ማዉጫ

ይዘት **ገጽ**

መግቢያ iii

ምዕራፍ አንድ 1

1.የዞናችን መገኛ 1

1.1.የዞናችን አንጻራዊ መገኛ 2

1.2 የዞናችን ፍፁማዊ መገኛ 5

1.3. በዞናችን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች መገኛ 8

1.4. የአጎራባች ዞኖች መገኛ እና ስሞች 11

ምዕራፍ ሁለት 15

2. ምግብና የቤተሰብ ደህንነት 15

2.1 ምግብ እና ጤና 16

2.2. የምግብ አስፈላጊነት 18

2.2.1. አራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች 19

2.2.2. የምግብ ብክለት መንስኤዎች 22

2.3. የግል ንፅህና አጠባበቅ 26

2.3.1 ንፅህናችንን ለምን እንጠብቃለን? 26

2.3.2.የግል ንፅህና ጉድለት በሌሎች ሰዎች ላይ ምን ሊያስከትል ይችላል? 30

2.3.3. በንጽህና ጉድለት ምክንያት የሚከሰቱ በሽታዎች 32

2.3.4. ጤናማ እና የታመሙ ሰዎችን ማነፃፀር 35

2.3.5. ለታመሙ ሰዎች ትኩረት እና እንክብካቤ መስጠት 37

2.4.የቁስ አካላዊ ለውጦች 40

2.5. የብርሃን አስፈላጊነት 44

ምዕራፍ ሦስት 49

3. የተፈጥሮ አካባቢ 49

3.1.የዞናችን የአየር ንብረት 50

3.1.1. በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለው ልዩነት 51

3.1.2. የአየር ንብረት አካላት 54

3.1.3. የአየር ንብረት ቁጥጥር 57

3.2.የተፈጥሮ ሀብት 60
3.2.1. የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶች ፍቺ (ትርጉም) 60
3.2.2. በዞናቸዉ ውስጥ የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶች 63
3.2.3. በዞናቸዉ ውስጥ የእያንዳንዱ የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና 68
እሴቶች 68
3.3.በዞናችሁ ውስጥ ለመኖር እና ለልማት የተፈጥሮ ሀብቶች አስፈላጊነት 71
3.3.1.በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት የመመናመን፣ የመበላሸት መንስኤዎች እና 71
ውጤቶች 71
3.3.2. በዞናችሁ የሀገር በቀል እና መደበኛ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ 75
እርምጃዎች 75
3.3.3. በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ ጥቅሞች 78
3.4.ተገቢና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች 81
3.5.ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና ዉጤቶች 86
ምዕራፍ አራት........ 90
4.ማህበራዊ አካባቢ........ 90
4.1. የባህል ብዝሃነት........ 91
4.1.2. የተለያዩ ባህሎች በዞናችሁ 95
4.1.3. በዞናችሁ ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ አስፈላጊ ባህላዊ ልምዶች 98
4.1.4. በዞናችሁ ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች 100
4.1.5. የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ በተፈጥሮ ሀብት ላይ ያለዉ ተፅዕኖ 103
4.1.6. የግብይት ትርጓሜ 106
4.1.7 በዞናችሁ ለገበያ የሚቀርብ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸዉ........ 109
4.1.8 በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸዉ የግብይት ልምዶች 112
4.1.9. ለሰዎችና የሸቀጦች የመጓጓዣ መንገዶች 115
ምዕራፍ አምስት 120
5. የተለየ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች 120
5.1.የመንገድ ደህንነት........ 121
5.2.ኤች አይ ቪ/ኤድስ........ 125
ዋቢ መጽሐፍት 130
አባሪ 131
❖ የ3ኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች........ 131

መግቢያ

ይህ የ3ኛ ክፍል የአካባቢ ሣይንስ የመምህሩ መምሪያ ለክፍሉ የቀረበዉን ሲለበስ መነሻ አድርጎ የተዘጋጀ ሲሆን በውስጡም የተካተቱትን በአጠቃላይ በመማሪያ መፅሐፍ ዉስጥ ያሉ ይዘቶች ርዕስና ለንዑስ ርዕስ ማብራሪያ ፣ተግባር፣ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች፣ የማስተማሪያ ስነ ዘዴዎች፣የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት ጥያቄና መልመጃ መልሶችን ያካተተ በመሆኑ መምህሩ በሚገባ በመረዳት ተማሪዎች የእውቀት አድማሳቸውን ለማስፋትና ከትምህርቱ ክህሎትና ዝንባሌ ለማዳበር የበኩላቸውን ጥረት ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡የአካባቢ ሳይንስ ትምህርት በተማሪዎች አካባቢ የሚገኙ ማህበራዊ ተፈጥሮአዊ ገጽታዎችን በተሟላ ሁኔታ ለማወቅ፣ የእርስ በርስ ግንኙነታቸውን ለመረዳትና የእነዚህን እውቀት ለሰው ልጅ ጥቅም ለማዋል የሚረዳ ትምህርት ነው፡፡ እነዚህ የትምህርት ይዘቶች የዞናችን መገኛ፣ምግብና የቤተሰብ ደህንነት ፣የተፈጥሮ አካባቢ ፣ማህበራዊ አካባቢ፣ የተለየ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮችን የትምህርት እውቀት ክህሎት፣ ልምድ፣ ችሎታ፣ ዝንባሌና አመለካከት በማዋሀድና ለመማር ምቹ በሆነ ሁኔታ የተቀናጀ የትምህርት አይነት ነው፡፡ በዚህ መሠረት የ3ኛ ክፍል የአካባቢ ሣይንስ ያሉት አምስት ክፍለ ትምህርቶች ከላይ በተጠቀሱት የትምህርት ዘርፎች ሊገለፁ የሚችሉ ይዘቶችን በተቀናጀና ለመማር ማስተማር በሚያመች መልኩ እንዲያካት ተደርጎ የተዘጋጀ ነው፡፡ በመሆኑም መምህሩ ይህን የመምህሩ መምሪያ በመጠቀም ተማሪዎች የተለያዩ ተግባራትንና ክንዋኔዎች ላይ በመሳተፍ እርስ በርሳቸዉም ሆነ በተናጠል የዕዉቀት አድማሳቸዉን ለማስፋት እንዲችሉ ከፍተኛ ሚና ሊጫወቱ ይገባል፡፡

የአካባቢ ሳይንስ አጠቃላይ ዓላማዎች

የአካባቢ ሳይንስ አጠቃላይ ዓላማዎች የምንላቸው፡-

1. ተማሪዎች ስለ አካባቢያቸው፣ ክልላቸው እና ሀገራቸዉ ነባራዊ ሁኔታ ያላቸውን ግንዛቤ ለማሳደግ፣
2. ተማሪዎች በአካባቢያቸው ስላለው የተፈጥሮ ሀብት እና አጠቃቀም ላይ የተሻለ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ለማድረግ
3. ተማሪዎች አገር በቀል እውቀቶችንና ልምዶችን በመጠቀም በአካባቢ ጥበቃ እና አያያዝ ዙሪያ በንቃት እንዲሳተፉ ለማስቻል፣
4. ለተማሪዎች የክልላቸውን የተለያዩ ባህሎች፣ምጣኔ ሀብታዊ እንቅስቃሴዎችና የቱሪስት መስህቦች ዙሪያ ግንዛቤ ለማስጨበጥ፡፡

5. ተማሪዎች በአካባቢያቸው ብሎም በክልላቸው ውስጥ ስለሚከናወኑት ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች(cross cutting issues) በቂ እውቀት እንዲይዙ ለማድረግ ታስቦ ተዘጋጅቷል፡፡
6. ተማሪዎች የምግብ፣ የውሃና የኃይል ምንጮች አስፈላጊነት እንዲረዱ ማስቻል፡፡
7. ተማሪዎች የአገራቸዉን የተፈጥሮ ሀብት እንክብካቤ አስፈላጊነትን ይርዳሉ፡፡
8. ለተማሪዎች የአገራቸዉን የተለያዩ ባህሎች፣ ምጣኔ ሀብታዊ እንቅስቃሴዎችና የቱሪስት መስህቦችን ይገነዘባሉ፡፡

አሳታፊ የማስተማር ሥነ-ዘዴ ትርጉምና ዋና ዋና ዘዴዎች

አሳታፊ የማስተማር ሥነ ዘዴ ምንድን ነዉ?

አሳታፊ የማስተማር ሥነ ዘዴ ተማሪን ማዕከል ያደረገ ትምህርት፣ ተማሪዎችን በራሳቸው ስኬት ውስጥ ያሳተፈ ፤ ፍላጎቶቻቸውን እና ክህሎቶቻቸውን በትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሚያጠቃልል ነዉ ። በዚህም መሰረት ተማሪዎች አንዳቸው የሌላውን እድገት ይደግፋሉ እንዲሁም ስኬቶችን ያስመዘግባሉ።

የእያንዳንዱ የማስተማር ሥነ ዘዴ ጠንካራና ደካማ ጎን

1.ገለፃ (Lecture)

ጠንካራ ጎን

- ተጨባጭ ይዘትን በቀጥታ ምክንያታዊ በሆነ መንገድ ያቀርባል
- ወጭ ቆጣቢ ነዉ
- የሚያነቃቃ ተሞክሮ ያዳብራል
- ውይይትን ለመክፈት አስተሳሰብን ያነቃቃል
- ለትላልቅ ቡድኖች ጠቃሚ ናቸዉ
- የመምህሩን ስራ ያቃልላል

ደካማ ጎን

- የተማሪዎችን የመመራመር ክህሎትን አያበረታታም
- መማር ለመለካት አስቸጋሪ ነው
- የተማሪን ተሳትፎ ይቀንሳል
- ግንኙነት በአንድ መንገድ ይፈፀማል

2.ውይይት (Discussion)

ጠንካራ ጎን

- የሃሳብ ልውውጥ እንዲኖር ያደርጋል፡፡
- እያንዳንዱ ተማሪ በንቃት እንዲሳተፍ እድል ይሰጣል፡፡
- ተማሪዎች የማገናዘብና ምክንያታዊ የመሆን አቅም እንዲኖራቸው ያደርጋል፡፡

ደካማ ጎን

- ደካማ ተማሪዎች ላይ ትኩረት አለማድረግ
- ጊዜ ይወስዳል
- በጣም ጥቂት ፈጣን ተማሪዎች ውይይቱን መቆጣጠራቸው
- ደከም ያሉት ተማሪዎች በመምህር ካልተጎተጎቱ በስተቀር መዳከማቸውና መፍዘዛቸው

3.አእምሮን ማነቃቃት (Brain storming)

ጠንካራ ጎን

- ለአዳዲስ ሀሳቦች የፈጠራ አስተሳሰብን የሚፈቅድ የማዳመጥ ልምድ ያዳብራል
- ሁሉም ሀሳቦች በእኩል ስለተመዘገቡ ሙሉ ተሳትፎን ያበረታታል
- በቡድን ዕውቀት እና ተሞክሮ ላይ የተመሠረተ ነዉ
- አንድ ሀሳብ ሌሎች ሀሳቦችን ሊያነቃቃ ይችላል

ደካማ ጎን

- ከ5 -7 ደቂቃዎች መገደብ ያስፈልጋል
- ሰዎች ከሚታወቅ እውነታ ለመራቅ ይቸገራሉ
- በደንብ ካልተመቻቸ ትችትን ሊያስከትል ይችላል

4.የቡድን ፕሮጀክት ዘዴ (Group project method)

ጠንካራ ጎን

- ለቡድን ስራ መነሳሳትና መሳተፍን ያበረታታል ወይም ሁኔታዎችን ያመቻቻል፡፡
- በተማሪዎች መካከል የመደጋገፍ መንፈስን ያጠናክራል፡፡
- ተማሪዎች የስራቸውን የመጨረሻ ውጤት ለማወቅ የበለጠ ጥረት እንዲያደርጉ ያበረታታል፡፡

ደካማ ጎን

- ጊዜ መፍጀቱ፡፡
- ገንዘብ ወጪ መጠየቁ፡፡
- እጅግ አስተማማኝ የክፍል አመራር ከሌለ በርካታ የስነ ምግባር ጉድለት መፍጠሩ፡፡

5.ምልከታ (observation)

ጠንካራ ጎን

- የሚቀርበውን ትምህርት ተጨባጭ እንዲሆን ይረዳል፡፡
- የተመረጠና ለእይታ የሚበቃ መረጃ ላይ በመመስረት የትምህርቱን ርዕስ በቀላሉ ለማቅረብ ያስችላል፡፡

ደካማ ጎን

- የትምህርቱ ርዕስ የሚያጠቃልላቸውን በሙሉ አለማካተቱ፡፡
- ተማሪዎች ለእይታ በቀረበው ማቴሪያል ላይ ብቻ እንዲያተኩሩ ማድረጉ፡፡

6.ጥያቄና መልስ (Question and answer)

ጠንካራ ጎን

- የሚከተሉትን የሚያጠቃልሉ ልዩ ልዩ ዓይነት ጥያቄዎች ለመጠቀም ይረዳል፡፡

  እነሱም፤

  -ጠቅላላ ጥያቄዎች፣

  -ከተለያዩ አማራጭ መልሶች አሰጣጥ ጋር የተገናኙ ጥያቄዎች

  -ከማነፃፀር ጋር የተያያዙ ጥያቄዎች

  -ከምክንያታዊነት ጋር የተገናዘቡ ጥያቄዎች

ደካማ ጎን

- መምህራን ከበቂ በላይ ጥያቄዎች መጠቀም መቻላቸው፡፡
- በእውቀት፣ በግንዛቤና በመሳሰሉት ላይ የሚመሰረቱት ጥያቄዎች ውስን መሆናቸው፡፡
- ጥያቄዎችን መመለስ የሚያቅታቸው ተማሪዎች ቅር መሰኘት ወይም መሸማቀቅ፡፡

የተከታታይ ምዘና ትርጉምና ዘዴዎች

የምዘና ትርጓሜዎች

ምዘና ማለት መረጃዎችን በመሰብሰብ፣ በመተንተን እና በማንጸባረቅ ለተማሪዎች መሻሻል ተከታታይነት ያለው ግብረመልስ የመስጠት ሂደት ነው፡፡ ምዘና የመማር

ውጤትን ለመመዘን እና ተማሪውም ሆነ መምህሩ ከትምህርቱ በኋላ የተቀመጡትን የትምህርት ዓላማዎች ማሳካቱን የሚለካ ዘዴ ነው፡፡

ምዘና የራስን ብቃት ለመፈተሽ፡-

ተማሪዎች በራሳቸው ትምህርትና ችሎታ ብቃታቸውን እንዲመለከቱ ያደርጋል፡፡ በመምህራን አጋዥነት/መሪነት እና በተተኮረ የተግባር ሥራ፣ ተማሪዎች ትምህርታቸውን እንዲመዝኑና እንዲያስቡ ያበረታታል፡፡

ምዘና የራስን ብቃት ለመፈተሽ ፡-

- ሂደታዊ ነው
- ከመማር ብቃት ጋር የተሳሰረ ነው
- ተማሪዎች ስለ ትምህርት እድገታቸው ግንዛቤ እንዲኖራቸው ያግዛል፤
- ግለ-ቁጥጥር እና ግለ-ግምገማ ይፈልጋል
- የመምህሩን ድጋፍና አቅጣጫ ማስያዝ ይፈልጋል

ለምሳሌ፡- የክፍል ውስጥ ውይይት፣ የግለ-ምዘና ማመሳከሪያዎች ወዘተ…

ምዘና የመማር ውጤትን ለመመዘን

- ከመማር ብቃት ጋር የተሳሰረ ነው
- በትምህርቱ ክፍለጊዜ መጨረሻ ላይ የሚካሄድ ነው፤ ለተጨማሪ መመሪያም ይጠቅማል
- ተማሪዎች የትምህርቱን ዓላማ ማሳካት አለማሳካታቸውን እና በምን ያህል መጠን የሚለውን ለመገምገም ያገለግላል
- ስለተማሪዎች ከክፍል ወደ ክፍል ማለፍ ወይም ምደባን ለመወሰን ያገለግላል፡፡

  ለምሳሌ፡- ሙከራዎች፣ ፈተናዎች፣ ፋይሎች

ቀጣይነት ያለው ግምገማ በተወሰነው ትምህርት ውስጥ የተማሪን እድገት የሚገመግም የትምህርት ምርመራ ዓይነት ነው። ብዙውን ጊዜ ለመጨረሻው የምርመራ ሥርዓት እንደ አማራጭ ጥቅም ላይ ይውላል ።ቀጣይነት ያለው ግምገማ በትምህርቱ ወይም በፕሮግራሙ ወቅት የተማሪዎችን ተጨማሪ ድጋፍ፣መመሪያ እና እድሎችን የማቅረብ አስተዋፅኦ አለው ተብለው ይገመታል።

የምዘና ዓይነቶች

1. **የሂደት ተከታታይ ምዘና**/ Formative Continuous Assessment)

የሂደት ተከታታይ ምዘና ተማሪዎች ምን እንደተማሩ፣ ከተማሩት ዉስጥ ምን ያህል እንዳወቁ፣ ምን ያህል ክህሎት እንዳዳበሩ እና ምን ያህል የአስተሳሰብ ወይም የአመለካከት ለዉጥ እንዳመጡ ለማረጋገጥ የሚደረግ ተከታታይነት ያለዉ ምዘና ነዉ፡፡

በርካታ አይነት ተከታታይ ምዘናዎች ቢኖሩም አሁን የምናተኩረዉ በተማሪ ተከታታይ ምዘና ላይ ነዉ፡፡

የተማሪ ተከታታይ ምዘና የሚከተሉትን ለማወቅ በጣም ጠቃሚ ነዉ፡-

- ✓ ተማሪዎች ምን ያህል ዕዉቀት እንደቀሰሙ
- ✓ የተማሪዎች ክህሎት ምን ያህል መሻሻሉና መጎልበቱን
- ✓ ተማሪዎች ስራ ለመስራት ስላላቸዉ አቅምና በአቅማቸዉ ምን ያህል መጠቀም እንደሚችሉ
- ✓ ተማሪዎች ስለስራ ትጋታቸዉ፣ ስላላቸዉ ስሜትና ተነሳሽነት ወይም በአጠቃላይ ስላሳዩት የአመለካከት ለዉጥ

የተከታታይ ምዘና ተግባራት ምንድን ናቸዉ?

- ✓ ተማሪዎች ምን ያህል መማር እንዳለባቸዉ ማሳወቅ
- ✓ ተማሪዎች ምን ያህል ጠንክሮ መስራት እንዳለባቸዉ ማስገንዘብ
- ✓ በትምህርቱ ምዕራፍ መገባደጃ ላይ ተማሪዎች ጠንክረዉ ስለመስራታቸዉ ማመልከት
- ✓ የተማሪዎች ክህሎትና የአመለካከት ለዉጥ የደረሰበትን ደረጃ መጠቆም እርስዎ የትምህርቱን ሂደት እንዴት መከታተል ይችላሉ?
- ✓ ዕለት በዕለት በሚያደርጉት ምልከታ
- ✓ ተከታታይነት ያላቸዉ ዱብዳዎች (quizes) እና ሙከራዎች (ቴስቶች) በመስጠት)
- ✓ የፕሮጀክት ስራና የመሳሰሉትን በማዘጋጀት ተማሪዎች በቡድን ሆነዉ እንዲሰሩ በማድረግና ያገኙትን ዉጤት በመገመገም

በተከታታይ ምዘና እነማን መሳተፍ አለባቸዉ?

- ❖ መምህራን
- ❖ ተማሪዎች
- ❖ ወላጆች
- ❖ የትምህርት ባለሙያዎች

ሙከራ ወይም ፈተና

ከትምህርት አንፃር ሙከራ ስርዓት ባለዉ መንገድ የአንድን ሰዉ ዕዉቀት፣ ክህሎት፣ አመለካከት እና ሌሎች ተጓዳኝ የባህሪ ለዉጦችን የመለካት ሂደት ማለት ነዉ፡፡ በርካታ ሙከራ አይነቶች አሉ፡፡ መምህራን የተማሪዎቻቸዉን የመማር ችሎታ ለመቃኘት ሙከራዎችን ይሰጣሉ፡፡ ከዚህም በላይ ተማሪዎች አንዱን የትምህርት ርዕስ ምን ያህል በብቃት ተምረዉ መገንዘባቸዉን ለማወቅ ሙከራዎች እንዲሰጡ ይፈለጋል፡፡

የሙከራ ዓይነቶች

አብዛኛዎቹ ሙከራዎች (ቴስቶች) አንድ ወይም ከአንድ በላይ ባህሪያትን እንዲለኩ ተደርገዉ ይዘጋጃሉ፡፡ እነዚህም ባህሪያት የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ፡፡

- የመማር ችሎታ
- የትምህርት ዉጤት
- ዝንባሌና ፍለጎት

ሀ.በመማር ሂደት ላይ የተመሰረቱ ሙከራዎች(ቴስቶች)

በአቅም ላይ የተመሰረቱ ሙከራዎች (ቴስቶች) ሲሆኑ አንድ ተማሪ የማወቅ ብቃቱን ተጠቅሞ ወደ ፊት ምን ያህል መስራት እንደሚችል የሚጠቁሙ ናቸዉ፡፡ እነዚህ ሙከራዎች አንዳንድ ጊዜ የብስለት ሙከራዎች፣ የአዕምሮ ችሎታ ሙከራዎች የአካዳሚክ ዝንባሌ ሙከራዎች በመባል ይታወቃል፡፡

ለ.የመማር ብቃት ሙከራ

ይህ ዓይነቱ ሙከራ ደረጃቸዉን በጠበቁ ተግባራት ወይም ጥያቄዎች ላይ የተመሰረተ ነዉ፡፡ ተማሪዉ/ዋ በህይወት ዘመኑ/ኗ በመደበኛዉ ትምህርት ወይም ከመደበኛዉ ትምህርት ዉጪ ያገኘዉን/ችዉን ዕውቀትና ክህሎት እንዲያሳይ/እንድታሳይ ይረዳል፡፡

ሐ.ዉጤት ላይ ያተኮረ ሙከራ

አንድ ተማሪ ካለዉ/ካላት ጠቅላላ ዕውቀት ይልቅ አንድ የትም/ት ርዕስ በክፍል ዉስጥ ተምሮ ምን ያህል ዕዉቀት እንዳገኘ/ች ይለካል፡፡ከሌላዉ የሙከራ ዓይነት በበለጠ ት/ቤቶች ዉጤት ላይ ባተኮረ ሙከራ ይጠቀማሉ፡፡አብዛኛዉ በ1ኛ ወይም በ2ኛ ደረጃ ት/ቤት ወይም በኮሌጅ የሚያስተምሩ
መ/ራን የተማሪዉን የት/ት ክትትል ለማወቅ ዉጤት ላይ ያተኮረ ሙከራዎችን ይሰጣሉ፡፡

የሂደት ተከታታይ ምዘና ዓብይ መርሆች (principles of formative continuous Assessment)

የድርጊት ግምገማ ተግባራዊ መርሆዎች።

መርህ 1 - ግምገማው በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የተዋሃደ ነው።

መርህ 2 - የግምገማ ማስረጃ ትምህርትን ወደፊት ለማራመድ ይጠቅማል።

መርህ 3- ግምገማ የተማሪ ራስን መቆጣጠርን ይደግፋል።

2.**የአጠቃላይ ተከታታይ ምዘና** (Summative Continuous Assessment)

የአጠቃላይ ተከታታይ ምዘና በአጠቃላይ በኮርስ/በትምህርት ዓይነት ወይም በፕሮጀክት መጨረሻ ላይ ይከናወናል። በትምህርት ሂደት ውስጥ፣ የማጠቃለያ ግምገማዎች በተለምዶ በኮርስ/በትምህርት ዓይነት የተማሪዎችን ደረጃ ለመመደብ ያገለግላሉ።

የማጠቃለያ ግምገማዎች ገምጋሚ ናቸው። የማጠቃለያ ግምገማዎች ተማሪዎች የተማሩትን ለማጠቃለል፣ ርዕሰ ጉዳዩን በደንብ ተረድተውት እንደሆነ ለመወሰን ይረዳል። ይህ ዓይነቱ ግምገማ በተለምዶ ደረጃ የሚሰጠው ሲሆን የሙከራዎችን /ቴስቶችን/ ፣ የፈተናዎችን ወይም የፕሮጀክቶችን መልክ ሊይዝ ይችላል።

ስለሆነም:_

- የማጠቃለያ ምዘናዎች ብዙውን ጊዜ አንድ ተማሪ ትምህርቱን ማለፉን ወይም አማለፉን ለመወሰን ይጠቅማሉ
- የማጠቃለያ ግምገማ ዓላማ ከተማሪው መመዘኛ ወይም መመዘኛ ጋር በማነፃፀር በመማሪያ ክፍል መጨረሻ ላይ የተማሪን ትምህርት መገምገም ነው
- የማጠቃለያ ግምገማዎች ብዙውን ጊዜ ከፍ ያሉ ናቸው ፣ ይህ ማለት ከፍተኛ ነጥብ እሴት አላቸው ማለት ነው

የማጠቃለያ ግምገማዎች ምሳሌዎች የሚከተሉትን ያካትታሉ:

- የክፍል መጨረሻ ወይም የምዕራፍ ሙከራዎች።
- የመጨረሻ ወይም የሴሚስተር ፈተናዎች።
- ለት/ቤት ተጠያቂነት ዓላማዎች፣ ለኮሌጅ መግቢያዎች፣ ወይም የኮርስ መጨረሻ ግምገማ ጥቅም ላይ የሚውሉ ደረጃቸውን የጠበቁፈ ተናዎች።
- የመማር ማሳያዎችን ወይም ሌሎች የአፈጻጸም ግምገማ ዓይነቶችን ለምሳሌ በጊዜ ሂደት የተሰበሰቡ እና በመምህራን ወይም ተማሪዎች የሚሰሩትን ፕሮጀክቶች የሚገመግሙ የተማሪ ሥራ ፖርትፎሊዮዎችን ማጎልበት ወዘተ ...ናቸዉ፡፡

የትምህርት ዕቅድ ምንነት እና አዘገጃጀት

የትምህርት ዕቅድ ምንድነዉ?

የትምህርት ዕቅድ በአጠቃላይ ለተማሪዎች እና ለኅብረተሰቡ ፍላጎቶች እና ግቦች ምላሽ በመስጠት ትምህርትን የበለጠ ውጤታማ እና ቀልጣፋ ለማድረግ በማሰብ ለትምህርት ልማት ሂደት ምክንያታዊ እና ስልታዊ ትንታኔን መተግበር ነው፡፡

የትምህርት ዕቅድ

የትምህርት ዕቅድ ተማሪዎች የሚማሩትን ማቀድን ብቻ ሳይሆን እንዴት እንደሚማሩበት ያካትታል። የማስተማሪያ ዕቅዶች የአካዳሚክ ይዘትን፣ የእርዳታ ወይም የቴክኖሎጂ ፍላጎቶችን መጨመር፣ የተጣጣሙ ድጋፎችን፣ የተወሰኑ የማስተማሪያ ስልቶችን፣ እና የይዘት ማስተካከያዎችን ወይም ማሻሻያዎችን ግምት ውስጥ ሊያካትቱ ይችላሉ፡፡

የትምህርት አሰጣጥ ዕቅድ መምህሩ ለክፍል ውስጥ ግቦችን፣ ዓላማዎችን፣ የማስተማሪያ እና የግምገማ ዘዴዎችን እንዲገነባ ይረዳል። በክፍል ውስጥ የማስተማር ሂደቱን ለማዳበር፣ ለመገምገም እና ለማስተዳደር የሚረዳ ስልታዊ ዕቅድ ነው፡፡

የትምህርት ዕቅድ በጣም አስፈላጊ ነዉ ምክንያቱም የትምህርትን ተቋም ስኬት ያረጋግጣል። የትምህርት ዕቅድ ጉልህ ጉዳዮችን፣ ገደቦችን፣ እምቅ ዓላማዎችን እና የትምህርት ሁኔታዎችን ግምት ውስጥ ያስገባል።

ሁለት ዓይነት የማስተማሪያ ዕቅዶች አሉ፡፡ እነዚህም የረጅም ጊዜ ትምህርት ዕቅዶች ማለትም ዓመታዊ እና ወርሃዊ ዕቅዶች እና የአጭር ጊዜ ትምህርት ዕቅዶች ማለትም ሳምንታዊ እና ዕለታዊ ዕቅዶች ናቸዉ፡፡

የትምህርት ዕቅድ ዓይነቶች

1.ዓመታዊ የትምህርት ዕቅድ

ዓመታዊ የትምህርት ዕቅድ በአንድ የተወሰነ የጊዜ ገደብ (አብዛኛውን ጊዜ በአንድ ዓመት) ውስጥ ለተወሰነ ፕሮግራም ወይም ፕሮግራሞች የተወሰኑ ግቦችን እና ዓላማዎችን የሚያመለክት የአሠራር ዕቅድ ነው። ብዙውን ጊዜ የትኞቹ ሥራዎች እንደሚከናወኑ፣ መቼ እና በማን እንደሚከናወኑ የሚገልጽ ዝርዝር ዕቅድን ያካትታል። የዓመት ትምህርት ዕቅድ ተማሪዎቹ ዓላማዎችን እና ዝርዝር መግለጫዎችን የተገነዘቡበትን መጠን ለማወቅ ስልታዊ አሰራር ነው። ዕቅድ ሲዘጋጁ ግምት ውስጥ የሚገቡ ነገሮች፡-

- በርዕሰ -ጉዳዩ የሚማሩባቸው ክፍሎች
- በተለያዩ ክፍሎች አማካይነት የሚፈጸሙ ዓላማዎች
- ለማስተማር የሚያስፈልግ ጊዜ
- ለፈተና የሚያስፈልግ ጊዜ

ዓመታዊ የትምህርት ዕቅድ ዝግጅት ሂደት፡-

1. የቅድመ ዝግጅት ሥራን እና ከዓመቱ የተማሩትን ይገምግሙ፡፡
2. የዓመቱ ትምህርት ምን እንደሚመስል የጋራ ራዕይ ይወስኑ፡፡
3. ዓመታዊ እና ሩብ ዓመታዊ የማስተማር መርሃ ግብሮችን ይፍጠሩ፡፡

የአሃድ/የምዕራፍ ዕቅድ

የአሃድ/ የምዕራፍ ዕቅዶች ብዙዉን ጊዜ በትምህርታዊ ዘርፎች ወይም በርዕሰ ጉዳዩ አካባቢዎች ላይ ፅንሰ-ሀሳቦችን እና የመማሪያ ግቦችን ያካተቱ እና በተወሰነ ጊዜ ዉስጥ የሚማሩትና በአንድነት የሚጣመር ነዉ፡፡ የአንድ አሃድ/ምዕራፍ ዕቅድ ለሁለት ወይም ለሶስት ሳምንታት (ወይም ከዚያ በላይ) የሚቆይ ሲሆን እርስ በርሱ ለተገናኘ ትምህርት በርካታ መስፈርቶችን፣ ክህሎቶችን እና የሚፈለጉ ዉጤቶችን ያካትታል፡፡ የአሃድ/ የምዕራፍ ዕቅዶች መላውን ሥርዓተ ትምህርት በበርካታ ክፍሎች ከከፈለ በኋላ መምህሩ የአሃዶችን ብዛት እና ያለውን ጊዜ ያወዳድራል ከዚያም እያንዳንዱን ክፍል በበርካታ ትምህርቶች ይከፋፍላል። በተቻለ መጠን እያንዳንዱ ትምህርት በራሱ የተሟላ መሆን አለበት፡፡

2.ዕለታዊ የትምህርት እቅድ

ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ተማሪዎች መማር ለሚፈልጉት፣ እንዴት እንደሚማሩ እና ትምህርት እንዴት እንደሚለካ የመምህር ዕለታዊ መመሪያ ነው። ዕለታዊ የትምህርት ዕቅዶች መምህራን እያንዳንዱን ክፍለ-ጊዜ ለመከተል ዝርዝር በማቅረብ በክፍል ውስጥ የበለጠ ውጤታማ እንዲሆኑ ይረዳቸዋል፡፡

ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ትክክለኛው የድርጊት መርሃ ግብር ሲሆን ውጤታማ የማስተማር ቁልፍ ነው። መምህር በክፍል ውስጥ ርዕሰ ጉዳዩን እና የትምህርት ማስተላለፊያውን ሁኔታ አስቀድሞ ማወቅ አለበት፡፡ እንዲህ ዓይነቱ ቅድመ-ዕውቀት ለመምህሩ ርዕሱን እንዴት ማስተዋወቅ እንደሚቻል፣ የተለያዩ ቁልፍ ፅንሰ ሀሳቦችን እንዴት ማዳበር እንደሚቻል፣ በተለያዩ ፅንሰ-ሀሳቦች መካከል የዕለት ተዕለት ኑሮን ለማዛመድ እና ትምህርቱን ለመደምደም ሀሳብ ይሰጣል፡፡ የተማሪዎችን አፈፃፀም ለመገምገም እና የራሱን አፈፃፀም ለመገምገም መምህሩ የትምህርቱን ዓላማዎች ማወቅ አለበት፡፡

የዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ ናሙና ቀን: ________________________

የመምህሩ ስም: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
የት/ቤቱ ስም: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
የት/ት ዓይነት: የአካባቢ ሳይንስ
ምዕራፍ፡ ሁለት

የክፍለ ጊዜ ርዝማኔ 40 ደቂቃ የክፍለ ጊዜ ብዛት በሳምንት ስድስት
ክፍልና ሴክሽን: 3 ሀ፣ ለ ፣ ሐ
ንዑስ ርዕስ: የምግብ አስፈላጊነት
የት/ቱ ርዕስ: አራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች

የዕለቱ ት/ት አስፈላጊነት ፡ ተማሪዎች በየዕለቱ ምግቦችን በተለያየ መልኩ ይመገባሉ። እነዚህን ምግቦች በአራት መሰረታዊ ክፍሎች ለይተው መማራቸው ደግሞ ምግብን አመጣጥነው እንዲመገቡ ጠቀሜታዉ የጎላ ነው።
የተማሪዎች ቅድሚያ ዕዉቀት ፡ ተማሪዎች በዕለት ተዕለት ኑሯቸው ስለተለያዩ የምግቦች ክፍሎች በቂ ግንዛቤ አላቸው
የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃት: ተማሪዎች ይህንን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- አራቱን ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች ታብራራላችሁ፡፡
- በአካባቢያቸው የሚገኙ ምግቦችን በአራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች ትመድባላችሁ፡፡

ደረጃዎች	ጊዜ	የ/ቱ ይዘት	የመምህሩ ተግባር	የተማሪው ተግባር	ምዘናና ክትትል
የትምህርቱ መግቢያ	7		• ስለምግብ አስፈላጊነት እንዲያስታዉሱ ማበረታታት • ቡድን መመስረት • ሰለአራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች ማስተዋወቅ • አጥጋቢ የመማር ብቃቶችን ለተማሪዎች ማሳወቅ	• ማስታወስ • መሳተፍ • መጠየቅና መልስ መስጠት	ሁሉም ተማሪዎች መሳተፋቸ ን ክትትል ማ
የትምህርቱ አቀራረብ	23	አራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች • አትክልትና ፍራፍሬዎች፣ • እህልና ጥራጥሬ፣ • ስጋና የስጋ • ጤቶች፣ ወተትና የወተት ዉጤቶች	ለቡድን ውይይት የሚሆን ጥያቄ መስጠት ተግባር 2.1 1. ምግቦች ከመገኛ ምንጫቸውና ከዓይነታቸው አኳያ በስንት ይመደባሉ። 2. በአካባቢያችሁ የምታዉቁትን የምግብ ዓይነቶች በአራቱ መሰረታዊ የክፍሎች ምድቡ። • ክትትልና ድጋፍ ማድረግ • ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍል ጓደኞቻቸው እንዲያቀርቡ ዕድሉን ማመቻቸት • ግብረ መልስ መስጠትና ተጨማሪ ዝርዝር ሀሳቦች ላይ ገለጻ ማድረግ	• በቡድን ውይይት ወቅት በንቃት መሳተፍ • ከዉይይቱ በኋላ ለጓደኞቻቸውና ለመምህራቸዉ የተወያዩትን ሀሳብ ማቅረብ • ያልገባቸው ነገር ካለ ጥያቄ መጠየቅ • ለተጠየቁት ጥያቄ መልስ መስጠት • መሳተፍ	• • በቡድን ዉይይት ምልከታ ማካሄድ • ግብረ በማካሄድ/በመስጠት
ማጠናከሪያና ማ ቃለያ	10		ዋና ዋና ነጥቦችን ማጠቃለል አትክልትና ፍራፍሬዎች፣ እህልና ጥራጥሬ፣ ስጋና የስጋ ዉጤቶች፣ ወተትና የወተት ዉጤቶች የቤት ስራ 1. መልመጃ 21(ገጽ 22-23)	• መሳተፍ • ጥያቄ መጠየቅ	• በጥያቄና መልስ • የቤት ሥራ መስጠ

- **የመርጃ መሳሪያዎች**፣ ስዕል - አራቱን ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች የሚያሳይ እና በአከባቢያቸው በቀላሉ የሚገኙ የምግብ አይነቶች (real object)

ለተማሪዎች የሚደረግ ድጋፍ ፣ ለፈጣን ተማሪዎች ተጨማሪ ተግባር መስጠትና እንዲያነቡ ማድረግ፣ ለዝቅተኛ ተማሪዎች ተጨማሪ ጊዜ በመስጠት መከታተል፣ ልዩ ፍላጉት ላላቸው ተማሪዎች ፍላጎታቸውን በመ ድጋፍ ማድረግ

የዲ/ት ኃላፊ አስተያየትና ፊርማ **የም/ር/መ/ር አስተያየትና ፊርማ**

ምዕራፍ አንድ

1.የዞናችን መገኛ

የተመደበ ክፍለ ጊዜ- 34

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- አቅጣጫን የመለየት ክህሎትን ያዳብራሉ፡፡
- ንድፎችን እና ካርታዎችን በመጠቀም ከሰዎች ጋር ለመግባባት ፈቃደኛነትን ያሳያሉ፡፡
- በዞናቸዉ አንጻራዊ ቦታን ይገልፃሉ፡፡
- ፍፁማዊ መገኛ ምን ማለት እንደሆነ ይገልፃሉ፡፡
- የአካባቢያቸዉን አንጻራዊ መገኛ ይለያሉ፡፡
- የዞናቸዉን ፍፁማዊ መገኛ ያመለክታሉ፡፡
- ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም በዞናቸዉ ካርታ ላይ የቦታዎችን አቀማመጥ ያሳያሉ፡፡
- በዞናቸዉ ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን ለማመልከት ኬክሮስ እና ኬንትሮስ ይጠቀማሉ፡፡
- በዞናቸዉ ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች ለማመልከት የጎግል ካርታ(Google map) እና ጎግል የምድር መመልከቻ Google earth) አጠቃቀም ዕውቀትን ያሳያሉ፡፡

መግቢያ

በሁለተኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ ትምህርት የወረዳቸዉን ፍፁማዊ እና አንጻራዊ መገኛ፣አስፈላጊ ቦታዎችና አጐራባች ወረዳዎች እና ስሞች የሚሉ ይዘቶችን ተምረዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የዞናቸዉን መገኛ፣ ፍፁማዊ እና አንጻራዊ መገኛ፣ አስፈላጊ ቦታዎችና አጐራባች ዞኖች መገኛ ስፍራ እና ስሞች የሚሉ ይዘቶች ተካተዋል፡፡

ዞን ማለት ከወረዳ ቀጥሎ የሚገኝ መንግሥታዊ አስተዳደር እርከን የያዘ ሆኖ በውስጡ የተለያዩ ወረዳዎችን ያቀፈ ነው፡፡ እንዲሁም ዞን ልዩ ልዩ መልካ ዓምድራዊ ገጽታዎች፣ ማህበራዊ ተቋማት፣ሀይማኖታዊ ተቋማት እና የተፈጥሮ ሃብቶችን ወዘተ የያዘ ሰፊ መሬት ሆኖ በዉስጡ ህዝቦችን ያካተተ መንግሥታዊ የአስተዳደር መዋቅር ነው፡፡

ይዘቶች

1.1.የዞናችን አንጻራዊ መገኛ

1.2. የዞናችን ፍፁማዊ መገኛ

1.3. በዞናችን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች መገኛ

1.4. የአጎራባች ዞኖች መገኛ እና ስሞች

1.1.የዞናችን አንጻራዊ መገኛ

የተመደበ ክፍለ ጊዜ-9

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- የአካባቢያቸዉን አንጻራዊ መገኛ ይለያሉ፡፡
- ንድፎችን እና ካርታዎችን በመጠቀም ከሰዎች ጋር ለመግባባት ፈቃደኛነትን ያሳያሉ፡፡
- የአካባቢያቸዉን አንጻራዊ ቦታ ይገልጻሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

አንጻራዊ መገኛ አንድ ቦታ ከሌላ ቦታ አንጻር የምገኝበት አካባቢ ለማወቅ የምንጠቀምበት ዘዴ ነዉ፡፡ ለምሳሌ፡-በስተግራ ፣ በስተቀኝ ፣ ከበስተኋላ፣ ከፊት፣ ከታች፣ ከላይ በማለት መግለፅ ይቻላል፡፡በተጨማሪም የአንድን ነገር አንጻራዊ መገኛ ከአንድ ቋሚ አካባቢ አንፃር ተነስተን በአራቱ መሰረታዊ አቅጣጫዎች ማመለከት ይቻላል፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ካርታዎች፡- አራቱን አበይት አቅጣጫዎች ለማሳየት ግሎብ እና ካርታዎች መጠቀም፡፡
- ስዕል (ፖስተሮች) - አራቱን አበይት አቅጣጫዎች ለማሳየት መጠቀም

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴዎች

- አዕምሮ ማነቃቂያ ጥያቄ፡- ተማሪዎች ስለ አራቱ መሰረታዊ አቅጣጫዎች የሚያውቁትን እንዲናገሩ በመጠይቅ
- በቡድን መማር- በጥያቄ እና መልስ ተማሪዎቹ የዞኑን አንጻራዊ ቦታዎች እንዲገልጹ በመጠይቅ
- የጥንድ ውይይት
- የቃል ገለፃ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች ከቀደሙት ልምዶቻቸው ጋር ማገናኘት። ለምሳሌ፡- ቀደም ባለው ዕውቀት ፣ ምሳሌዎች ፣ ሁኔታዎች ፣ ጉዳዮች ፣ ወዘተ ላይ አዲስ ትምህርት መገንባት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ርዕስ እንዲያስቡ ጥያቄዎችን መጠየቅእና የዕለቱን ትምህርት ርዕስ ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ፡፡

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- በዞናቸው ውስጥ የቦታዎችን አቀማመጥ የሚያመለክቱ የተሻሻሉ አሰራሮችን ይከታተሉ
- በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ያስተውሉ
- በቦታ ማሳያ እንቅስቃሴዎች ውስጥ የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡

ሸ.የተግባራትና መልመጃ መልሶች

ተግባር1.1.

1. መሰረታዊ አቅጣጫዎች የሚባሉት ምዕራብ፣ ምስራቅ፣ ደቡብ እና ሰሜን ናቸው፡፡
2. የምትኖሩበትን አካባቢ ወይም ዞን አቅጣጫ ለማወቅ አራቱን መሰረታዊ አቅጣጫ ማሳያዎችን በመጠቀም ማወቅ ይቻላል፡

ተግባር 1.2

መምህር ካርታ/ሥዕል1.2/ በመጠቀም በዚህ ተግባር ስር ያሉትን ጥያቄዎች ካወያዩ በኋላ

1. በአራቱም መሠረታዊ አቅጣጫዎች መሠረት የዞናቸውን አዋሣኝ ዞን/ ልዩ ወረዳ / ክልል ይንገሩዋቸው፡፡

2.ዞናቸው በክልሉ ውስጥ በየትኛው አቅጣጫ እንደሚገኝ ይንገሩዋቸው

1.2 የዞናችን ፍፁማዊ መገኛ

የተመደበ ክፍለ ጊዜ -9

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- የዞናቸውን ፍፁማዊ መገኛ ያመለክታሉ፡፡
- ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም በዞናችሁ ካርታ ላይ የቦታዎችን አቀማመጥ ያሣያሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ፍፁማዊ መገኛ አንድ ቦታ በካርታ ላይ ያለውን ትክክለኛ መገኛ የሚገልፅ ነዉ፡፡ በጣም የተለመደው መንገድ እንደ ኬክሮስና ኬንትሮስ ያሉ መጋጠሚያዎችን /intersection point/ በመጠቀም ነው፡፡ ከዚህምአንፃር

1ኛ. ኬክሮስ ማለት አንድ ቦታ ከምድር ወገብ (መነሻ) በስተሰሜን ወይም በስተደቡብ ያለውን ርቀት በዲግሪ የሚገልፅ ነዉ፡፡እነዚህ መስመሮች ከምድር ወገብ ጋር ትይዩና በምድር ዙሪያ አግድም ይሠመራሉ፡፡

2ኛ. የኬንትሮስ መስመር አንድ ቦታ ከጠቅላይ ሜሪዲያን (Prime meridian) በስተምዕራብ ወይም በስተምስራቅ ያለዉን ርቀት በዲግሪ የሚገልፅ ነዉ፡፡

3ኛ. የኬክሮስና ኬንትሮስ መስመሮች መለኪያዎች ብዙውን ጊዜ በዲግሪ (^{O})፣ በደቂቃ (‘) ወይም በሴኮንዶች (“) ይገለጻሉ፡፡ከአንድ ትይዩ ወደ ሌላ ትይዩ ያለው አጠቃላይ ርቀት አሥራ አምስት ድግሪ (15°) ነዉ፡፡

4ኛ. ኬክሮስ በሚለካበት ጊዜ ከምድር ወገብ ዜሮ ዲግሪ (0°) ኬክሮስ ላይ እንደ መነሻ ያገለግላል፡፡እንዲሁም ዋናው ሜሪዲያን (prime meridian) ዜሮዲግሪ (0°) ኬንትሮስን የሚወክል የኬንትሮስ መለኪያ መነሻ ነጥብ ነው፡፡እያንዳንዱ ኬክሮስ ወይም ኬንትሮስ የሚለካው በየትኛውም አቅጣጫ ከመነሻ ነጥብ ተነስቶ ነው፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ካርታዎች፡- ኬክሮስ እና ኬንትሮን የሚያሣዩ ካርታዎች
- ሉል/ግሎብ/ መጠቀም፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ገለፃ እና ዉይይት፡- የኬክሮስ እና ኬንትሮስ መስመር በመጠቀም ተማሪዎች የተሰጣቸዉን ቦታ እንዲለዩ በማድረግ
- የጉግል ካርታ እና የጉግል ምድርን ትክክለኛ አጠቃቀም እንዲያሳዩ ተማሪዎችን በመጠየቅ
- የእንግዳ ንግግር፡- ጉዳዩ የሚመለከታቸዉን ሰዎች በመጋበዝ ለተማሪዎቹ ማብራሪያ እንዲሰጡ ማድረግ
- ሰርቶ ማሳየት/demonstration/

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- በቂ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት፤
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች ማለትም ግሎብ ኬክሮስ እና ኬንትሮስን የሚያሳዩ ካርታዎችን ማዘጋጀት፣

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ርዕስ እንዲያስቡ ጥያቄዎችን መጠየቅ እና የዕለቱን ትምህርት ርዕስ ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፣የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በተሰጠው ክፍለ ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ፡፡

ሽ.የተግባር መልስ

ተግባራዊ ክንዉን 1.3

መምህር! ሥዕል1.2./ንድፍ ካርታ/ መሠረት በማድረግ ተማሪዎችን ካለማመዱዋቸው በኋላ

- ✓ የዞናቸውን መገኛ ኬክሮስና ኬንትሮስን በመጠቀም የዞናቸውን መገኛ ያሣዩአቸወ፡፡
- ✓ ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን ማለትም በጎግል ካርታ እና በጎግል የምድር መመልከቻ በመጠቀም የዞናቸውን መገኛ ያሣዩአቸው፡፡

1.3. በዞናችን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች መገኛ

የተመደበ ክፍለ ጊዜ -8

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- በዞናቸው ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን ይለያሉ፡፡
- በዞናቸው ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን ለማመልከት ኬክሮስ እና ኬንትሮስ ይጠቀማሉ፡፡
- በዞናቸውን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች ለማመልከት የጎግል ካርታ(Google map) እና የጎግል ምድር(Google earth) ዕውቀትን ይጠቀማሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

አስፈላጊ ቦታዎች የሚባሉት ለህብረተሰብ ልማትና እድገት አስተዋፅዖ የሚያበረክቱ ታሪካዊና ተፈጥሮአዊ አካባቢዎች ናቸው፡፡ለምሳሌ፤- የቅርሶች መገኛ ቦታዎች፡፡ በዚህም መሰረት ተማሪዎች አስፈላጊ ቦታዎችን በካርታ እንዲሁም ዘመናዊ ቴክኖሎጅዎችን በመጠቀም በጎግል ካርታ (Google map) እና ጎግል የምድር ማመልከቻ (Google earth) መለየትና ማወቅ ይችላሉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕል (ፖስተሮች) - ለህብረተሰብ ልማትና እድገት አስተዋጾ የሚያበረክቱ ታሪካዊና ተፈጥሮአዊ አካባቢዎችን የሚያሳዩ ስዕሎችን መጠቀም
- ካርታዎች፡- አስፈላጊ ቦታዎች የሚያሳዩ ካርታዎች መጠቀም፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- በቡድን መማር፡- በጥያቄ እና መልስ ተማሪዎቹ የዞኑን አስፈላጊ ቦታዎችን እንዲገልጹ በመጠይቅ
- ገለፃ እና ዉይይት፡- የኬክሮስ እና ኬንትሮስ መስመር በመጠቀም የክፍል እና የቤት ስራ መስጠት
- የጥንድ ውይይት
- ሰርቶ ማሳየት/demonstration/
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- በቂ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት፣
- የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች ማለትም የዞኑን አስፈላጊ ቦታዎችን የሚያሳዩ ካርታዎችን ማዘጋጀት፣

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ርዕስ እንዲያስቡ ጥያቄዎችን መጠየቅ እና የዕለቱን ትምህርት ርዕስ ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፣የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በተሰጠው ክፍለ -ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ፡፡

ሽ.የተግባር መልስ

ተግባራዊ ክንውን 1.4

ስዕል 1.2 /ንድፍ ካርታ/ መሠረት በማድረግ በዚህ ተግባር ስር ያሉትን ጥያቄዎች ካወያዩ በኋላ:-

- ✓ በዞናችሁ ውስጥ ያሉትን አስፈላጊ ቦታዎች መገኛ ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም ያሣዩአቸው፡፡
- ✓ በዞናችሁ ያሉትን አስፈላጊ ቦታዎች መገኛን ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን / ጎግል የካርታ መመልከቻ/ በመጠቀም ያሣዩአቸው፡፡

1.4. የአጎራባች ዞኖች መገኛ እና ስሞች

የተመደበ ክፍለ ጊዜ -8

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- የዞናቸውን አጎራባች ዞኖች ስምና አቅጣጫ ይለያሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

አጐራባች ማለት በመሰረታዊ አቅጣጫዎች አንድን ቦታ/አካባቢ የሚያዋስኑ ቦታዎች ማለት ነው፡፡በዚህም መሰረት በዚህ ንዑስ ርዕስ ተማሪዎች የዞናቸዉን አጎራባች ዞኖች መገኛ እና ስሞችን ከካርታ ላይ በማየት የመለየት ዕዉቀትን ያዳብራሉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ካርታዎች፡- ከዞናቸው ጋር የሚዋሰኑትን ቦታዎችን የሚያሣይ ካርታ መጠቀም፡፡
- ፖስተሮችን (ስዕል) - አካባቢያቸዉንና አጎራባች ዞኖችን የሚያሳዩ

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- በቡድን መማር፡- በጥያቄ እና መልስ ተማሪዎቹ የዞኑን አንጻራዊ ቦታዎች እንዲገልጹ በመጠይቅ

- ገለፃ እና ዉይይት
- የጥንድ ውይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- በቂ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ
- የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች ከቀደሙት ልምዶቻቸው ጋር ማገናኘት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

ተማሪዎቹ ስለ ትምህርቱ ርዕስ እንዲያስቡ ጥያቄዎችን መጠየቅ

የርዕሱን አስፈላጊነት ለማሳየት አንድ ታሪክ መናገር።

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ አስፈላጊ ነዉ፡፡

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ያስተውሉ
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው እና በቡድን በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣

- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረመልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡

ሸ.የተግባራትና መልመጃ መልሶች

ተግባራዊ ክንውን 1.5.

1.አጐራባች ማለት በተለያዩ አቅጣጫዎቸ አንድን ቦታ የሚያዋስኑ ቦታዎች ማለት ነው፡፡

2.መምህር! የደቡብ ንድፍ ካርታን / ስዕል 1.2 / መሠረት በማድረግ ተማሪዎችን ካወያዩ በኋላ የዞናችሁን እና የአጐራባች ዞኖችን ስምና አቅጣጫ ያሣዩአቸው፡፡

መልመጃ 1.1

ትዕዛዝ ሀ

1.እውነት

2.ሀሰት

ትዕዛዝ ለ

1.ለ

2.ለ

ትዕዛዝ ሐ. 1. መሰረታዊ አቅጣጫዎች በመጠቀም ማወቅ ይቻላል፡፡

2.አጐራባች ማለት በመሰረታዊ አቅጣጫዎች አንድ ቦታ/አካባቢ/የሚያዋስኑ ቦታዎች ማለት ነው፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ትዕዛዝ ሀ.

1. ሀሰት
2. ሀሰት
3. ሀሰት
4. ሀሰት
5. እውነት

ትዕዛዝ ለ.

1. መ
2. ለ
3. ለ 4. ለ

ትዕዛዝ ሐ.

1. አራቱ አበይት አቅጣጫዎች ሰሜን፣ ምስራቅ፣ ደቡብ እና ምዕራብ ናቸዉ፡፡
2. አንፃራዊ መገኛ ማለት አንድ ቦታ የሚገኝበትን አቅጣጫ ለማወቅ የምንጠቀምበት ዘዴ ነው፡፡
3. በምድር ዙሪያ ከደቡብ ንፍቀ ክበብ ወደ ሰሜን ንፍቀ ክበብ የተሰመሩ ምናባዊ መስመሮች ኬንትሮስ ይባላሉ፡፡
4. መምህር ይህን ጥያቄ ለተማሪዎች እንደየ አካባቢያቸው ሁኔታ የዞናቸውን አጐራባቾች እንድለዩ ያድርጉ፡፡
5. አንጻራዊ መገኛ ከአንድ ነገር አንጻር የቦታን መገኛ መለያ ሲሆን ፍፁማዊ መገኛ ግን ኬክሮስ እና ኬንትሮስ መገናኛዎችን በመጠቀም የአንድን ቦታ ትክክለኛ ነጥብ ማሣያ ማለት ነው፡፡

ምዕራፍ ሁለት
2. ምግብና የቤተሰብ ደህንነት

የተመደበ ክፍለ ጊዜ- 54

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምረዉ ካጠናቀቁ በኋላ፦

- ጤናማ ምግብ እና መጠጥ ለይተዉ ይጠቀማሉ፡፡
- ምግብን በአራት መሠረታዊ ክፍሎች ይመድባሉ፡፡
- የምግብ ብክለትን ለመካላከል የሚረዱ ዘዴዎችን ይለያሉ፡፡
- የጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋሶችን ባህሪያትን ይገልጻሉ፡፡
- የንጽህና አያያዝ ዘዴዎችን ይገልጻሉ፡፡
- በነገሮች ሁኔታ ላይ የተደረጉ ለውጦችን ይገልጻሉ፡፡
- የተለያዩ የብርሃን ተግባራትን ይዘረዝራሉ፡፡

መግቢያ

የሰዉ ልጅ በጤንነት ለመኖር እና የዕለት ተዕለት ሥራዉን ለማከናወን ምግብ አስፈላጊ ነዉ፡፡ሰውና ሌሎች ህይወት ያላቸው ነገሮች ያለምግብ መኖር አይችሉም፡፡ምግብ ሃይልና ሙቀት በመስጠት፣ ሰውነትን ከበሽታ ለመከላከል እና ለመገንባት ያገለግላል ፡፡ምግብን ከእፅዋትና ከእንስሳት እናገኛለን፡ ጤንነት ማለት ዉስጣዊ እና ዉጫዊ የአካል ደህንነት ማለት ሲሆን ጤንነታችንን ለመጠበቅ ደግሞ የተለያዩ የምግብ አይቶችን መመገብ ያስፈልጋል፡፡ አንድ ሰዉ የተሟላ ጤንነት እንዲኖረዉ በየዕለቱ የተለያዩ የምግብ ዓይነቶችን ወይም የተመጣጠነ ምግብ መመገብ አለበት፡፡

የተመጣጠነ የምግብ አመጋገብ ሥርዓትን የተከተለ ሰው ጤናማ ሆኖ ማንኛውንም ተግባር ለማከናወን ብቃት ይኖረዋል፡፡በዚህ ክፍለ ትምህርት ዉስጥ ምግብ እና ጤና፤የምግብ አስፈላጊነት፤የግል ጤና አጠባበቅ፤የቁስ አካላዊ ለውጦች፣እንዲሁም የብርሃን አስፈላጊነት የሚሉት ይዘቶች ተካተዋል፡፡

የምዕራፉ ዋና ዋና ይዘቶች

2.1. ምግብ እና ጤና

2.2. የምግብ አስፈላጊነት

2.3. የግል ጤና አጠባበቅ

2.4. የቁስ አካላዊ ለውጦች (ጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞች)

2.5. የብርሃን አስፈላጊነት

2.1 ምግብ እና ጤና

የተመደበዉ ክፍለ ጊዜ፡-10

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- የምግብን አስፈላጊነትን ይገልፃሉ።
- የተመጣጠነ ምግብ ጥቅምን ይገልፃሉ።

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ሰውና ሌሎች ህይወት ያላቸው ነገሮች ያለምግብ መኖር አይችሉም፡፡ ምግብ ሃይልና ሙቀት በመስጠት፣ ሰውነትን ከበሽታ ለመከላከል እና ለመገንባት ያገለግላል ፡፡ምግብን ከእፅዋትና ከእንስሳት እናገኛለን፡፡ ጤንነት ማለት ዉስጣዊ እና ዉጫዊ የአካል ጤንነት ማለት ሲሆን ጤንነታችንን ለመጠበቅ ደግሞ የተለያዩ የምግብ አይነቶችን መመገብ ያስፈልጋል፡፡ስለሆነም ተማሪዎች ስለ ምግብና የምግብ ጥቅሞች በሚገባ እንዲረዱ ይጠበቃል፡፡

ሐ. ንዑስ ርዕሱን ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ምግብ ለጤንነት ያለዉን ፍይዳ የሚያሳይ ስዕል/ፖስተር/

መ. የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄ እና መልስ
- የጥንድ ውይይት
- የቃል ገለፃ
- የቤት እና የክፍል ስራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት

- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅቶች

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለቡድን ዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንዲመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን የመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤

ረ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያባለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ፡፡

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፤የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በተሰጠው ክፍለ -ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ፡፡
- በቡድን ዉይይት ወቅት ምልከታ ማካሄድ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- ግብረ መልስ በማካሄድ /በመስጠት/

2.2. የምግብ አስፈላጊነት

የተመደበ ክ/ጊዜ - 17

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- አራቱን የምግብ ክፍሎችን ይዘረዝራሉ፡፡
- አራቱን የምግብ ክፍሎች ጥቅምን ይናገራሉ፡፡
- የምግብ ብክለት መንስኤዎችን ይገልፃሉ፡፡
- የምግብ መበከል የሚያስከትሏቸዉን ጉዳቶች ይዘረዝራሉ፡፡
- የምግብ ብክለት መከላከያ ዘዴዎችን ይለያሉ፡፡

2.2.1. አራቱ ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ምግብ ለሰዉ ልጅ ከሚያስፈልጉ መሠረታዊ ፍላጎቶቻችን መካከል አንዱ ነዉ:: ሰውና ሌሎች ህይወት ያላቸው ነገሮች ያለምግብ መኖር አይችሉም፡፡ምግብ ሃይልና ሙቀት በመስጠት፣ ሰውነትን ከበሽታ ለመከላከል እና ለመገንባት ያገለግላል፡፡ የምግብ አይነቶች እንደ ጥቅማቸውና እንደ መገኛ ምንጫቸው ይመደባሉ፡፡ የመገኛ ምንጫቸውን መሰረት በማድረግ ቀጥሎ የተመለከቱት አራት መሰረታዊ ክፍሎች አሉ፡፡እነዚህም የአትክልትና ፍራፍሬ ፤የእህልና ጥራጥሬ ፤ የሥጋ ክፍል እና የወተት ክፍል ናቸዉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕል - አራቱን ዋና ዋና የምግብ ክፍሎች የሚያሳይ
- በአከባቢያቸው በቀላሉ የሚገኙ የምግብ አይነቶች (real object)-ለምሳሌ፤-

  -አትክልትና ፍራፍሬ (ሎሚ፤ካሮት ወዘተ)

  -እህልና ጥራጥሬ (በቆሎ፤ስንዴ ወዘተ)

መ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቃል ገለፃ
- የክፍል እና የቤት ስራ መስጠት
- በጥያቄ እና መልስ
- የቡድን ውይይት
- የጥንድ ውይይት
- ሰርቶማሳየት/Demonstration/
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- የየዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን/Lesson plan/ ማዘጋጀት፤
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ

- ኢጋኘነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድሞ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመከፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ፡፡

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ

- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሸ. የተግባር እና የመልመጃ መልሶች

ተግባር 2.1.

1. ምግቦች ከመገኛ ምንጫቸዉና ከዓይነታቸዉ አኳያ በአራት ዋና ዋና ክፍሎች ይመደባሉ

   እነሱም

✓ የአትክልትና ፍራፍሬ ምግቦች

✓ የእህልና ጥራጥሬ ክፍል

✓ የሥጋ ክፍል

✓ የወተት ክፍል ናቸው

2.በቁጥር-1 ጥያቄ መሰረት ምግቦች ከመገኛ ምንጫቸዉ አንፃር በአራት መሰረታዊ የምግብ ክፍሎች ከከፈሉ በኃላ በአካባቢያቸዉ የሚያዉቁትን የምግብ ዓይነቶች በአራቱ መሰረታዊ የምግብ ክፍሎች በምሳሌነት ያስቀምጡላቸዉ፡፡

መልመጃ 2.1

ትዕዛዝ ሀ

1. እዉነት
2. እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.ሀ

2.ሐ

3.ሐ

2.2.2. የምግብ ብክለት መንስኤዎች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

የምግብ መበከል ማለት ምግብ ለሰውነታችን የሚሰጠውን ጥቅም በተለያዩ ባዕድ ነገሮች ምክንያት መስጠት ሲያቋርጥና ለሰውነታችን ጎጂ ሲሆን ነው፡፡ምግብ የሚበከለው በተለያዩ ምክንያቶች ነው ፡፡ በዚህ መሰረት የምግብ መበከል ማለት እንደ ባክቴሪያ እና ሌሎች ጀርሞች ባሉ በዓይን በማይታዩ በሽታ አምጪ ተህዋስያን መመረዝ ማለት ነው፡፡

የምግብ መበከልን የሚያስከትሉ ምክንያቶች የሚከተሉት ናቸው፡-

- ምግብ የሚያዘጋጀዉ ሰው የግል ንፅህናን ጉድለት
- የምግብ መሥሪያ ዕቃዎች ንፅህና ጉድለት
- ምግብ የሚያዘጋጀዉ ሰው በተላላፊ በሽታ መጠቃት
- ለምግብ ማዘጋጃ የምንጠቀምበት ውሃ ንፅህና ጉድለት
- ሳይከደን የተቀመጠ ምግብ በአቧራ፣በዝንብ፣በአይጥ እና በተለያዩ በሽታ አምጭ ተዋስያን ንኪኪ ሲኖረዉ
- በመርዛማ ኬሚካሎች ምግቡ ሲበከል በምግብ ብክለት ምክንያት ለሚከሰት በሽታዎች ልንጋለጥ እንችላለን፡፡

ለ.የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የተለየዩ የምግብ ብክለትን የሚያሳዩ ፎቶዎች ወይም ምስሎች
- የምግብ መበከልን የሚያስከትሉ ምክንያቶችን የሚያሳዩ ፎቶዎች ወይም ምስሎች

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቃል ገለፃ
- የክፍል እና የቤት ስራ መስጠት
- በጥያቄ እና መልስ
- የቡድን ውይይት

- የጥንድ ውይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የየዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን/Lesson plan/ ማዘጋጀት፤
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድሞ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ፡፡

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሰ. የተግባር እና የመልመጃ መልሶች

ተግባር 2.2.

ተማሪዎች በቡድን ሆነው ከተወያዩ በኋላ በተግባር 2.2. ላይ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢነት ያላቸዉን መልሶች ይመልሳሉ ተብሎ ይጠበቃል

1. የምግብ መበከል ማለት ምግብ ለሰውነታችን የሚሰጠውን ጥቅም በተለያዩ ባዕድ ነገሮች ምክንያት መስጠት ሲያቋርጥና ለሰውነታችን ጎጂ ሲሆን ነው፡፡የምግብ

መበከል በዓይን በማይታዩ እንደ ባክቴሪ ያሉ ጥቃቅን ህይወት ባላቸው ነገሮች/ጀርሞች/ መመረዝ ሊከሰትይችላል፡፡

2. የምግብ መበከልን ሊያስከትሉ ከሚችሉ ምክንያቶች ዉስጥ የሚከተሉትን ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡
   - ምግብ የሚያዘጋጅ ሰው የግል ንፅህናን ጉድለት
   - የምግብ መሥሪያ ዕቃዎች ንፅህና ጉድለት
   - ምግብ የሚያዘጋጀዉ ሰው በተላላፊ በሽታ መጠቃት
   - ለምግብ ዝግጅት የምንጠቀምበት ውሃ ንፅህና ጉድለት
   - ሳይከደን የተቀመጠ ምግብ በአቧራ፣ በዝንብ፣ በአይጥ እና በተለያዩ በሽታ አሚጭ ተህዋስያን ንክኪ ሲኖረዉ
   - በመርዛማ ኬሚካሎች ምግቡ ሲበከል ወዘተ…ናቸዉ፡፡

3.የምግብ ብክለት/ብልሽት/መከላከያ ዘዴዎች፡-

-የምግብ ዝግጅት ዕቃዎችን በሞቀ ውሃና ሳሙና በሚገባ ማጠብ

ለምሳሌ፡- ድስት፣ መክተፊያ፣ ቢላዋና የመሳሰሉት

-ምግብ ሲዘጋጅ የእጆቻችንንና ጥፍሮቻችንን ንፅህና መጠበቅ

-የምግብ ማቅረቢያና መመገቢያ ቁሳቁሶች እንደ ሰሀን፣ ጭልፋ

መልመጃ 2.2.

ትዕዛዝ ሀ

1.እዉነት

2.እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.መ

2.መ

2.3. የግል ንፅህና አጠባበቅ

የተመደበ ክ/ጊዜ -17

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- ስለግል ንፅህና አጠባበቅ ጠቀሜታ ይገልፃሉ፡፡
- የግል ንፅህና አጠባበቅ ዘዴዎችን ይዘረዝራሉ፡፡
- በግል ንፅህና ጉድለት የሚከሰቱ በሽታዎችን ይናገራሉ፡፡
- ጤናማ እና የታመሙ ሰዎችን ባህሪያት ያነፃፅራሉ፡፡
- ለታመሙ ሰዎች ትኩረትና እንክብካቤ ይሰጣሉ፡፡

2.3.1 ንፅህናችንን ለምን እንጠብቃለን?

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የግል ንፅህና ማለት ሰው ለሰውነቱ እና ለሚለብሰው ልብስ የሚያደርገዉ የንፅህና ጥንቃቄ ማለት ነው፡፡የግል ንፅህና መጠበቅ ራሳችንን ከበሽታ ለመከላከል፣ በግል ንቁ፣ ደስተኛና ጤነኛ ሆኖ ለመገኘት እና ሥራችንን በአግባቡ ለማከናወን ያስችለናል፡፡ በንፅህና መጓደል ለተለያዩ የበሽታ ዓይነቶች የሚያጋልጥ ሲሆን ተፈጥሮአዊ ውበታችንንም ይቀንሳል፡፡ ስለዚህ የግል ንፅህናን መጠበቅ አስፈላጊ ነው፡፡

የግል ንፅህና መጠበቂያ መንገዶች

- እጅን፣እግርን፣ ፊትንና ፀጉርን መታጠብ፣
- የእጅና የእግርን ጥፍር መቁረጥ፣
- ገላን መታጠብ፣
- ጥርስን በሚገባ መፋቅ/መቦረሽ/
- ልብስን ማጠብና መተኮስ ናቸው፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/- የግል ንፅህና መጠበቂያ ዘዴዎችን የሚያሳዩ
- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/- የግል ንፅህና በሚጠብቁና በማይጠብቁ ሰዎች መካከል ያለዉን ልዩነት የሚያሳይ

መ. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት
- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ጭውውት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- የዕለቱን የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለዉይይት፤ ለክፍል ሥራ ፤ለቤት ሥራ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ቀድሞ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- አጋዥነት ያላቸዉን ትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሽ.የተግባር መልሶች

ተግባር 2.3.

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ እንዲወያዩ ከተደረገ በኋላ የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢነት ያላቸዉን መልሶች ይመልሳሉ ተብሎ ይጠበቃል

1. የግል ንፅህና ማለት ሰው ለሰውነቱ እና ለሚለብሰው ልብስ የሚያደርገዉ የንፅህና ጥንቃቄ ነው፡፡
2. የግል ንፅህና መጠበቂያ መንገዶች/ዘዴዎች/፡-

- እጅን፣እግርን፣ ፊትንና ፀጉርን መታጠብ
- የእጅና የእግርን ጥፍር መቁረጥ
- ገላን መታጠብ
- ጥርስን በሚገባ መፋቅ/መቦረሽ/
- ልብስን ማጠብና መተኮስ ወዘተ…ናቸዉ፡፡

3. ከግል ንፅህና ጉድለት ከሚመጡ በሽታዎች አብዛኛዎቹ በቀላሉ ከአንድ ሰው ወደ ሌላ ሰዉ የሚተላለፉ ናቸው፡፡ ለምሣሌ፡- ተስቦ /ታይፎይድ/ ፣የዓይን ማዝ፣ ታይፈስ፣ እከክና የመሳሰሉት ከግል ንፅህና ጉድለት ከሚመጡ በሽታዎች ጥቂቶቹ ናቸዉ፡፡
4. የታመመ ሰው ፡-

   - ጥሩ ስሜት አይሰማዉም
   - አብዛኛዉን ጊዜ በመኝታ ላይ ያሳልፋል
   - ደስተኛም አይሆንም
   - ሥራን በአግባቡ ሊያከናዉን አይችልም ወዘተ…ሲሆን

ጤናማ ሰዉ ደግሞ

-ደስተኛና ጥሩ ስሜት ይሰማዋል

-ጠንካራና የዕለት ተዕለት ተግባራዊ እንቅስቃሴ ላይ በንቃትና በብቃት ይሳተፋል ወዘተ… ነዉ፡፡

2.3.2.የግል ንፅህና ጉድለት በሌሎች ሰዎች ላይ ምን ሊያስከትል ይችላል?

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ከግል ንፅህና ጉድለት ከሚመጡ በሽታዎች አብዛኛዎቹ በቀላሉ ከአንድ ሰው ወደ ሌላ ሰዉ የሚተላለፉ ናቸው፡፡ ስለዚህ እኛ ንፅህናችንን ካልጠበቅንና በዚህም ምክንያት በተለያዩ ከግል ንፅህና ጉድለት በሚመጡ በሽታዎች ከተጠቃን በሽታውን በቀላሉ ወደ ሌሎች ሰዎች ማስተላለፍ እንችላለን ማለት ነው፡፡

የግል ንጽህናችንን መጠበቅ ከሚሰጠን እርካታና ምቾት በተጨማሪ በግል ንጽህን እጥረት ከሚመጡ በሽታዎችም ይጠብቀናል፡፡ የግል ንጽህናችንን ካለመጠበቅ ከሚመጡ በሽታዎች መካከልም ጥቂቶቹ እንደ እከክ፣ የዓይን ማዝ (ትራኮማ)፤ተስቦ እና የወስፋት በሽታ ተጠቃሾች ናቸው፡፡

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/- የግል ንፅህና ጉድለት በሌሎች ሰዎች ላይ ምን ሊያስከትል እንደሚችል የሚያሣይ

ሐ. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት
- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ጭውውት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የዕለቱን የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለዉይይት፤ ለክፍል ሥራ ፤ለቤት ሥራ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ቀድሞ ማዘጋጀት

- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- አጋዥነት ያላቸዉን ትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝግቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ

- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

2.3.3. በንጽህና ጉድለት ምክንያት የሚከሰቱ በሽታዎች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

የግል ንጽህናችንን መጠበቅ ከሚሰጠን እርካታና ምቾት በተጨማሪ በግል ንጽህን እጥረት ከሚመጡ በሽታዎችም ይጠብቀናል፡፡ የግል ንጽህናችንን ካለመጠበቅ ከሚመጡ በሽታዎች መካከልም ጥቂቶቹ እንደ እከክ፣ የዓይን ማዝ(ትራኮማ)፤ተስቦ እና የወስፋት በሽታ ተጠቃሾች ናቸው፡፡

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/- በንጽህና ጉድለት ምክንያት የሚከሰቱ በሽታዎችን የሚያሳይ

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቃል ገለፃ
- የክፍል እና የቤት ስራ መስጠት
- በጥያቄ እና መልስ
- የቡድን ውይይት
- የጥንድ ውይይት

- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የየዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን/Lesson plan/ ማዘጋጀት፤
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ሀሳቦችን (ጥያቄዎችን) ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድሞ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመከፋል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ፡፡

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሰ. የተግባር መልሶች

ተግባር 2.4.

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ እንዲወያዩ ከተደረገ በኋላ የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢነት ያላቸዉን መልሶች ይመልሳሉ ተብሎ ይጠበቃል

1. በግል ንፅህና ጉድለት ምክንያት የሚመጡ በሽታዎች መካከልም ጥቂቶቹ እንደ እከክ፣ የዓይን ማዝ (ትራኮማ) እና የወስፋት በሽታ ተጠቃሾች ናቸው፡፡
2. የግል ንፅህናዉን የማይጠብቅ ሰዉ ከሚታይበት ሁኔታዎች ዉስጥ ሰዉነቱም ይሁን

ልብሱ የቆሸሸ፣ ለዕይታ ማራኪ ያልሆነ፤ ደስተኛ ስሜት የሌለዉ፤ ለበሽታ የተጋለጠ ወዘተ...ነዉ፡፡

2.3.4. ጤናማ እና የታመሙ ሰዎችን ማነፃፀር

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የታመመ ሰው እና ጤናማ ሰዉን በሚከተለዉ መንገድ ማነፃፀር ይቻላል

የታመመ ሰው ፡-

- ጥሩ ስሜት አይሰማውም፤
- አብዛኛዉ ጊዜዉን በመኝታ ያሣልፋል፤
- ቀልጣፋና ደስተኛም አይደለም፤
- ሥራን በአግባቡ ሊሰራ አይችልም፡፡

ጤናማ ሰዉ

-ቀልጣፋና ፈጣን የሆነ

-ደስተኛና ጥሩ ስሜት የሚሰማው

-ጠንካራና የዕለት ተዕለት ተግባራዊ እንቅስቃሴ በንቃትና በብቃት ይሣተፋል፡፡

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/- የታመመ ሰው እና ጤናማ ሰዉን የሚያነፃፅር

ሐ. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት
- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ጭውውት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የዕለቱን የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለዉይይት፣ ለክፍል ሥራ ፣ለቤት ሥራ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ቀድሞ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- አጋዥነት ያላቸዉን ትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፣የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

➢ **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**

ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣

- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሰ. የማነቃቂያ ጥያቄ መልስ

የማነቃቂያ ጥያቄ

ተማሪዎችን የማነቃቂያ ጥያቄዉን በመጠየቅ በቤተሰባቸዉ ውስጥ የታመመ ሰው ወይም ታሞ የሚያዉቅ ሰው ካለ እንዲጠቅሱ ከተደረገ በኋላ የታመመዉ ሰው እና ጤነኛዉ ሰው የሚያሳየው ፀባይ በተግባር 2.3 ላይ ቁጥር 4 በተሰጠዉ ምላሽ መሰረት ይገለፅ፡፡

2.3.5. ለታመሙ ሰዎች ትኩረት እና እንክብካቤ መስጠት

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ህመምተኛነት የውጫዊ ወይም የውስጣዊ ጤንነት መጓደል ነዉ፡፡ በመሆኑም ህመምተኛ ሰው ፍላጎቶቹን ሁሉ ማሟላት አይችልም፡፡ ስለዚህ ህመምተኛው ከእኛ የሚፈልገውን እንክብካቤ መፈፀም አለብን፡፡ ይህ ሁኔታ በአንድ መልኩ ሰብአዊ ግዴታችን ሲሆን

በሌላ በኩል ደግሞ የመንፈስ እርካታን ይሰጠናል፡፡

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ስዕሎች/ፎቶግራፎች/ - ለታመሙ ሰዎች እንዴት ትኩረት እና እንክብካቤ መስጠት እንደሚቻል ለማሳየት

ሐ. የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት
- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ጭውውት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የዕለቱን የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለዉይይት፤ ለክፍል ሥራ ፤ለቤት ሥራ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ቀድሞ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- አጋዥነት ያላቸዉን ትምህርት መርጃ መሳሪያዎችን ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህርት እንዲያስታዉሱ በማድረግና የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት

- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል እና የቤት ሥራ መስጠት

ሰ.የተግባርና የመልመጃ መልሶች

ተግባር 2.5.

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከቤተሰቦቻቸዉ አባላት አንዱ ቢታመም /ብትታመም/ ወይም አደጋ ቢደርስበት/ባት/ ምን አይነት እንክብካቤ እንደሚያደርጉለት/ላት/ ከተወያዩ በኋላ የሚከተሉትን ምላሽ ሊሰጡ ይችላሉ፡፡

- የበሽታዉን ዓይነት መለየት
- የመጀመሪያ ህክምና እርዳታ ማድረግ
- ማበረታታት
- ወደ ህክምና ቦታ መዉሰድ
- ለህመምተኛዉ አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን ማቅረብ ለማሳሌ፡ መድህኒት፣ ዉሀ ፣ምግብ
- እና የመሳሰሉት

መልመጃ 2.3.

ትዕዛዝ ሀ.

1.እዉነት

2.እዉነት

3.እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.መ

2.ሀ

2.4.የቁስ አካላዊ ለውጦች

የተመደበ ክ/ጊዜ -13

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶቸ

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- ቁስ ምን እንደሆነ ይገልፃሉ፡፡
- ቁስ አካላዊ ለውጦችን ይናገራሉ ፡፡

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ቁስ ማለት ማንኛውም በአካባቢያችን የሚገኝ ክብደት/መጠነ ቁስ/ ያለዉ ቦታ የሚይዝ ነገር ሁሉ ቁስ ይባላል፡፡ ለምሣሌ ወንበር፤ ጠረጴዛ፣አየር፤ እፅዋት፤እንስሳትና የመሣሳሰሉት ናቸዉ፡፡

ቁስ የተሠራዉ በአይን ከማይታዩ ጥቃቅን አቶሞች ነው፡፡ አቶሞች ሲጣመሩ ሞሌክዩልችን ይፈጥራለ፡፡ ለምሣሌ፡-ሁለት የሃይዴሮጅን አቶሞችና አንድ የኦክስጅን አቶም ሲጣመሩ ዉሃ ይፈጥራል፡፡

ቁስ የራሱ የሆነ ክብደትና ቦታ አለው፡፡ ለምሣሌ-አየርና፤ውሃ የሚጠቀሱ ናቸው፡፡ አየር በአይን የማይታይና በእጅ የማይዳሰስ ሊጨበጥ የማይችል ቁስ ነዉ፡፡

ቁሶች በሶሰት የተለያዩ ሁነታዎች /State of matter/ይገኛሉ፡፡እነሱም፡-ጋስ፤ ፈሳሽ እና ጠጣር ናቸዉ፡፡እነሱም፡-

1.**ጠጣር** - ፡የራሱ የሆነ ቅርጽ እንዱሁም ይዘት አለው፡፡ምሣሌ ብረት
፣ወርቅ፣ጠረጴዛ፣ድንጋይ፣ወንበር ወዘተ

2.**ፈሳሽ**- የራሱ የሆነ ቅርጽ የለውም ነገር ግን የራሱ የሆነ ይዘት አለው፡፡
ምሣሌ፡-ውሃ፣ዘይት ወዘተ

3.*ጋዝ*፡-የራሱ የሆነ ቅርጽም እንዲሁም ይዘት የለውም፡፡ ምሣሌ- አየር

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ከሶስቱ የቁስ ሁኔታዎች የተወሰኑትን በመጠቀም
  ለማሳሌ፡- ከጠጣር-ድንጋይ፣ብረት
  ከፈሳሽ-ዉሃ፣ዘይት
  ከአየር-አየር የተሞላ ፊኛ
- የቁስ አካል ለዉጥን የሚያሳይ ስዕሎች/ፖስተሮች/

መ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የማነቃቂያ ጥያቄዎችን በመጠየቅ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት

- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ሰርቶ ማሳየት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- በቂ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀት
- አስፈላጊ የሆኑ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች አዘጋጅቶ መገኘት
- ለቡድን ዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንዲመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን የመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤

ረ.የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህረት እንድያስታዉሱ ማድረግ የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**

  ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ እና በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎች በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- የቤት ሥራ መስጠት

ሸ.የተግባር መልሶች

ተግባር 2.6

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ እንዲወያዩ ከተደረገ በኋላ የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልሶች ይመልሳሉ ተብሎ ይጠበቃል

ቁስ ማለት ማንኛውም በአካባቢያችን የሚገኝ ክብደት/መጠነ ቁስ/ ያለዉ ቦታ የሚይዝ ነገር ሁሉ ቁስ ይባላል፡፡ ለምሣሌ ወንበር፣ ጠረጴዛ፣አየር፣ እፅዋት፣እንስሳትና የመሣሳሰሉት

1. አዲስ ልዩ ቁስን ሊያስገኝ የማይችል አካላዊ ሂደት አካላዊ/ፊዚካል/ ለዉጥይባላል፡፡

2. የቁስ አካላዊ ለውጥ ባህሪያት የሆኑት

-አዲስ ልዩ ቁስን አያስገኝም

-የዉስጥ ይዘቱን ሣይለወጥ በነበረበት የሚቆይ

- የቅርፅና የመጠን ለዉጦች ይኖራሉ፡፡

2.5. የብርሃን አስፈላጊነት

የተመደበ ክ/ጊዜ -10

ሀ.የንዑስ ርዕሱ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ:-

- የብርሃን ምንጮችን ይዘረዝራሉ
- የብርሃንን ጥቅም ይጠቅሳሉ፡፡

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ብርሃን ከተለያዩ የተፈጥሮና ሰዉ ሰራሽ ምንጮች ማግኘት ይቻላል፡፡ ለምሳሌ፡-ፀሀይ፣ ኤሌክትሪክ ፣ ሻማና የማገዶ እንጨት ወዘተ.. ናቸው፡፡ይሁንና ዋነኛዉ የብርሃን ምንጭ ፀሀይ ናት፡፡

ብርሃን ነገሮችን ለማየት፣ለዕፅዋት ዕድገት፣ዕፅዋት ምግብን ለማዘጋጀት ፣በተገቢዉ ሁኔታ ከቦታ ቦታ ለመንቀሳቀስና ወዘተ...ይጠቅማል፡፡

ሐ.የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የብርሃን ምንጭ የሆኑ ነገሮች ለምሳሌ፡-ባትሪ፤ሻማ ወዘተ...

መ. የማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- በጥያቄና መልስ
- የማነቃቂያ ጥያቄዎችን በመጠየቅ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቡድን ዉይይት
- የቃል ገለፃ
- ጥንድ ውይይት
- ሰርቶ ማሳየት

- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ካርታዎች፣የትምህርት መርጃ መሳሪዎችን ክፍል ዉስጥ ይዞ መገኘት፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

  መምህሩ ያለፈዉን ትምህረት እንድያስታዉሱ ማድረግ የዕለቱን የትምህርት ርዕስ እና ተማሪዎች ማከናወን ያለባቸዉን ተግባራት አካቶ በመጥቀስ የዕለቱን ትምህርት ማስተዋወቅ

- **የትምህርቱን አቀራረብ፡-**
  - ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመክፈል በተማሪዉ መፅሀፍ ዉስጥ በቀረበዉ ተግባር ላይ የቡድን ዉይይት እንዲያካሂዱ በማድረግ እና በዉይይቱ ወቅት ተማሪዎችን በሚቸግራቸዉ ነገር ላይ ዕገዛና ክትትል ማድረግ
  - ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
  - ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ መሪ ጥያቄዎችን ዝርዝር ይፃፉ እና ያንብቡ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ይመልከቱ፣ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የቡድን ዉይይት መልስ በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ይከታተሉ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ በሚወያዩበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የክፍል ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ መስጠት

ሸ.የተግባርና የመልመጃ መልሶች

ተግባር 2.7.

1. ብርሃን ከተለያዩ የተፈጥሮና ሰዉ ሰራሽ ምንጮች ማግኘት ይቻላል፡፡ ለምሳሌ፡-
   ፀሀይ፣ኤሌክትሪክ፣ ሻማና የማገዶ እንጨት ወዘተ... ናቸው፡፡ይሁንና ዋነኛዉ
   የብርሃን ኃይል ምንጭ ፀሀይ ናት፡፡
2. ብርሃን ነገሮችን ለማየት፣ ለዕፀዋት ዕድገት፣ በተገቢዉ ሁኔታ ከቦታ ቦታ
   ለመንቀሳቀስና ወዘተ......ይጠቅማል፡፡

መልመጃ 2.4.

ትዕዛዝ ሀ.

1.እዉነት

2.እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.መ

2.ሐ

3.ሐ

4.ለ

የምዕራፉ ማጠቃለያ የክለሳ ጥያቄዎች

ትዕዛዝ ሀ.

1.እዉነት

2. እዉነት

3. ሀሰት

4. እዉነት

5. እዉነት

6. እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.ለ

2.ለ

ትዕዛዝ ሐ.

1.ጣዕማቸዉ ይቀየራሉ፡እጅ እጅ ይላሉ፡መጥፎ ሽታ ያመጣሉ

2.ምግብን የሚበክሉ ነገሮች በዓይን በማይታዩ በሽታን በሚስከትሉ ጥቃቅን ህይወት ባላችዉ ነገሮች/ጀርሞች/

3.የተመጣጠነ ምግብ መመገብ የሚከተሉትን ጥቅሞች ይሰጠናል፡፡

-ሰውነታችንን ለመገንባትና የተጎዳ አካልን ለመጠገን፤

-በቂ ሀይልና ሙቀት ለማግኘት፤

-ሰውነታችንን ከበሽታ ለመካላከል፤

-የተስተካከለ፤ብርታት፡ጥንካሬ፡ ዕድገት እንዲኖረን ወዘተ…

4.አዲስ ልዩ ቁስን ሊያስገኝ የማይችል አካላዊ ሂደት አካላዊ/ፊዚካል/ለዉጥ ይባላል፡፡ ከዚህም ሌላ በነገሮች የሚከናወነው ለውጥ ዋናው ነገር /የዉስጥ ይዘቱ/ሣይለወጥ በነበረበት የሚቆይበት ሂደት ነው፡፡

ምዕራፍ ሦስት

3. የተፈጥሮ አካባቢ

የተመደበ ክፍል ጊዜ -54

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች፡-

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት ይለያሉ፡፡
- በተለያዩ ወቅቶች የምንጠብቀውን የአየር ሁኔታ ልዩነት ይገልፃሉ።
- በዞናችዉ ውስጥ ያለውን የሙቀት ልዩነት ይገመግማሉ፡፡
- የዞናችዉን የዝናብ ስርጭት ያወዳድራሉ፡፡
- የዞናችዉን ዋና የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ይለያሉ፡፡
- የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶችን ይገልፃሉ፡፡
- በዞናችዉ የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ይለያሉ፡፡
- የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴት ይገልፃሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን በመግለፅ በዞናቸዉ የተፈጥሮ ሃብት የመበላሸት ዋና ዋና ምክንያቶችንና ውጤቶችን ይገልፃሉ፡፡
- በዞናቸዉ ውስጥ የአገር በቀልእና የተለመደው የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ እርምጃዎችን ይገልፃሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብቶችን የመጠበቅ እና የመንከባከብ አስፈላጊነት ለቀጣይ ትውልድ ፍላጎት ለማሟላት እሴትን ያዳብራሉ፡፡
- በትምህርት ቤታቸዉ እና በወረዳቸዉ ውስጥ የተፈጥሮ ሀብት ብክለትን ለመቀነስ እና እንደገና ጥቅም ላይ ለመዋል መንገዶችን ይጠቁማሉ፡፡

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ የተፈጥሮ አካባቢያችን ውስጥ ያሉትን ዋና ዋና ነገሮች ይማራሉ፡፡ የሚተኮርበት ዋና የትምህርት ይዘት ስር የዞናቸዉን የአየር ንብረት፤የተፈጥሮ ሀብት በዞናቸዉ ውስጥ ለመኖር እና ለልማት የተፈጥሮ ሀብቶች አስፈላጊነት፤በትምህርት ቤታቸዉ እና በሚኖሩበት አካባቢ ተገቢ እና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና ውጤቶች የሚሉ ዘርዘር ያሉ ጉዳዮችን ይማራሉ፡፡

የምዕራፉ ዋና ዋና ይዘቶች

3.1.የዞናችን የአየር ንብረት

3.2.የተፈጥሮ ሀብት

3.3.በዞናቸው ውስጥ ለመኖር እና ለልማት የተፈጥሮ ሀብቶች አስፈላጊነት

3.4.በትምህርት ቤታቸው እና በወረዳቸው ተገቢ የሆኑ እና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

3.5.ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና ውጤቶች

3.1.የዞናችን የአየር ንብረት

የተመደበ ክፍለ ጊዜ - 14

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን መሠረታዊ ልዩነት ይዘረዝራሉ።
- የአየር ንብረት አካላትን ይገለፃሉ፡፡
- የዞናቸዉን የአየር ንብረት ይለያሉ፡፡
- የአየር ንብረት ቁጥጥር አካላትን ይዘረዝራሉ።

3.1.1. በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለው ልዩነት

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የአየር ሁኔታ የአንድ የተወሰነ ቦታ ዕለታዊ የከባቢ አየር ሁኔታ ነው። የአየር ሁኔታ የአንድን አካባቢ የፀሐይ ብርሃን ፣ ንፋስ ፣ ትነት ፣ እርጥበት ፣ ደመና ፣ ሙቀት ፣ ወዘተ ያሉ ዕለታዊ የከባቢ አየር ሁኔታ ነው። የአየር ሁኔታ በደቂቃዎች ወይም በሰዓታት ሊለዋወጥ ይችላል።

የአየር ንብረት ማለት በአንድ የተወሰነ አካባቢ የሚስተዋል የረጅም ጊዜ አማካይ የከባቢ አየር ሁኔታ ነዉ። የአንድ አካባቢ አየር ንብረት የአካባቢዉን ተፈጥሮአዊ ገፅታ ምን ሊመስል እንደሚችል ሊጠቁመን ይችላል፡፡

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ካርታ- የዝናብ ስርጭት እና የሙቀት ስርጭትን የሚያሳይ
- ቻርቶች- የዝናብ ስርጭት እና የሙቀት ስርጭት የሚያሳይ
- ምስሎች- ደመናማ፣ ዝናባማና ፀሀያማ የአየር ሁኔታን የሚያሳዩ

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- አሳታፍ የማስተማር ዘዴ- ተማሪዎችን የሙቀትና የዝናብ ሰርጭት በሚያሳይ ካርታ ላይ በማሳተፍ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- አጋዥነት ያላቸዉን የትምህርት መርጃ መሳሪዎችን ክፍል ዉስጥ ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ

- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**

የምዕራፉ የመጀመሪያ ንዑስ ርዕስ እንደመሆኑ መጠን ርዕሱን ካለፈዉ ምዕራፍ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ስለምን ጉዳይ እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡ ለምሳሌ፡- አየር ሁኔታ ምንድን ነዉ? አየር ንብረትስ?

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን ከፋፍለዉ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ፡-
  - በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለው ልዩነት ምንድን ነዉ?
  - ስለ አየር ሁኔታ እና አየር ንብረት ማወቅ ለምን ይጠቅማል?
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ ጥያቄዎቹን ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ጥያቄዎች እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ያብራሩ
- በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት በማብራራት የተሻሻሉ አሰራሮችን ይከታተሉ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እና ዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ በመስጠት
- መልመጃ በመስጠት

✓ ዝርዝር ተግባራት/ክትትል/

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የክትትል እንቅስቃሴን ይስጡ ፣ ለምሳሌ። የሙቀት እና የዝናብ ስርጭት ካርታ የማንበብ ችሎታ ይመዝግቡ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- የተማሪዎችን መልሶች(ሪፖርቶች) ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ያካሂዱ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
- ተማሪዎቹ አሁን ባለዉ ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ
- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ያበረታቱ

ሰ.የተግባር መልሶች

ተግባር 3.1.

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የአየር ሁኔታ የአንድ የተወሰነ ቦታ ዕለታዊ የከባቢ አየር ሁኔታ ሲሆን የአየር ንብረት ማለት ደግሞ በአንድ የተወሰነ አካባቢ የሚስተዋል የረጅም ጊዜ አማካይ የከባቢ አየር ሁኔታ ነዉ።

2. በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለዉ ልዩነት

- የአየር ሁኔታ ዕለታዊ የከባቢ አየር ሁኔታ ሲሆን የአየር ንብረት ደግሞ የረጅም ጊዜ አማካይ የከባቢ አየር ሁኔታ ነዉ።
- የአየር ሁኔታ በደቂቃዎች ወይም በሰዓታት ሊለወጥ ይችላል፡፡ የአየር ንብረት ግን በረጅም ጊዜ ወይም ዓመታት ዉስጥ ሊለወጥ የሚችል ነዉ።
- የአየር ሁኔታ በዕለት ተዕለት የሰው ሕይወት ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድር ይችላል።የአየር ንብረት ግን በተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ ገፅታዎች ላይ በህደት ወይም በረጅም ጊዜ ከፍተኛ ተጽዕኖ ሊያሳድር ይችላል።

3.አየር ሁኔታ እና አየር ንብረት የሚያስገኟቸዉ ጥቅሞች፡-

- የአንድ የተወሰነ ቦታ የአየር ሁኔታ ማወቅ በአመጋገባችን፣ በአለባበሳችን እንዲሁምበዕለት ተዕለት ኑሯችንና እንቅስቃሴያችን ላይ ጥንቃቄ እንድናደርግ ይረዳናል፡፡ ለምሳሌ፡-የአየር ሁኔታዉ ቀዝቃዛ ሲሆን ትኩስ ነገሮችን እንመገባልን፣ሙቀት ለማግኘት ወፈራም ልብሶችን እንለብሳለን ወዘተ.....
- የአንድ የተወሰነ ቦታ የአየር ንብረት በተፈጥሮአዊና ሰው ሰራሽ ገፅታዎች ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ስለሚፈጥር ጥንቃቄ ለማድረግ የአየር ንብረትን ማወቅ ያስፈልጋል፡፡ ለምሳሌ፡- ያለንበትን አካባቢ የአየር ንብረት ማወቅ በግብርና ላይ ምርት እንዳይጎዳ የአየር ንብረቱን ተገንዝበን እርሻን ለማከናወን ይረዳናል፡፡

3.1.2. የአየር ንብረት አካላት

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የአየር ንብረት አካላት ዉስጥ የሚካተቱት የሚከተሉት ናቸው፡-

የሙቀት መጠን- የሙቀት መጠን በአየር ውስጥ ያለው የሙቀት ኃይል መጠን ነው።

ዝናብ- ዝናብ ከደመና ወደ ምድረ-ገጽ የሚወርድ ውሃ ነው።

እርጥበት- በአየር ውስጥ የተካተተው የውሃ ትነት ነው። መጠኑ በአካባቢዉ ባለው የዝናብ መጠን እና የፀሐይ ጨረር መጠን ይለያያል።

የከባቢ አየር ግፊት- በከባቢ አየር ክብደት ምክንያት በተሰጠው ስፍራ ላይ የሚያሳድረዉ ኃይል ነው።

ደመናነት- በከባቢ አየር ውስጥ ያሉት የደመናዎች ብዛት እንዲሁ የአየር ንብረት አካል ነው።

ንፋስ- ንፋስ ማለት የሚንቀሳቀስ አየር ነው፡፡ ይህም በአየር ግፊት ምክንያት ይፈጠራል፡፡

የፀሐይ ጨረር- ምንም እንኳን የማይታይ አካል ቢሆንም ሙቀትን ወደ ምድር በማቅረብ በአየር ንብረት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያሳድራል።

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ካርታ- የዝናብ ስርጭት እና የሙቀት ስርጭትን የሚያሳይ
- ቻርቶች- የአየር ንብረት አካላትን የሚያሳይ
- ምስሎች-

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- አሳታፍ የማስተማር ዘዴ- ተማሪዎችን የሙቀትና የዝናብ ሰርጭት በሚያሳይ ካርታ ላይ በማሳትፍ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- አጋዥነት ያላቸዉን የትምህርት መርጃ መሳሪዎችን ክፍል ዉስጥ ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**
  - ይህን ንዑስ ርዕስ ካለፈዉ ምዕራፍ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ስለምን ጉዳይ እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡
- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**
  - የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን ከፋፍለዉ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ፡- ለምሳሌ፡-የአየር ንብረት አካላት የሚባሉት እነማን ናቸዉ?
  - ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ

- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ ጥያቄዎቹን ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ጥያቄዎች እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ያብራሩ፤

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱ ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እና ዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ በመስጠት
- መልመጃ በመስጠት

✓ ዝርዝር ተግባራት/ክትትል/

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የክትትል እንቅስቃሴን ይስጡ ፣ ለምሳሌ። የሙቀት እና የዝናብ ስርጭት ካርታ የማንበብ ችሎታ ይመዝግቡ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- የተማሪዎችን መልሶች(ሪፖርቶች) ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ያካሂዱ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
- ተማሪዎቹ አሁን ባለዉ ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ
- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፤ያበረታቱ

ሰ. የተግባር መልሶች

ተግባር 3.2

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የአየር ንብረት አካላት

- የሙቀት መጠን
- ዝናብ

- እርጥበት
- የፀሐይ ጨረር
- የከባቢ አየር ግፊት
- ደመናነት
- ንፋስ ወዘተ….

2. የሙቀት መጠን እና እርጥበት ያላቸዉ ግንኙነት
   - የሙቀት መጠን፤- በአየር ውስጥ ያለው የሙቀት ኃይል መጠን የሚገልፅ ነዉ።
   - በአየር ውስጥ ያለው የሙቀት ኃይል መጠን ከፍተኛ ሲሆን የአየሩ እርጥበት መጠን ይቀንሳል ነገር ግን በአየር ውስጥ ያለው የሙቀት ኃይል መጠን ዝቅተኛ ሲሆን ደግሞ የአየሩ እርጥበት መጠን ይጨምራል።

3.የሙቀት መጠን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ስንሄድ ይለያያል፡፡ ምክንያቱ ደግሞ በተለያዩ ቦታዎች ያለዉ ከባህር ጠለል በላይ ያለዉ የከፍታ ልዩነት ነዉ፡፡

- ከባህር ጠለል በላይ ከፍታዉ ሲጨምር የሙቀት መጠን ይቀንሳል፡፡ማለትም ቦታዉ ከፍታ ቦታ ከሆነ አየሩ ቀዝቃዛ ይሆናል ወይም ደጋ ይሆናል፡፡
- ከባህር ጠለል በላይ ከፍታዉ ሲቀንስ የሙቀት መጠን ይጨምራል፡፡ማለትም ቦታዉ ዝቅተኛ ቦታ ከሆነ አየሩ ሞቃት ወይም ቆላ ይሆናል፡፡

3.1.3. የአየር ንብረት ቁጥጥር

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የዞናችን ወይም የአካባቢያችንን የአየር ሁኔታ የሚቀይሩ ወይም የሚወስኑ ምክንያቶች የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ተብለው የሚጠሩ ሲሆን ኬክሮስ ፣ አየር ግፊት ፣የንፋስ ስርዓት ፣ ከባህር ጠለል በላይ ያለዉ ከፍታ ፣ የውቅያኖስ ሞገድ እና የመሳሰ ናቸው።

ለ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች- የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎችን የሚያሳይ
- ምስሎች-

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ

- አሳታፍ የማስተማር ዘዴ- ተማሪዎችን የሙቀትና የዝናብ ስርጭት በሚያሳይ ካርታ ላይ በማሳትፍ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዕቅድ/Lesson Plan/ ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- አጋዥነት ያላቸዉን የትምህርት መርጃ መሳሪዎችን ክፍል ዉስጥ ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቀሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ፡-**
  - ይህን ንዑስ ርዕስ ካለፈዉ ምዕራፍ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ስለምን ጉዳይ እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡ ለምሳሌ፡- አየር ንብረት ቁጥጥር ምንድን ነዉ?
- **የትምህርቱ አቀራረብ፡-**
  - የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን ከፋፍለዉ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ፡- ለምሳሌ፡- አየር ንብረት ቁጥጥር አካላትን ጥቀሱ
  - ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
  - ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ ጥያቄዎቹን ይፃፉ እና ያንብቡ
  - የውይይት ጥያቄዎች እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ያብራሩ፤
- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ፡-**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እና ዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ በመስጠት
- መልመጃ በመስጠት

✓ ዝርዝር ተግባራት/ክትትል/

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የክትትል እንቅስቃሴን ይስጡ ፣ ለምሳሌ። የሙቀት እና የዝናብ ስርጭት ካርታ የማንበብ ችሎታ ይመዝግቡ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- የተማሪዎችን መልሶች(ሪፖርቶች) ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ያካሂዱ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
- ተማሪዎቹ አሁን ባለዉ ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ
- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፤ያበረታቱ

ረ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 3.3

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉት ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የአየር ንብረት ቁጥጥር ማለት በአካባቢያችን ያለዉ የአየር ሙቀት መጠን እና እርጥበት መጠን መቆጣጠር ነዉ፡፡ ለምሳሌ፡- ወደ አየር የሚለቀቁ የአየርን ሙቀት የሚጨምሩ ጋሶችን መቆጣጠር ፡፡

2.የአየር ሁኔታ የሚቀይሩ ወይም የሚወስኑ ነገሮች ወይም ምክንያቶች የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ተብለው የሚጠሩ ሲሆን በአካባቢያችን የአየር ሁኔታ ላይ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ይኖራቸዋል፡፡እነዚህም የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ኬክሮስ ፣ ከፍታ ፣ ግፊት እና የንፋስ ስርዓት ፣ ከባህር ጠለል በላይ ያለዉ ከፍታ ፣ የውቅያኖስ ሞገድ እና የመሳሰሉት ናቸው።

የመልመጃ 3.1 መልስ

ትዕዛዝ ሀ.

1. ሐሰት
2. እዉነት
3. እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1. መ
2. ሀ

3.2.የተፈጥሮ ሀብት

የተመደበ ክፍለጊዜ - 18

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- የተፈጥሮ ሀብት ምንነትን ይገልፃሉ፡፡
- የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶችን ይለያሉ፡
- በአካባቢያቸዉ የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ይዘረዝራሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብቶችን ታዳሽና የማይታደሱ በማለት ይመድባሉ፡፡
- በአካባቢያቸዉ የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ጥቅም ይዘረዝራሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን መንስዔዎች እና የሚያሳድሩትን ተፅዕኖዎች ይገልፃሉ፡፡

የተፈጥሮ ሀብቶች ለሰዉ ልጅ የተለያዩ ጥቅሞችን የሚሰጡ እና የመኖር ህልዉና ናቸዉ፡፡ እነዚህ ሀብቶች የተፈጥሮና ሰዉ ሰራሽ በመባል በሁለት ይመደባሉ፡፡ በተፈጥሮ ዓለም ውስጥ የማይከሰቱ ነገር ግን ለሰው ሕይወት ዋጋ ያላቸው ነገሮች ሰው ሠራሽ ሀብቶች ተብለው ይገለፃሉ። ምሳሌ- ወረቀት ፣ ጎማ ፣ ፕላስቲክ ፣ ወዘተ ናቸው፡፡ የሰው ልጅ ጣልቃ የሚገባበት ፣ የሚያመነጨው ፣የሚያስተካክለው እና የሚቆጣጠራቸው ነገሮች ሁሉ ሰው ሰራሽ ሀብቶች በመባልም ይታወቃሉ።

ሐ.የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች - ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ ሀብትን የሚያሳዩ
- ምስሎች - ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶችን የሚያሳዩ

- ፎቶዎች -ለምሳሌ፡- የዱር እንስሳትን የሚያሳዩ
- በእዉን በማየት/Real object/- በአካባቢያቸዉ የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶችን የመስክ ምልከታ ያደርጋሉ፡፡

መ.የማስተማሪያ ሥነ ዜዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- በመስክ ምልከታ/ Field observation/
- መልመጃ በመስጠት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- የየዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን ማዘጋጀት፤
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ያዘጋጁ

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

  የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡-

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶች ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠይቅ፤
- በዞናቸው ውስጥ ያሉትን የተፈጥሮ ሀብቶች እንዲዘረዝሩ መጠየቅና ማበረታታት፤
- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ ርዕስ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መደገፍ
- የውይይት ርዕስ እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ፤

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ
- መልመጃ በመስጠት
- በመስክ ምልከታ ሪፖርት

✓ ዝርዝር ተግባራት

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/፤
- የተማሪዎችን ሪፖርት ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ፤
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)፤
- ተማሪዎቹ አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ፤
- የተማሪዎችን እርስ በእርስ መግባባትን ማመቻቸት(እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ ማበረታታት)፤

ሸ.የተግባር መልሶች

ተግባር 3.4

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የተፈጥሮ ሀብት በተፈጥሮ የምናገኛቸዉና የሰው ልጅ ፍላጎቶችን ሊያሟላ የሚችሉ ማንኛውም ነገሮች ናቸዉ።

2. ታዳሽ እና ታዳሽ ያልሆኑ የተፈጥሮ ሀብቶች የሚባሉት

- ከታዳሽ የተፈጥሮ ሀብቶች ውስጥ አፈር፣ውሃ፣ አየር፣ደንና የዱር እንስሳት ይገኙበታል፡፡
- ታዳሽ ያልሆኑ የሚባሉት የተፈጥሮ ሀብቶች እንደ ማእድን፣ ነዳጅ ዘይት፣ የተፈጥሮ ጋስ ፣ የድንጋይ ከሰል የመሳሰሉት ናቸው፡፡

ተግባር 3.5

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የሰው ልጅ በተፈጥሮ ከአካባቢዉ የሚያገኘዉ እና የሚጠቀምባቸዉ ሀብቶች የተፈጥሮ ሀብቶች በመባልም የሚታወቁ ሲሆን የሰው ልጅ ጣልቃ የሚገባበት ፣ የሚያመነጨው ፣የሚሰራዉ ፣የሚያስተካክለው እና የሚቆጣጠራቸው ነገሮች ደግሞ ሰው ሰራሽ ሀብቶች በመባልም ይታወቃሉ።

2.ተማሪዎች በአካባቢቸዉ ሊያገኟቸዉ ከሚችሉት የተፈጥሮ ሀብቶች መካከል አፈር፣ውሃ፣ አየር፣ እፀዋት፣ ደን ፣የዱር እንስሳት ማዕድናት ይገኙበታል፡፡

ተማሪዎች በአካባቢችዉ ሊያገኟዉ ከሚችሉት ሰዉ ሰራሽ ሀብቶች መካከል ህንፃዎች ፣ ማሽኖች ፣ ተሽከርካሪዎች ፣ ድልድዮች ብረታብረቶች፣ ሲሚንቶ ይገኙበታል፡፡

3.2.2. በዞናቸዉ ውስጥ የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የተፈጥሮ ሀብቶች የሚባሉት በተፈጥሮ የሚገኙና ለሰው ልጅ አገልግሎት የሚሰጡ ነገሮችን ሁሉ ያካትታል፡፡እነርሱ አፈር፣ አየር፣ ውሃ፣ ማዕድናት፣ የነዳጅ ዘይት፣ ዕፅዋትና እንስሳት ወዘተ...ናቸው፡፡

ለ.የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች - ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ ሀብትን የሚያሳዩ
- ምስሎች - ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ ሀብቶችን የሚያሳዩ
- ፎቶዎች
- በእዉን በማየት/Real object/- በአካባቢያቸዉ የሚገኙትን የተፈጥሮ ሀብቶችን የመስክ ምልከታ ያደርጋሉ፡፡

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዜዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- በመስክ ምልከታ/ Field observation/
- መልመጃ በመስጠት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን ማዘጋጀት፤
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ያዘጋጁ

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡-

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ ርዕስ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ፡፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መደገፍ
- የውይይት ርዕስ እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ፤

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ
- መልመጃ በመስጠት
- በመስክ ምልከታ ሪፖርት

✓ ዝርዝር ተግባራት

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/፤
- የተማሪዎችን ሪፖርት ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ፤
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)፤
- ተማሪዎቹ አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ፤

- የተማሪዎችን እርስ በእርስ መግባባትን ማመቻቸት(እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ ማበረታታት)፤

ሰ.የተግባር መልሶች

ተግባር 3.6

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1. የዚህ ጥያቄ መልስ እንደ አካባቢዉ ይለያያል፡፡ ማለትም በአንድ አካባቢ ያለዉ የተፈጥሮ ሀብት ሌላ አካባቢ ላይኖር ይችላል፡፡ስለዚህ ተማሪዎቹ የሚዘረዝሯቸዉ የተፈጥሮ ሀብት በአካባቢቸዉ ያሉትን ከነጥቅማቸዉ እንዲዘረዝሩ ይደረግ፡፡

ተግባር 3.7

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.አፈር የመሬት የላይኛው ለስላሳው ክፍል እና ተክሎች የሚያድጉበት ነው፡፡

2.አፈር ለብዙ ነገሮች ይጠቅማል፡ከጥቅሞቹም ጥቂቶቹ፡-

- ለዕፀዋት ዕድገት የሚያገለግሉ ዉሃና ማዕድናት ምንጭ ነዉ፤
- የዕፀዋት ሥርን አጣብቆ ይይዛል፤
- ለግንባታ ለምሳሌ፡- አሸዋ
- ለቤት ዕቃዎች መስሪያ ለምሳሌ፡- የሸክላ ዕቃዎች ከሸክላ አፈር ይሰራሉ፤
- ለመዋቢያ ለምሳሌ፡- አንዳንድ ብሔረሰቦች ፊታቸዉንና ሰዉነታቸዉን አፈር በመቀባት ይዋባሉ፤
- ነፍሳትን ጨምሮ አንዳንድ ህይወት ያላቸዉ ነገሮች ለመኖሪያነት ይጠቀሙታል፡፡ለምሳሌ፡-የመሬት ትል ፣ፍልፈል

መምህር! ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን የዉሃ ጥቅሞችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

ተግባር 3.8

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1. ዉሃ ከተፈጥሮ ሀብቶች አንዱ ነዉ፡፡ ዉሃን ከገፀ-ምድር (ወንዞች፣ሀይቆች፣ኩሬዎች ወዘተ…) ከከርሰ-ምድር (ከጉድጓድ ዉሀ፣ምንጭ ወዘተ…) ፣ከዝናብና ከመሳሰሉት

እናገኛለን፡፡

2. ውሃ ለሕይወት ወይም ለመኖር አስፈላጊ ከሆኑት ነገሮች አንዱ ነዉ፡፡ነ ዉሃ ብዙ ጥቅሞች አሉት ከእዚህም ጥቅቶቹ የሚከተሉተ ናቸዉ፡-
   - ለቤት ዉስጥ ግልጋሎት (ለመጠጥ፣ ምግብ ለማብሰል፣ ለልብሶቻችንና ለሰዉነታችን ንፅህና)
   - ዕፀዋት ምግባቸዉን ለማዘጋጀት ዉሃ ያስፈልጋቸዋል
   - ለዕፀዋት ዕድገት
   - በሰዉነታችን ዉስጥ ለምግብ መፈጨት
   - ለኃይል ማመንጫ(በግድብ አማካኝነት)
   - ለመጓጓዣ(በጀልባ፣በመርከብ)
   - በዉሃ ዉስጥ ለሚኖሩት ዕፀዋት እና እንስሳት ለመኖሪያነት)
   - ለፋብሪካዎች(ምርት ለማምረት) ወዘተ…

መምህር፡- ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን የዉሃ ጥቅሞችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

ተግባር 3.9

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.የደን ጥቅም

- አፈር እንዲይሸረሸር ይጠብቃል፣
- ለቤት ቁሳቁስ መሥሪያ ይሆናል፣
- ለቤት ግንባታ ቁሳቁሶች ምንጭ ነዉ፡፡ለምሳሌ፡- ጣዉላ
- በማገዶነት ያገለግላል፣
- የምግብም ምንጭ ነው፤
- ለአጥር፤
- ባህላዊ መድሃኒት ከደን ይገኛል፤
- ወረቀት የደን ዉጤት ነዉ፤
- ለዱር እንስሳት መጠለያ እና የመሳሰሉት የደን ጥቅም ናቸዉ፡፡

መምህር! ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን የደን ጥቅሞችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

3.2.3. በዞናቸዉ ውስጥ የእያንዳንዱ የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም ማለት የተፈጥሮ ሀብቱን ደህንነት ሳንጎዳው አገልግሎቱ ዘላቂና አስተማማኝነት ባለው መንገድ ለቀጣዩም ትውልድ ሊተላለፍ በሚያስችል ዘዴ ሣይባክን መጠቀም ማለት ነዉ፡፡

ለ.የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ምስሎች - የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀምን የሚያሳዩ
- ፎቶዎች -የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀምን የሚያሳዩ

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዜዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- በመስክ ምልከታ/ Field observation/
- መልመጃ በመስጠት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- የየዕለቱን የትምህርት ዕቅዶችን ማዘጋጀት፤
- ለክፍል መወያያ የሚሆኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት፤
- አጋዥ የሆኑ የማስተማሪያ መሣሪያዎች ለተማሪዎች ለዕይታ በሚያመች ሥፍራ እንድቀመጥ ማድረግ፤
- አጋዥነት ያላቸዉን ፎቶግራፎች፣ ቻርቶችና ምስሎች ክፍል ዉስጥ ማስቀመጥ፤
- ተማሪዎች የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ያዘጋጁ

ሠ. የመማር ማስተማር ሂደት

- ➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**
  - የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡-
- ➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**
  - በዞናቸው ውስጥ ያሉትን ማዕድናት እና የዱር አራዊትን ለመኖር እና ለልማት ያላቸውን ጠቀሜታ ጨምሮ የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶችን እንዲናገሩ መጠየቅና ማበረታታት፤
  - የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ ርዕስ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ፡፡
  - ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መደገፍ
  - የውይይት ርዕስ እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ፤
- ➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እና ዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ
- መልመጃ በመስጠት
- በመስክ ምልከታ ሪፖርት

✓ ዝርዝር ተግባራት

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/፤
- የተማሪዎችን ሪፖርት ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
- ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ፤

- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)፤
- ተማሪዎቹ አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ፤
- የተማሪዎችን እርስ በእርስ መግባባትን ማመቻቸት(እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ ያበረታቱ)፤

ሰ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 3.10

መምህር!የተፈጥሮ አጠባበቅ ዘዴ እንደ የአካባቢዉ ስለሚለያይ መልሱን ማስቀመጥ አስቸጋሪ ነዉ፡፡ በመሆኑም እርስዎ ተማሪዎቹ የአካባቢያቸዉን የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም ዘዴ እንዲዘረዝሩ ያድሩጓቸዉ፡፡

የመልመጃ 3.2 መልሶች

ትዕዛዝ ሀ

1. እዉነት
2. ሐሰት
3. እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1. ለ
2. መ

ትዕዛዝ ሐ

1.ማዕድናት በመሬት ውስጥ ወይም በከርሰ ምድር ውስጥ የሚገኙየተፈጥሮ ሀብቶች ሲሆኑ እንደ፡ መዳብ፣ ብረት፣ ወርቅ፣ ብር፣ አሌሙኒየም፣ኮፐር፣ ዝንክ፣አልማዝ፣ዩራንየም የመሳሰሉት ናቸዉ፡፡

3.ከሚከተሉት የደን ጥቅሞች ዉስጥ ሶስቱን ሊጠቅሱ ይችላሉ

- አፈር እንዳይሸረሸር ይጠብቃል
- ለቤት ቁሳቁስ መሥሪያ ይሆናል
- ለቤት ግንባታ ቁሳቁሶች ምንጭ ነዉ፡፡ለምሳሌ፡- ጣዉላ
- በማገዶነት ያገለግላል
- የምግብም ምንጭ ነው

- ለአጥር
- ባህላዊ መድሃኒት ከደን ይገኛል
- ወረቀት የደን ዉጤት ነዉ
- ለዱር እንስሳት መጠለያ እና የመሳሰሉት የደን ጥቅም ናቸዉ፡፡

3.3.በዞናችሁ ውስጥ ለመኖር እና ለልማት የተፈጥሮ ሀብቶች አስፈላጊነት

የተመደበ ክፍለ ጊዜ - 12

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- በዞናቸው የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ይለያሉ፡፡
- የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴት ይገልፃሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን በመግለፅ በዞናቸው የተፈጥሮ ሃብት የመበላሸት ዋና ዋና ምክንያቶችንና ውጤቶችን ይገልፃሉ፡፡
- በዞናቸው ውስጥ የአገር በቀል እና የተለመደው የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ እርምጃዎችን ይገልፃሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብቶችን የመጠበቅ እና የመንከባከብ አስፈላጊነት ለቀጣይ ትውልድ ፍላጎት ለማሟላት እሴትን ያዳብራሉ፡፡
- በትምህርት ቤታቸው እና በወረዳ ውስጥ የተፈጥሮ ሀብት ብክለትን ለመቀነስ እና እንደገና ጥቅም ላይ ለመዋል መንገዶችን ይጠቁማሉ፡፡

3.3.1.በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት የመመናመን፣ የመበላሸት መንስኤዎች እና ውጤቶች

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የተፈጥሮ ሀብት በአንድ አካባቢ ለሚኖሩ ማህበረሰቦች ለመኖርና ለልማት በጣም አስፈላጊ ነዉ፡፡ነገር ግን በአግባቡ ካልተጠቀምን ይመናመናሉ፡፡የተፈጥሮ ሀብት መመናመን በሰዉ እንዲሁም በአካባቢዉ ላይ ብዙ ተፅዕኖ ያሳድራል፡፡የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ዋነኞቹ

መንስኤዎች የሕዝብ ቁጥር መጨመር፣ብክለት፣የደን መመናመን፣ የማዕድን ቁፋሮ ወዘተ… ናቸዉ፡፡ በመሆኑም የተፈጥሮ ሀብቶችን በአግባቡና ሳይመናመኑ በቁጠባ በዘላቂነት መጠቀም አለብን፡፡ለዚህም የሀገር በቀል እና መደበኛ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ እርምጃዎች ጉልህ አስተዋፅዖ አላቸዉ፡፡

ሐ.ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች- ለምሳሌ፡- የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ዘዴን የሚያሳዩ
- ምስሎች-ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ ሀብት ጠቀሜታን የሚያሳዩ
- ፎቶዎች- የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን የሚያሳዩ
  ለምሳሌ፡- የድን መጨፍጨፍ፣የአየር ብክለት ወዘተ…
- ፖስተሮች
- ብሮሸሮች/በራሪ/ ወረቀቶች - የተፈጥሮ ሀብት ጠቀሜታን፣የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ምክንያቶችንና የጥበቃ ዘዴን የሚገልፁ፤

መ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቡድን ዉይይት
- ገለፃ
- በጥያቄና መልስ
- የመስክ ምልከታ/ጉብኝት/
- መልመጃ በመስጠት
- የፕሮጀክት ሥራ
- የተግባር ክንዉን (ለአካባቢው ማህበረሰብ አርአያ ሊሆን የሚችል የማፍላት፣ የመትከልና የመንከባብ ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች)
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን (ቻርቶችንና ምስሎችን) ቀድመዉ ማዘጋጀት፤
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት፤

- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ፤
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ.የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

ትምህርቱን ወይም ርዕሱን ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡

የትምህርቱ አቀራረብ

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት መሪ ጥያቄዎቹን በሰሌዳ ላይ ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ርዕስ ወይም ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ዉይይት
- መልመጃ በመስጠት
- የመስክ ምልከታ/ጉብኝት/ ሪፖርት
- የተግባር ክንዉን ሪፖርት

ሸ.የተግባር መልሶች

ተግባር 3.11

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.በተለያዩ አካባቢዎች ያሉ የተፈጥሮ ሀብቶች ብዙ አገልግሎት ይሰጣሉ፡፡ ከእነዚህም ዉስጥ የሚከተሉት ይጠቀሳሉ፤-

- ✓ ለምግብ ምንጭነት
- ✓ ለልብስ
- ✓ ለመጠለያ(ለተለያዩ ግንባታዎች)
- ✓ ለገቢ ምንጭነት(የኑሮ ደረጃን ለማሻሻል)
- ✓ ለመጓጓዣ
- ✓ ለመዝናኛ
- ✓ ለቱሪስት መስህብነት (የሀገር ገጽታን ለማሳደግ)
- ✓ የተለያዩ የመገልገያ ቁሳቁሶችንና ጌጣጌጦችን ለመስራት፣ወዘተ

መምህር! ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን የተፈጥሮ ሀብት ግልጋሎቶችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

ተግባር 3.12

1.የተፈጥሮ ሀብት መመናመን ማለት የተፈጥሮ ሀብቶችን በአግባቡ ባለመጠቀም እንዲባክኑ ወይም እንዲበላሹና በይዘትም እንዲቀንሱ ማድረግ ነዉ፡፡

2. የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያቶች እንደ አካባቢዉ ቢለያይም ዋና ዋና ከሚባሉት ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸዉ፡፡

- የሕዝብ ቁጥር መጨመር
- ብክለት
- ጥሩ ያልሆነ የአስተራረስ ዘዴ
- የተፈጥሮ ሀብቶችን አሟጦ መጠቀም
- የማዕድን ቁፋሮ
- የአፈር መሸርሸር
- የደን መጨፍጨፍ

- የእንዱስትሪና የቴክኖሎጂ ዕድገት የተወሰኑ የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያቶች ናቸዉ፡፡

መምህር! ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ምክንያቶችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

3.የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ዉጤቶች ዉስጥ ጥቂቶቹ፡-

- የአየር ብክለት
- የዝርያዎች መጥፋት
- የምርታማነት መቀነስ
- ረሃብ
- የተለያዩ በሽታዎችና የጤና ችግር መከሰት
- ጦርነት እና የሰብአዊ መብት ጥሰቶች መጨመር
- የአየር ንብረት ለውጥ
- የሀገር ኢኮኖሚናዕድገት መቀነስ የመሳሰሉት።

3.3.2. በዞናችሁ የሀገር በቀል እና መደበኛ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ እርምጃዎች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ማለት የተፈጥሮ ሀብትን ለብክነትና ለጉዳት ከሚዳርጉ ሁኔታዎች መጠበቅ፣መከላከልና መንከባከብ ማለት ነው፡፡ የተፈጥሮ ሀብታችንን ተገቢውን ጥበቃና እንክብካቤ ሳናደርግለት በግድ የለሽነት ከተጠቀምንባቸው ለጉዳት ይዳረጉና ሙሉ በሙሉ ሊጠፉ ይችላሉ፡፡ነገር ግን በጥንቃቄና በእንክብካቤ ይዘን ከተጠቀምንባቸው ዘላቂና አስተማማኝ አገልግሎት ይሰጡናል፡፡ሰዎች የተፈጥሮ ሀብትን ለመጠበቅ በመደበኛና አገር በቀል በሆኑ መንገዶችን ይጠቀማሉ፡፡

ለ.ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች- ለምሳሌ፡- መደበኛና አገር በቀል በሆኑ መንገድ ፡የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ዘዴን የሚያሳዩ
- ምስሎች-ለምሳሌ፡-መደበኛና አገር በቀል በሆኑ መንገድ ፡የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ዘዴን የሚያሳዩ
- ፎቶዎች-

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቡድን ዉይይት
- ገለፃ
- በጥያቄና መልስ
- መልመጃ በመስጠት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን (ቻርቶችንና ምስሎችን) ቀድመዉ ማዘጋጀት፤
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት፤
- ለርዕሱ ለተጠቀሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ፤
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

ትምህርቱን ወይም ርዕሱን ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡

የትምህርቱ አቀራረብ

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት መሪ ጥያቄዎቹን በሰሌዳ ላይ ይፃፉ እና ያንብቡ

- የውይይት ርዕስ ወይም ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ዉይይት
- መልመጃ በመስጠት
- የመስክ ምልከታ/ጉብኝት/ ሪፖርት
- የተግባር ክንዉን ሪፖርት

✓ ዝርዝር ተግባራት/ክትትል/

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶችን ተማሪዎችን መጠይቅ
- የተማሪዎችን ሪፖርቶች ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ፣በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ፣ያበረታቱ

ሰ.የተግባር መልሶች

ተግባር 3.13

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራቢ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1.በመደበኛነት የተፈጥሮ ሀብት አጠባበቅ እንደ አካባቢዉ ተጨባጭ ሁኔታ ቢለያይም ዋና ዋና ከሚባሉት ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸዉ፡-

- የዛፎችን መቁረጥ (የደን መጨፍጨፍ) ማቆም
- ዛፍ መትከል
- የተፈጥሮ ሀብት እንደገና ጥቅም ላይ ማዋል
- የተፈጥሮ ሀብት ሳያባክኑ በቁጠባ መጠቀም
- የዱር እንስሳትን አለማደን
- የተፈጥሮ ሀብትን በቁጠባና በዘላቂነት መጠቀም ወዘተ...

መምህር! ሌሎች ተጨማሪ የሚያዉቁትን በመደበኛነት የተፈጥሮ ሀብት አጠባበቅ ዘዴዎችን እርስዎም ለተማሪዎች ይንገሩዋቸዉ፡፡

2.መምህር! ሀገር በቀል የተፈጥሮ አጠባበቅ ዘዴ እንደ የአካባቢዉ ስለሚለያይ ጠቅለል ያለ መልስ ማስቀመጥ አስቸጋሪ ነዉ፡፡ በመሆኑም እርስዎ ተማሪዎቹ የአካባቢያቸዉን ሀገር በቀል የተፈጥሮ ሀብት አጠቃቀም ዘዴ እንድዘረዝሩ ያድሩጓቸዉ፡፡

3.3.3. በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ ጥቅሞች

ሀ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ተፈጥሮ ለዕለታዊ ፍላጎቶቻችን ሁሉንም አስፈላጊ ነገሮች ይሰጠናል። በሕዝብ ብዛት እና በሰው ቸልተኝነት ምክንያት የተፈጥሮ ሀብቶቻችንን ከመጠን በላይ በመበዝበዝ ላይ ይገኛል። ይህ ከቀጠለ ለመጪው ትውልዳችን የሚቀር ሀብት የለም። በመሆኑም የተፈጥሮ ሀብትን መጠበቅ ብዙ ጥቅሞች ይኖሩታል፡፡

ለ.ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች- ለምሳሌ፡- የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ዘዴን የሚያሳዩ
- ምስሎች-ለምሳሌ፡-የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ጠቀሜታን የሚያሳዩ
- ፖስተሮች

ሐ.የማስተማሪያ ሥነ ዘዴዎች

- የቡድን ዉይይት
- ገለፃ
- በጥያቄና መልስ
- መልመጃ በመስጠት
- የፕሮጀክት ሥራ
- የተግባር ክንዉን (ለአካባቢው ማህበረሰብ አርአያ ሊሆን የሚችል ችግኝ የማፍላት፣የመትከልና የመንከባብ ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች)
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

መ.ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን (ቻርቶችንና ምስሎችን) ቀድመዉ ማዘጋጀት፤
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት፤
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ፤
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ፤
- ቀድመዉ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- ተማሪዎች ለሚያከናዉኑት ችግኝ የማፍላት፣ የመትከልና መንከባብ ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች ከትምህርት ቤታችዉ ማህበረሰብ ጋር በመመካከርና በማቀድ የችግኝ ማፍያና መትከያ ቦታ ቀድሞ ማመቻቸት፤

ሠ.የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

ትምህርቱን ወይም ርዕሱን ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት እና መደገፍ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት መሪ ጥያቄዎቹን በሰሌዳ ላይ ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ርዕስ ወይም ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ረ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ የምዘና ስልቶች

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ዉይይት
- መልመጃ በመስጠት
- የመስክ ምልከታ/ጉብኝት/ ሪፖርት
- የተግባር ክንዉን ሪፖርት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

✓ ዝርዝር ተግባራት/ክትትል/

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶችን ተማሪዎችን መጠይቅ
- የተማሪዎችን ሪፖርቶች ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ፣በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)

- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ፣ያበረታቱ

ሰ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

የፕሮጀክት ሥራ

መምህር!ተማሪዎች በአካባቢያቸዉ ወደሚገኘው የተፈጥሮ ሃብት ጥበቃ ጽሕፈት ቤት በመሄድ ባለሙያን በአካባቢያቸዉ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ዘዴ ምን ይመስላል የሚለዉን ጥያቄ በመጠየቅ ያጠናቀሩትን ሪፖርት ለመምህራችዉና እና ለክፍል ተማሪዎች እንድያቀርቡ ያድርጉ፡፡ በተመሳሳይ ከትምህርት ቤታችዉ ማህበረሰብ ጋር በመመካከርና በማቀድ ለአካባቢው ማህበረሰብ አርአያ ሊሆን የሚችል ችግኝ የማፍላት፣ የመትከልና የመንከባከብ ተግባራዊ እንቅስቃሴዎችን እንዲያከናዉኑ ያመቻቹላቸዉ፡፡

መልመጃ 3.3

ትዕዛዝ ሀ

1. እዉነት
2. ሐሰት
3. እዉነት

ትዕዛዝ ለ

1.መ

2.መ

3.4.ተገቢና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

የተመደበ ክፍለጊዜ - 5

ሀ.ከንዕስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች፡-

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፡-

- በአካባቢያቸዉ የሚታዩ ተገቢና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችን ይለያሉ፡፡
- በትምህርት ቤታቸዉ እና በአካባቢያቸሁ ውስጥ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ አሰራሮችን ይከላከላሉ፡፡

ለ.የንዑስ ርዕሱ ይዘቶች

3.4.1 ተገቢ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

3.4.2. ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

ሐ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ከምንኖርበት አካባቢ፣ ከመኖሪያ ቤት፣ከንግድ ተቋማት፣ከፋብሪካዎችና እንዱስትሪዎች የሚለቀቁ ቆሻሻዎች የተለያየ የአወጋገድ ስልት ይኖራቸዋል፡፡ አንዳንዶቹ በተገቢዉ መልክ ሲያስወግዱ ሌሎች ደግሞ ተገቢ ያልሆነ የአወጋገድ መንገድን ይጠቀማሉ፡፡ ስለለዚህ ተገቢና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችን መለየት ተገቢ ነዉ፡፡

መ. ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች
- ምስሎች ለምሳሌ፡- የቆሻሻ ማጠራቀሚያ ዕቃዎችን፣የቆሻሻ መጣያ ጉድጓዶችን ወዘተ የሚያሳዩ
- ፎቶዎች ለምሳሌ፡-ተገቢ የሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ዘዴዎችን፣ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ዘዴዎችን፣ደረቅና ፈሳሽ ቆሻሻዎችን ወዘተ… የሚያሳዩ

ሠ.የማስተማሪያ ሥነ ዜዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- አሳታፍ የማስተማር ዘዴ -ተማሪዎች የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችን የሚመለከተዉን ባለሙያ እንዲጠይቁ በማድረግ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ረ.ቅድመ ዝግጅት

- ለዚህ ንዑስ ርዕስ የተመደበዉ 5 ክፍለ ጊዜ ነዉ፡፡ እነዚህን ክፍለ ጊዜያት በአግባቡ በመጠቀም የንዑስ ርዕሱን ትምህርትና ለተማሪዎች የተሰጡ ተግባራትን ለማጠናቀቅ መሞከር አለብዎት
- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን እንደ ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ

- ተማሪዎች የሚመለከተዉን ባለሙያ የሚጠይቁትን ጥያቄዎች አስቀድሞ ለተማሪዎች ይስጡ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- ቀድመዉ የተማሪ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን ይመልከቱ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሰ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

የትምህርቱን ርዕሱ ካለፈዉ ርዕስ ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት፣ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎች ተማሪዎችን መጠየቅ

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ ርዕስ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት መሪ ጥያቄዎቹን በሰሌዳ ላይ ዘርዝረዉ ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ
- የቡድን ዉይይትን ይከታተሉ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሸ.የምዘና ስልቶች እናዝርዝር ተግባራት

✓ **የምዘና ስልቶች**

- በጥያቄና መልስ
- የቡድን ሥራ መስጠት

- መልመጃ በመስጠት
- በሪፖርት መልክ (ባለሙያን የጠየቁትን)

✓ **ዝርዝር ተግባራት**

- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ
- የተማሪዎችን ሪፖርት ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረ መልስ ይስጡ
- ተከታታይ ግምገማ ያካሂዱ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
- ተማሪዎቹ አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ
- ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ
- በተሰጠው ክፍለ ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ

ቀ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 3.14

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

1. ተገቢ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች ናቸዉ ከሚባሉት ጥቂቶቹ
    - ቆሻሻን በየቦታዉ አለመጣልና ለቆሻሻ መጣያ በተዘጋጁ የቆሻሻ ማጠራቀሚያ ዕቃዎች መጠቀም
    - ደረቅ ቆሻሻን ሰብስቦ ተቆፍሮ በተዘጋጀ ጉድጓድ ዉስጥ መጣልና ማስወገድ
    - በየቦታዉ የሚሰበሰቡና የሚጠራቀሙ ቆሻሻዎችን ቶሎ ቶሎ ማስወገድ
    - ደረቅና ፈሳሽ ቆሻሻዎችን ለይቶ ማስወገድ
    - በየሜዳዉ አለመፀዳዳትና ሽንትቤት መጠቀም
    - በስባሽ የሆነና ያልሆነን ቆሻሻ በመለየት ማስወገድ
    - ቆሻሻዎችን መልሶ መጠቀም ለምሳሌ፡- ወደ ብስባሽነት (ፍግ ወይም ኮምፖስት)መለወጥና ለጓሮ አትክልት በማዳበሪያነት መጠቀም

መምህር!

የጥያቄ ሁለትና ሦስት መልሶች ተማሪዎች በትምህርት ቤታቸዉና በአካባቢያቸዉ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች ከሚያዩትና ባለሙያ በመጠይቅ የሚመልሱት ስለሆነ ተማሪዎች መልሶቻቸዉን በክፍል ዉስጥ ለክፍል ጓደኞቻቸዉና ለመምህራቸዉ እንድያቀርቡ ያመቻቹላቸዉ፡፡

የመልመጃ 3.4 መልሶች

በመልመጃዉ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል፡፡

ተገቢ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

- ቆሻሻን በየቦታዉ አለመጣልና ለቆሻሻ መጣያ በተዘጋጁ የቆሻሻ ማጠራቀሚያ ዕቃዎች መጠቀም
- ደረቅ ቆሻሻን ሰብስቦ ተቆፍሮ በተዘጋጀ ጉድጓድ ዉስጥ መጣልና ማስወገድ
- በየቦታዉ የሚሰበሰቡና የሚጠራቀሙ ቆሻሻዎችን ቶሎ ቶሎ ማስወገድ
- ደረቅና ፈሳሽ ቆሻሻዎችን ለይቶ ማስወገድ
- በየሜዳዉ አለመፀዳዳትና ሽንትቤት መጠቀም
- በስባሽ የሆነና ያልሆነን ቆሻሻ በመለየት ማስወገድ
- በግቢያችንም ሆነ በአካባቢያችን የሚገኙትን ወደ ብስባሽነት (ፍግ ወይም ኮምፖስት)መለወጥና ለጓሮ አትክልት በማዳበሪያነት መጠቀም

ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች

- ቆሻሻን በየቦታዉ መጣል
- የቆሻሻ መጣያ ጉድጓድ አለመጠቀም
- የፈሳሽ ቆሻሻ ማስወገጃ ቦይ ወይም ቱቦ አለመጠቀም
- ቆሻሻን በቆሻሻ ማጠራቀሚ ዕቃዎች አለማስቀመጥ
- ደረቅና ፈሳሽ ቆሻሻዎችን ለይቶ አለማስወገድ

3.5.ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና ዉጤቶች

የተመደበ ክፍለ ጊዜ - 5

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ተምረዉ ሲያጠናቅቁ፦ 1.በዞናቸዉ ወይም በአካባቢያቸዉ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችን ይዘረዝራሉ፡፡ 2. በዞናቸዉ ወይም በአካባቢያቸዉ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች የሚያመጡትን ዉጤቶች ይገልፃሉ፡፡

ለ.የትምህርቱ መሰረታዊ ሃሳቦች

ከመኖሪያ ቤት፣ከንግድ ድርጅቶች፣ከፋብሪካዎችና ከሌሎች ቦታዎች የሚለቀቁ ቆሻሻዎች በተገቢዉ መንገድ የማይወገዱ ከሆነ በእኛ ጤና፣ በሕብረተሰቡ ጤናና እንዲሁም በአካባቢዉ ላይ አሉታዊ ተፅዕኖ ይኖራቸዋል፡፡ በመሆኑም ተገቢ የሆነ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችን ማዳበር ተገቢ ነዉ

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ቻርቶች
- ምስሎች
- ፎቶዎች
- ቻርቶች፣ ምስሎችና ፎቶዎች ተገቢ ባልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና የሚያመጡትን ዉጤቶች የሚያሳዩ መሆን አለባቸዉ፡፡

መ.የማስተማሪያ ሥነ ዜዴዎች

- ገለፃ
- የቡድን ዉይይት
- በጥያቄና መልስ
- መልመጃ በመስጠት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ.ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ተማሪዎች ባለሙያን የሚጠይቁትን ጥያቄዎች አስቀድሞ ለተማሪዎች ይስጡ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቀሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት ፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

  የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ወይም ንዑስ ርዕስ ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ንዑስ ርዕስ ስለ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ንዑስ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ**
  - የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
  - ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን ያስቡ፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ
  - ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት መሪ ጥያቄዎቹን በሰሌዳ ላይ ዘርዝረዉ ይፃፉ እና ያንብቡ
  - የውይይት ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ
  - የቡድን ዉይይቱን ይከታተሉ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

  በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡

ሰ.የምዘና ስልቶች እና ዝርዝር ተግባራት

- የምዘና ስልቶች
  - በጥያቄና መልስ
  - የቡድን ሥራ መስጠት
  - መልመጃ በመስጠት
- ዝርዝር ተግባራት
  - ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ
  - የተማሪዎችን ሪፖርቶች ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ
  - ተከታታይ ግምገማ ያካሂዱ
  - የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)
  - ተማሪዎች አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ
  - ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ
  - በተሰጠው ክፍለ ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ

ሸ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 3.15

ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነዉ ከተወያዩ በኋላ በተግባሩ ለቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉትን ወይም ተቀራራብ መልስ ይሰጣሉ ተብሎ ይጠበቃል

መምህር! የተግባር 3.15 መልሶች እንደ አካባቢዉ ሁኔታ ስለሚለያይ ተማሪዎች በአካባቢያቸዉ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶችንና ዉጤቶችን የሚመልሱ ስለሆነ ተማሪዎች መልሶቻቸዉን በክፍል ዉስጥ ለክፍል ጓደኞቻቸዉና ለመምህራቸዉ እንድያቀርቡ ያመቻቹላቸዉ

የምዕራፉ ማጠቃለያ መልመጃ/ የክለሳ ጥያቄዎች/ መልስ

ትዕዛዝ ሀ.

1. ሐሰት
2. ሐሰት
3. እዉነት

ትዕዛዝ ለ.

1.መ

2.ሀ

3.መ

4.ለ

ትዕዛዝ ሐ

1.የአየር ንብረት ማለት በአንድ የተወሰነ አካባቢ የሚስተዋል የረጅም ጊዜ አማካይ የከባቢ አየር ሁኔታ ነዉ።

2.የተፈጥሮ ሀብቶች መመናመን ዉጤቶች ዉስጥ ጥቂቶቹ፡-

- የአየር ብክለት
- የዝርያዎች መጥፋት
- የምርታማነት መቀነስ
- ረሃብ
- የተለያዩ በሽታዎችና የጤና ችግር መከሰት
- ጦርነት እና የሰብአዊ መብት ጥሰቶች መጨመር
- የአየር ንብረት ለውጥ
- የሀገር ኢኮኖሚና ዕድገት መቀነስ የመሳሰሉት ይገኙበታል

3.ተገቢ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች የሚባሉት የተለያዩ ዓይነት ቆሻሻዎችን በመለየት በጤናና በአካባቢ ላይ ጉዳት ሳይደርስ በአግባቡ ማስወገድ ማለት ሲሆን ተገቢ ያልሆነ የቆሻሻ አወጋገድ ደግሞ የተለያዩ ዓይነት ቆሻሻዎችን በአግባቡ አለመለየትና ለይቶ አለማስወገድ ነዉ፡፡ ይህም ጤናንና በአካባቢን ለጉዳት የሚዳርግ ተግባር ነዉ፡፡

ምዕራፍ አራት

4.ማህበራዊ አካባቢ

የተመደበ ክ/ጊዜ- 54

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች!ይህን ምዕራፍ በሚገባ ተምረዉ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- በዞናቸዉ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶችን ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸዉ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑ ባህላዊ አሠራሮችን ይለያሉ፡፡
- የባህል ብዝሃነትን በኪነጥበብ ያደንቃሉ፡፡
- በዞናቸዉ ውስጥ የአየር ንብረት በባህል ላይ ያለውን ተጽዕኖ ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸዉ ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ያብራራሉ፡፡
- በዞናቸዉ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን አሉታዊ ተፅእኖ ይለያሉ፡፡
- ግብይትን ይተረጉማሉ፡፡
- በዞናቸዉ የተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶች ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸዉ ውስጥ የመጓጓዣ ሁኔታን ይገልጻሉ፡፡

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ የባህል ብዝሃነት በሚል ርዕስ ሥር የባህል ትርጓሜ፣ልምድ፣በዞናቸዉ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ አለባበስ፣የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን፣የተፈጥሮ ሀብት ፣ግብይትና ለግብይት የሚቀርቡ ምርቶች እና የመጓጓዣ መንገዶችን ይማራሉ፡፡ በግል፣በጥንድ እና በቡድን አድርገዉ በዉይይት ማስተማር ይጠበቅብዎታል፡፡

ባህል በተለያዩ የሕብረተሰብ ክፍሎች መካከል የሚፈጠር የተግባቦት ዘይቤ ነዉ፡፡ይህ ዘይቤ በማህበረሰቡ ዉስጥ በጎ ሥነ ምግባር ያላቸዉ የጋራ እሴቶች፣እምነቶች፣ፅንሰ ሀሳቦችን ይወስናል ፡፡ በዚሁ ዘይቤ አሰራር ዉስጥ ግለሰቦች የሚወጡት ኃላፍነትና የሚያከናዉኑት ተግባር ይኖራቸዋል፡፡

4.1. የባህል ብዝሃነት

የተመደበ ክፍለ ጊዜ-54

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ፡-ተማሪዎች

- ባህል ምን እንደሆነ ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸዉ ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑ ባህላዊ አሠራሮችን ይለያሉ::
- የባህል ብዝሃነትን በኪነጥበብ ያደንቃሉ::
- በዞናቸዉ ውስጥ የአየር ንብረት በባህል ላይ ያለውን ተጽዕኖ ይገልጻሉ::

ለ.ይዘቶች

4.1.1 የባህል እና የባህል ልምዶች ትርጓሜ እና ምሳሌዎች

4.1.2 የተለያዩ ባህሎች በዞናቸው

4.1.3 በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ አስፈላጊ ባህላዊ ልምዶች

4.1.4 በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች

4.1.5 የተለያዩ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብት ላይ ያለዉ አሉታዊ ተፅኖዎች

4.1.6 የግብይት ትርጓሜ

4.1.7 በዞናቸው ለገበያ የሚቀርብ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸው

4.1.8 በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸው የግብይት ልምዶች

4.1.9 ለሰዉ እና ሸቀጦች የተለያዩ የመጓጓዣ መንገዶች

ሐ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ባህል ማለት ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፉ የሕዝቦች ሥነ -ጥበብ የአኗኗር ዘይቤ ፣እምነቶች እና ተቋማትን ጨምሮ ሁሉም የሕይወት መንገዶች ተብሎ ሊገለፅ ይችላል።

እንደዚሁም የባህል፣ የአለባበስ፣ የቋንቋ፣ የሃይማኖት፣ የአምልኮ ሥርዓቶች እና ጥበብን ያጠቃልላል።

የባህል ብዝሃነት በአንድ ማህበረሰብ ዉስጥ የተለያዩ ባህል መኖሩን የሚገልፅና አንዳቸው የሌላውን ልዩነት ማክበርን ሊያመለክት ይችላል።

የሚከተሉት ባህላዊ ልምዶች በምሳሌነት ይጠቀሳሉ፡-

- ሃይማኖታዊ እና መንፈሳዊ ልምዶች
- የአለባበስ ልምዶች
- ባህላዊ የሕክምና ልምዶች
- የጥበብ መግለጫ ዓይነቶች
- የአመጋገብ ሥርዓት እና የምግብ አሰራር ልምዶች
- የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ
- የቤት አሰራር
- የሕፃናት እንክብካቤ ልምዶች
- አስተዳደርና አመራር
- የግጭት አፈታት
- የዕለት ተዕለት ሕይወት ልምዶች (የቤተሰብ ግንኙነቶችን ጨምሮ) ወዘተ...

መ. ለማስተማር የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች

- የተለያዩ የባህል ብዝሃነትን የሚገልጹ አልባሳት ሞዴል
- የተለያዩ የባህል ብዝሃነትን የሚገልጹ መመገቢያ ዕቃዎች

ሠ. የመማር ማስተማር ዘዴና ተግባራት፡-

- ተማሪዎች ባህል ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ እና ምሳሌ እንዲሰጡ በመጠይቅ
- ተማሪዎቹ በዞናቸው ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ከታላላቆቻቸዉ/ሽማግሌዎች/ አሰባስበዉ ለጠቅላላው ተማሪ በማቅረብ
- በጥያቄና መልስ
- በመድረክ ንግግር
- በጭዉዉት እና በድራማ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ረ. ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፣የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሰ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

  የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ወይም ንዑስ ርዕስ ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ንዑስ ርዕስ ስለ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ንዑስ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የውይይት ጥያቄዎችን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ
- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የቡድን ዉይይቱን ይከታተሉ
- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፣ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ

- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**
  - በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
  - የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት መገምገም

ሸ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ✓ የምዘና ስልቶች
  - በጥያቄና መልስ
  - የቡድን ሥራ
  - መልመጃ በመስጠት
  - በመስክ ምልከታ ሪፖርት
- ✓ ዝርዝር ተግባራት
  - ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/፤
  - የተማሪዎችን ሪፖርት ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፤
  - ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ፤
  - የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፍ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)፤
  - ተማሪዎቹ አሁን እየተማሩት ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ፤
  - የተማሪዎችን እርስ በእርስ መግባባትን ማመቻቸት(እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ ማበረታታት)፤

ቀ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.1

1.ባህል የአንድ የተወሰነ ማህበረሰብ ወይም የሰዎች ሀሳቦች፣ እምነቶች፣ ልምዶች፣ ጥበባት እና ማህበራዊ ባህሪዎች ጥምረት ነው።

2.የባህል ብዝሃነት በአንድ ማህበረሰብ ዉስጥ የተለያዩ ባህል መኖር ሲሆን የባህላዊ ልምዶች ማለት ደግሞ የተለያዩ ባህሎች በአንድ ላይ ተስማምተዉ እና ተመቻችተዉ መኖር ማለት ነዉ፡፡

4.1.2. የተለያዩ ባህሎች በዞናችሁ

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ፡-

- በዞናቸዉ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶችን ይጠቅሳሉ::
- ባህላዊ የአመጋገብ ሥርዓትን ይገልጻሉ፡፡
- ባህላዊ የአለባበስ ሥርዓትን ይናገራሉ፡፡
- ባሕላዊ የግጭት አፈታትን ያብራራሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ሰዎች በአካባቢያቸው ያለው አመለካከት በአብዛኛው የሚመነጨው በልዩ ልዩ ባህላቸው እና በባህላዊ ልምዶቻቸው ነው። በአንድ አከባቢ የተለያዩ ባህላዊ ክንዉኖች ይፈጸማሉ፡፡ ከእነዚህም ባህላዊ ክንዉኖች መካከል አለባበስ፣አመጋገብ እና የግጭት አፈታት ወዘተ ጥቂቶቹ ናቸዉ

ባህላዊ አመጋገብ

ባህላዊ አመጋገብ ከምግብ አዘገጃጀት ጀምሮ የምግቡን አቀራረብ፣የምግብ ማቅረብያ ባህላዊ ዕቃዎችን እንዲሁም የአመጋገብ ስርዓትን ሁሉ ያጠቃልላል፡፡

ባህላዊ አለባበስ

ባህላዊ አለባበስ ማለት የአንድን የተወሰነ ማህበረሰብ ባህል ወይም ማንነት ለመወከል ጥቅም ላይ የሚዉል የባህል መገለጫ ልብስ ነዉ፡፡ ይህም የአንድ አከባቢ እሴቶችን እና ባህላዊ ቅርስን ለመጠበቅ እና የሕዝቦችን የአንድነት ስሜት በመፍጠር ረገድ ወሳኝ ተምሳሌታዊ ሚና ይጫወታል።

ባሕላዊ የግጭት አፈታት

ባህላዊ የግጭት አፈታት ማለት በአንድ ማህበረሰብ ዉስጥ በግለሰብ ደረጃም ይሁን በቡድን የሚፈጠሩ ግጭቶችን ወይም አለመግባባቶችን ለመፍታት የሚረዳ በፅሁፍ ወይም በሰነድ ያልተቀመጠ ሆኖም ግን በማህበረሰቡ ዘንድ የሚተገበር ህግና ደንብ ነዉ፡፡

ሐ.የሚያስፈልጉ የትምህርትመርጃ መሣሪያዎች

- ባህላዊ ልብስ ናሙና
- ባህላዊ የቤት ዕቃዎች ሞደል
- ባህላዊ የመመገቢያ ዕቃዎች ሞደል (ስዕል) ወዘተ …ናቸዉ፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ተማሪዎች ባህል ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ እና ምሳሌ እንዲሰጡ በመጠይቅ
- ገለፃ፡-ተማሪዎቹ በዞናቸው ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ከታላላቆቻቸዉ/ሽማግሌዎች/ አሰባስበዉ ለጠቅላላው ተማሪ ማቅረብ
- በጥያቄና መልስ
- በቡድን ዉይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- መደረግ ያለባቸዉ ዝግጅቶች ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መዘጋጀት፣የመልመጃዎችና ተግባራትን ማዘጋጀት
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፣የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የውይይት ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ
- የቡድን ዉይይቱን በመከታተል

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ
- ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

  - በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
  - የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት መገምገም

ሰ.የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በቦርዱ ላይ መሪ ጥያቄዎችን ይፃፉ እና ያንብቡ
- የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው እንዲሳተፉ ይንገሯቸው (የሁሉም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ)

ሸ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.2

1.በአንድ አከባቢ የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ይፈጸማሉ ስለዚህ መምህር! በአካባቢያቸዉ /በዞናቸዉ/ የሚገኙትን የባህል ልምዶች በዝርዝር ይንገሩዋቸዉ፡፡

የሚከተሉት ባህላዊ ልምዶች በምሳሌነት ሊጠቀሱ ይችላሉ፡-

❖ ሃይማኖታዊ እና መንፈሳዊ ልምዶች፣
❖ የአለባበስ ልምዶች፣
❖ ባህላዊ የሕክምና ልምዶች፣
❖ የጥበብ መግለጫ ዓይነቶች፣
❖ የአመጋገብ ሥርዓት እና የምግብ አሰራር ልምዶች፣
❖ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ፣
❖ የቤት አሰራር፣
❖ የሕፃናት እንክብካቤ ልምዶች፣
❖ አስተዳደርና አመራር፣
❖ የግጭት አፈታት፣
❖ የዕለት ተዕለት ሕይወት ልምዶች (የቤተሰብ ግንኙነቶችን ጨምሮ)

4.1.3. በዞናችሁ ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ አስፈላጊ ባህላዊ ልምዶች

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው ውስጥ የአየር ንብረት በባህል ላይ ያለውን ተጽዕኖ ይገልጻሉ፡፡
- በአካባቢያቸዉ ያለዉን የተፈጥሮ ሀብት ይለያሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ አስፈላጊነትን ያብራራሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ማለት የተፈጥሮ ሀብትን ለብክነትና ለጉዳት ከሚዳርጉ ሁኔታዎች መጠበቅ፣መከላከልና መንከባከብ ማለት ነው፡፡ እነዚህ ሀብቶች አንድ ላይ ሆነው ለሰብአዊ ሕይወት የተሻለ ጥቅም የሚሰጡ ሥነ ምህዳራዊ አገልግሎቶችን ይሰጣሉ። የተፈጥሮ ሀብቶች ለሕዝብ አገልግሎቶች መሠረታዊ የሕይወት ድጋፍን ይሰጣሉ።

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የተፈጥሮ ሀብቶችን የሚያሳይ ስዕል
- ማዕድናት
- ዉሃ የመሳሰሉት ናቸዉ፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑትን ባህላዊ ልምዶች ለመላው ተማሪዎች እንዲናገሩ ታላላቆቻቸዉን /ሽማግሌዎችን/ በመጋበዝ
- ጥያቄና መልስ
- የቡድን ዉይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- መደረግ ያለባቸዉ ዝግጅቶች ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መዘጋጀት፣የመልመጃዎችና ተግባራትን ማዘጋጀት
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**
  - የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
  - ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ
- **የትምህርቱ አቀራረብ**
  - ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንዲወያዩ ማድረግ
  - የቡድን ዉይይቱን መከታተል
  - በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
  - ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ማድረግ
- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**
  - በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
  - የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- የቤት ሥራ በመዉሰድ ላይ ላሉ ተማሪዎች ገንቢ አስተያየት ይስጡ
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ፣ የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- የተማሪውን ሀሳብ በጥንቃቄ እና በቁም ነገር ያዳምጡ እና ማስታወሻ ይያዙ እንዲሁም አስፈላጊ መረጃዎችን ያስቀምጡ።

ሸ.የተግባር መልሶች

ተግባር 4.3

መምህር! በዚህ ተግባር ስር ያሉትን ጥያቄዎች ካወያዩ በኋላ፡-

1. ተማሪዎች በሚኖሩበት አካባቢ ያሉትን ለግጭት መነሻ የሚሆኑትን ምክንያቶች ይንገሩዋቸዉ፡፡
2. ተማሪዎች በሚኖሩበት አካባቢ የተለመዱ ባህላዊ የግጭት አፈታት ዘዴዎችን ይግለፁላቸዉ፡፡

4.1.4. በዞናችሁ ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች

የተመደበ ክ/ጊዜ -6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

መምህር፡-ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ያብራራሉ፡፡
- የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በዞናቸው በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን አሉታዊ ተፅእኖ ይለያሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

በአንድ አካባቢ/ ዞን ዉስጥ የሚኖር ማህበረሰብ በተለያዩ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች ላይ ይሰማራል፡፡ከእነዚህም ውስጥ ግብርና(እርሻ)፣ እንዱስትሪ፣ ማዕድን ቁፋሮ፣ ንግድ፣ ትራንስፖርትና ቱሪዝም ዋና ዋናዎቹ ናቸው፡፡ በተጨማሪም ሰዎች ለመኖርና በኢኮኖሚ ራሳቸዉን ለመደግፍ በተለያዩ የሥራ ዘርፎች ላይ ይሰማራሉ፡፡

ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴ ሸቀጦችን ወይም አገልግሎቶችን የማምረት፣ የማቅረብ፣ የመግዛት ወይም የመሸጥ እንቅስቃሴ ነው። በተጨማሪም ገንዘብን ፣ምርቶችን ወይም አገልግሎቶችን መለዋወጥን የሚመለከቱ ማናቸውም እንቅስቃሴዎች ኢኮኖሚያዊ እንቅስቃሴዎች ናቸው። ለምሳሌ፡- አነስተኛ ንግድ ሥራን ማካሄድ ጥሩ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ነው፡፡ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በአንድ ህብረተሰብ ውስጥ በሁሉም ደረጃዎች አሉ።

ግብርና

ግብርና ማለት አዝርዕትና የእንስሳት እርባታን በአንድነት የሚያጠቃልል የምጣኔ ሀብት ዘርፍ ነው፡፡ግብርና ለሀገራችን ኢኮኖሚ መሰረት ነው፡፡በአሁኑ ጊዜ አብዘኛዉ የኢትዮጵያ ሕዝብ የሚተዳደረው በግብርና ነዉ፡፡ ማለትም ሰብልን በማምረትና እንስሳትን በማርባት ነው፡፡

ኢንዱስትሪ

ኢንዱስትሪ ማለት የተለያዩ የግብርና፣የደንና የማዕድን ዉጤቶችን በጥሬ ዕቃነት በመጠቀም የሰዉ ኃይልና ዘመናዊ መሳሪያዎችን ተገልግለዉ ወደ ሌላ የተሻሻለ ምርትነት የመለወጥ ሂደት ነዉ፡፡ ለምሳሌ፡- ቆዳን በመጠቀም ወደ ጫማነት መለወጥ

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የተለያዩ ዕንቅስቃሴዎችን የሚያሳዩ ስዕሎች ማለትም፡-የእርሻ፣ ሽመናን ፣የሸክላ ስራን ወዘተ…የመሳሰሉት ናቸዉ፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ጥያቄና መልስ
- ገለፃ
- የጥንድ ዉይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መዘጋጀት፣የመልመጃዎችና ተግባራትን ማዘጋጀት
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**
  - የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
  - ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ
- **የትምህርቱ አቀራረብ**
  - ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ
  - የቡድን ዉይይቱን በመከታተል
  - በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ
  - ልዩ ፍላጎትቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፣ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ
- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**
  - በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
  - የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፣የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፣ ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት

- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፤የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በተሰጠው ክፍለ -ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ፡፡

ቀ.የተግባር መልሶች

ተግባር 4.4

1. መምህር!ተማሪዎችዎ በሚኖሩበት አካባቢ የተለመዱ የተፈጥሮ ሀብት አጠባበቅ ልምዶችን ይዘርዝሩላቸዉ፡፡

4.1.5. የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ በተፈጥሮ ሀብት ላይ ያለዉ ተፅዕኖ

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ያብራራሉ፡፡
- የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በዞናቸው ተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን አሉታዊ ተፅእኖ ይለያሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

የተፈጥሮ ሀብት በምርት ሂደት ውስጥ የኢኮኖሚ ዕድገትን የሚያነቃቃ ቁልፍ ግብዓት ነው። እርሻ፣ኢንዱስትሪና ኮንስትራክሽ (ግንባታ) የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ መሰረት የሚያደርገዉ ከተፈጥሮ ሀብት ከሚገኙ ዉጤቶች ላይ በመሆኑ የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን ያስከትላሉ፡፡ ከነዚህም ጥቂቶቹ፤- የደን መጨፍጨፍ፣በረሃማነት፣የአፈር መሸርሸር፣የነዳጅ ዘይት መቀነስና አየርን የሚበክሉ ጋሶች መጠን መጨመር ናቸዉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የእኮኖሚ እንቅስቃሴ በተፈጥሮ ላይ ያለዉን ተፅዕኖ የሚያሳይ ሥዕል ወይም ፎቶ፤

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብቶች በባህል ላይ የሚያሳድሩትን ተጽዕኖ ለመመርመር ተማሪዎች የቤት ሥራ ሰርተዉ እንዲያቅርቡ እና እንዲያነቡ በማድረግ።
- ተማሪዎች በዞናቸው ውስጥ ያሉትን ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች እንዲጠቅሱ በመጠይቅ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ተማሪዎችን የሚጠይቁትን ጥያቄዎች አስቀድሞ ማዘጋጃት
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

- መደረግ ያለባቸዉ ዝግጅቶች ለዕለቱ የታቀደዉን ይዘት አንብቦ መግባት፣ዕቅድ ማዘጋጀትና በዕቅድ መመራት፣መልመጃዎችና ተግባራትን ሰርቶ መዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
- ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ
- የቡድን ዉይይቱን መከታተል
- በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፣ ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ
- ተማሪዎች ለክርክሮቻቸው ማስረጃ በመጠየቅ ነጥቦቻቸውን እንዲያብራሩ እና በሌሎች ተማሪዎች ቅር ለተሰኙ ሀሳቦች እና ክርክሮች ምላሽ እንዲሰጡ እርዷቸው፡
- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/

- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት
- የቤት ሥራ በመዉሰድ ላይ ላሉ ተማሪዎች ገንቢ አስተያየት ይስጡ
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፣የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ

ሸ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.5

መምህር!ተማሪዎችዎ በሚኖሩበት አከባቢ

1.ቤተሰቦቻቸዉ በምን ስራ እንደሚተዳደሩ እንዲገልጹ ያድርጉ፡፡ ለምሳሌ፡- በግብርና፣ በንግድ ወዘተ…

2.ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን እንዲዘረዝሩ ያድርጉዋቸዉ፡፡ ለምሳሌ ግብርና፣ ንግድ ወዘተ…

4.1.6. የግብይት ትርጓሜ

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶችን ይገልጻሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ግብይት ማለት፡-

- በተለያዩ ሰዎች በቡድን ወይም በግል የሚፈልጉትን ለማግኘት የሚያድርጉት ልውውጥ ወይም ግዥና ሽያጭ ሂደት ነዉ፡፡
- ሸማቹን፣ደንበኛውን እና ህዝቡን ከገበያ ጋር የሚያገናኝ ተግባር ነው፡፡
- በግልጽ ደንበኛ ለመሳብ እና ለማግኘት ዋጋ ያለው ተዛማጅ እና ወጥነት ያለው ይዘት የመፍጠር እና የማሰራጨት ዘዴ ነው፡፡
- የገቢያ ምርምርን እና ማስታወቂያዎችን ጨምሮ ምርቶችን ወይም አገልግሎቶችን የማስተዋወቅ እና የመሸጥ ተግባርን ያካትታል፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- በገበያ ሜዳ ላይ የሰዎችን እንስቃሴ የሚያሳይ ፎቶ ወይም ስዕል

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- የበይነ-መረብ ግብይትን (online marketing) ጨምሮ ገበያ እና ግብይት ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠይቅ
- ጥያቄና መልስ
- ገለፃ
- የጥንድ ዉይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መዘጋጀት፣የመልመጃዎችና ተግባራትን ማዘጋጀት
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፣የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
- ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ
- የቡድን ዉይይቱን በመከታተል
- በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፣የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፣ ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ
  - ተማሪዎች ለክርክሮቻቸው ማስረጃ በመጠየቅ ነጥቦቻቸውን እንዲያብራሩ እና በሌሎች ተማሪዎች ቅር ለተሰኙ ሀሳቦች እና ክርክሮች ምላሽ እንዲሰጡ እርዷቸው፡
  - ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
  - በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
  - ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
  - ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
  - የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት

- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቸቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፣የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት

ሸ.የተግባር መልሶች

ተግባር 4.6

1. ግብርና ማለት አዝርዕትና የእንስሳት እርባታን በአንድነት የሚያጠቃልል የምጣኔ ሀብት ዘርፍ ነው፡፡
2. ግብርና ለሀገራችን ኢኮኖሚ መሰረት ነው፡፡በአሁኑ ጊዜ አብዘኛዉ የኢትዮጵያ ሕዝብ የሚተዳደረው በግብርና ነዉ፤ማለትም ሰብልን በማምረትና እንስሳትን በማርባት ነው፡፡

4.1.7 በዞናችሁ ለገበያ የሚቀርብ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸዉ

የተመደበ ክ/ጊዜ -6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃት

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶችን ይገልጻሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ለገበያ የሚቀርቡ የተፈጥሮ ሀብቶች ዘይት ፣ከሰል ፣የተፈጥሮ ጋዝ ፣ብረቶች ፣ድንጋይና አሸዋ ወዘተ… ናቸው። ሌሎች የተፈጥሮ ሀብቶች አየር ፣የፀሐይ ብርሃን፣ አፈር እና ውሃ ናቸው። እንስሳት ፣ወፎች ፣ዓሳ እና ዕፅዋት እንዲሁ የተፈጥሮ ሀብቶች ናቸው። ስለ ተፈጥሮ ሀብቶች ሚና መማር ሀብቶችን ለማስተዳደር እና ለወደፊቱ ለትውልድ ተጠብቆ እንዲቆይ ለማድረግ የበለጠ ዘላቂ ዘዴዎችን ለማዳበር ያስችላል፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- ከተፈጥሮ ሀብት የሚገኙ ምርቶች፡-ማለትም ጣዉላና የጣዉላ ዉጤቶች ሞደል የተለያዩ ማዕድናት ወዘተ…ናቸዉ፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ተማሪዎች በቡድን በቡድን በመሆን በዞናቸው ውስጥ ያሉ ዋና የተፈጥሮ ሀብት እና የምርቶች የግብይት አሠራሮችን እንዲወያዩ ማድረግ
- ጥያቄና መልስ
- ገለፃ
- የጥንድ ዉይይት
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- መደረግ ያለባቸዉ ዝግጅቶች ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መግባት፣ዕቅድ ማዘጋጀትና በዕቅድ መመራት፤መልመጃዎችና ተግባራትን ሠርቶ መግባት የመሣሰሉት ናቸዉ፡፡
- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ

- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎች መመልከት፤ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
- ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ የቡድን ዉይይቱን በመከታተል
- በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ
- ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፣ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- ተማሪዎቹ አሁን ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ይከታተሉ
- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ

- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡
- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፤የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ።
- በጥያቄና መልስ
- የቤት ሥራ መስጠት

ሸ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.7

መምህር! ተማሪዎች በሚኖሩበት አከባቢ የሚከናወኑ የስራ እንቅስቃዎች በተፈጥሮ ሀብት ላይ ያላቸዉን አዎንታዊና አሉታዊ ተፅዕኖዎችን ይግለፁላቸዉ፡፡

4.1.8 በዞናችሁ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸዉ የግብይት ልምዶች

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-

- በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶችን ይገልጻሉ፡፡
- የግብይት ልምዶችን ያብራራሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

በሚንኖርበት አካባቢያ ከተፈጥሮ ሀብት የሚገኙ ምርቶች የግብይት ሥርዓት እና ልምድ ከቦታ ቦታ ሊለያይ ይችላል፡፡በመሆኑም በተለያየ ማህበረሰብ ዉስጥ የተለያዩ የግብይት ልምዶችን በመከተል ግብይት ይከናወናል፡፡በዚሁ መሰረት ገበያተኞች በገበያ ስልቶቻቸው ውስጥ የመደጋገፍን መርህ ይጠቀማሉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የተፈጥሮ ሀብት ምርቶች የግብይት ልምድ የሚያሳይ ስዕል ወይም ፎቶዎችን መጠቀም፡፡

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ተማሪዎች በቡድን በቡድን በመሆን በዞናቸው ውስጥ ያሉ ዋና የተፈጥሮ ሀብት እና የምርቶች የግብይት አሠራሮችን እንዲወያዩ በመንገር
- ገለጻ
- ጥያቄና መልስ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መግባት፣ዕቅድ ማዘራጀትና በዕቅድ መመራት፤መልመጃዎችና ተግባራትን ሠርቶ ማቅረብ፡፡
- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
- ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

- **የትምህርቱ አቀራረብ**
    - ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ የቡድን ዉይይቱን በመከታተል
    - በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ
    - ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ
- **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**
    - በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
    - የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ
- የቤት ሥራ በመዉሰድ ላይ ላሉ ተማሪዎች ገንቢ አስተያየት ይስጡ፡፡
- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ፣ ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ

ሸ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.8

1. በተለያዩ ሰዎች በቡድን ወይም በግል የሚፈልጉትን ለማግኘት የሚያድርጉት ልውውጥ ወይም ግዥና ሽያጭ ሂደት ነዉ፡፡
2. በተለያየ ማህበረሰብ ዉስጥ የተለያዩ የግብይት ልምዶችን በመከተል ግብይት ይከናወናል፡፡ በዚሁ መሰረት ገበያተኞች በገበያ ስልቶቻቸው ውስጥ የመደጋገፍን መርህ ለራሳቸው ጥቅም ይጠቀማሉ፡፡ ስለሆነም ተማሪዎች በሚኖሩበት አካባቢ የሚገኙትን የግብይት ስርዓቶች ይጥቀሱላቸዉ፡፡

4.1.9. ለሰዎችና የሸቀጦች የመጓጓዣ መንገዶች

የተመደበ ክ/ጊዜ-6

ሀ.ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቅ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች
መምህር፡- ይህንን ንዑስ ርዕስ ካስተማሩ በኋላ ተማሪዎች፡-
• በዞናቸው ውስጥ የመጓጓዣ ሁኔታን ይገልጻሉ፡፡
• በአካባቢያቸዉ ያሉትን የመጓጓዣ ዓይነቶች ይዘረዝራሉ፡፡

ሐ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

መጓጓዣ ማለት ሰዎችን፣እንስሳትን እና ዕቃዎች ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ለማንቀሳቀስ የሚረዳ መንገድ ነው።

የመጓጓዣ መንገዶች አየር፣ መሬት ፣ ውሃ ናቸዉ። መጓጓዣ ለሥልጣኔዎች እድገት አስፈላጊ የሆነውን በሰዎች መካከል የንግድ ልውውጥን ያስችላል።

መ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- በአከባቢያችሁ ወይም በዞናችሁ የተለመዱ ለመጓጓዣ የሚያገለግሉትን የሚያሳይ ስዕል ወይንም ፎቶ ይጠቀሙ

ሠ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ተማሪዎች በዞናቸው ላሉት ሰዎች እና ዕቃዎች(ቁሳቁሶች) የተለያዩ የመጓጓዣ ዘዴዎችን እንዲናገሩ በመጠይቅ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ረ. ቅድመ ዝግጅት

- ለዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን አንብቦ መግባት፣ዕቅድ ማዘራጀትና በዕቅድ መመራት፤መልመጃዎችና ተግባራትን ሠርቶ ማቅረብ የመሣሰሉት ናቸዉ፡፡
- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ቻርቶችንና ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት

- ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎች መመልከት፤ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት

ሰ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

- የትምህርቱን ርዕስ ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዳለዉ በመግለፅ ባለፈዉ ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም አሁን ወደ ሚማሩት ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅ
- ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- ስለ ይዘቱ አጭር መግለጫ መስጠትና ተማሪዎችን በቡድን ከፋፍሎ እንድወያዩ ማድረግ የቡድን ዉይይቱን በመከታተል
- በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ
- ልዩ ፍላጎቶት የሚሹ ተማሪዎችን መለየት፤ አስፈላጊዉን ድጋፍ ያድርጉ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል፡፡
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ ናቸዉ፡፡

ሸ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን መለየትና መርዳት
- ተማሪዎች ዋናዎቹን ሀሳቦች ከታላላቆቻቸዉ እንዲመዘግቡ ያድርጉ።
- ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፤ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ
- በቡድን፣ በአቻና በግል ግብረ መልስ መስጠት
- ተማሪዎቹ አሁን ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ይከታተሉ

- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ፣
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ፣
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ፡፡

ቀ.የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 4.9

መምህር!ተማሪዎችዎ በሚኖሩበት አከባቢ

1.ለገበያ የሚቀርቡ የተፈጥሮ ሀብቶችን እንዲዘረዝሩ ያድርጓቸዉ ለምሳሌ፤ደን፣ዉሃ፣ቅመማ ቅመም፣ ወዘተ…

2.የተፈጥሮ ሀብት ለኀብረተሰቡ ከሚሰጧቸው ዋና ዋና ጥቅሞች ውስጥ፡-

- ለምግብ ምንጭነት፣
- ለልብስ፤
- ለመጠለያ ግንባታ፣
- ለገቢ ምንጭነት፣ ወዘተ…

ተግባር 4.10

1. ከተፈጥሮ ሀብት የሚገኙ ምርቶች የግብይት ሥርዓት እና ልምድ ከቦታ ቦታ ሊለያይ
   ይችላል፡፡በመሆኑም በተለያየ ማህበረሰብ ዉስጥ የተለያዩ የግብይት ልምዶችን በመከተል ግብይት ይከናወናል፡፡ በዚህም መሰረት ተማሪዎች በሚኖሩበት አካባቢ ከተፈጥሮ ሀብት የሚገኙ ምርቶችን ላይ ያለዉን የግብይት ስርዓት ይጠቀሱላቸዉ፡፡

ተግባር 4.11

1. መምህር ሰዎች ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ለማንቀሳቀስ የሚረዱ የተለያዩ የመጓጓዣ ዓይነቶችን ለተማሪዎች ይንገሯቸዉ፡፡ለምሳሌ፤- መኪና፣ፈረስ ፣አዉሮፕላን ወዘተ…

2. መምህር ሰዎች ምርቶቻቸዉንም ሆነ ሸቀጣ ሸቀጦችን ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ለማንቀሳቀስ የሚረዱ የተለየዩ የመጓጓዣ ዓይነቶችን ለተማሪዎች ይንገሯቸዉ፡፡ ለምሳሌ፤- በጋማ ከብትና ፣በተሽከርካሪዎች ወዘተ…

መልመጃ 4.1

ትዕዛዝ .ሀ

1.እዉነት

2. እዉነት

ትዕዛዝ .ለ

1.መ

2.መ

ትዕዛዝ .ሐ

1.መምህር እንደ አካባቢዉ ተጨባጭ ሁኔታ በአከባቢያችሁ የተለመደዉን በባህላዊ አለባበስና በዘመናዊ አለባበስ መካከል ያለዉን ልዩነት ለተማሪዎች ይግለፁላቸዉ፡፡

2.ግጭት ማለት በግለሰቦች ወይም በቡድኖች መካከል የሚከሰት አለመግባባት ሲሆን እንደ አካባቢዉ ተጨባጭ ሁኔታ በአከባቢያችሁ የተለመደ ባህላዊ የግጭት አፈታት ዘዴዎች እና ሂደቶች ሊኖሩ ይችላሉ፡፡ለምሳሌ፤-ድርድር፣ ሽምግልና፣ የግልግል ዳኝነትና የመሳሰሉት ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡

የምዕራፉ ማጠቃለያ መልመጃ/ የክለሳ ጥያቄዎች/ መልስ

ትዕዛዝ ሀ

1. እዉነት
2. ሐሰት
3. እዉነት
4. እዉነት
5. እዉነት.

ትዕዛዝ ለ

1. መ
2. መ
3. ሀ
4. ለ

ትዕዛዝ ሐ

1.አለባበስ፣አመጋገብ እና የግጭት አፈታት ወዘተ…ናቸዉ፡፡

2.የሚከተሉት ባህላዊ ልምዶች በምሳሌነት ይጠቀሳሉ፡-

-ሃይማኖታዊ እና መንፈሳዊ ልማዶች

-የአለባበስ ልምዶች

-የሕክምና ልምዶች

-የአመጋገብ ምርጫዎች እና የምግብ አሰራር ልምዶች

-የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ ወዘተ…የመሣሰሉት ናቸዉ፡፡

3.የሰዉ ልጅ ከሚጋጩባቸዉ ዋና ዋና ምክንያቶች ጥቂቶቹ፡-

- ግለሰባዊ ልዩነቶ
- አለመግባባቶች
- ውድድር
- በሀብት ምክንያት ወዘተ…የመሣሰሉት ናቸዉ፡፡

3. በአንድ አከባቢ/ ዞን ዉስጥ የሚኖር ማህበረሰብ በተለያዩ የምጣኔ ሀብት እንቅስቃሴዎች ላይ ይሰማራል፡፡ከእነዚህም ውስጥ ግብርና (እርሻ)፣ እንዱስትሪ፣ ማዕድን ቁፋሮ፣ ንግድ፣ ትራንስፖርትና ቱሪዝም ዋና ዋናዎቹ ናቸው፡፡
4. የመጓጓዣ ዓይነቶች የመሬት መጓጓዣ፣ የውሃ መጓጓዣ እና የአየር መጓጓዣ በመባል ይታወቃሉ፡፡

ምዕራፍ አምስት

5. የተለየ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች

የተመደበ ክ/ጊዜ-30

ከምዕራፉ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች! ይህንን ርዕስ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- የትራፊክ ደንቦችን ይገልፃሉ፡፡
- የትራፊክ ደንቦችን ይተገብራሉ፡፡
- የኤች አይ ቪ/ እና ኤድስ ልዩነት ይገልፃሉ፡፡
- ኤች አይ ቪ/ኤድስ በሽታ ምልክቶችን ይለያሉ፡፡

መግቢያ

በሁለተኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ ትምህርታቸዉ ስለመንገድ ደህንነት ምንነት እና የትራፊክ ደንቦችን እንዴት እንደምተገበሩ እንዲሁም ኤች አይ ቪ/ኤድስ ልጆች ላይ ያለዉን ተፅዕኖ እና ከኤች አይ ቪ/ኤድስ ጋር የምኖሩ ልጆችን ችግር እንደራሳችን ችግር ማየት እንዳለብን ተምረዋል፡፡በዚህ ምዕራፍም የመንገድ ደህንነት እና ኤች አይ ቪ/ኤድስ የሚሉት ይዘቶች ተካተዋል፡፡ በመንገድ ደህንነት ሥር የትራፊክ ደንቦችን በመለየት እንዴት እንደሚተገብሯቸዉ ይማራሉ፡፡ እንድዚሁም የመኪና አደጋ በልጆች እና በቤተሰብ ላይ የሚሳድረዉን ተፅዕኖ ይረዳሉ፡፡ በኤች አይ ቪ/ኤድስ ርዕስ ሥር በኤች አይ ቪ እና ኤድስ መካከል ያለዉን ልዩነት እንዲሁም የኤች አይ ቪ/ኤድስ መተላለፊያ፣ መከላከያ መንገዶች እና የኤድስ በሽታ ምልክቶችን ይማራሉ፡፡ በግል፣ በጥንድና በቡድን እየሆኑ በውይይት መማር ይጠበቅባቸዋል፡፡

ይዘቶች

5.1. የመንገድ ደህንነት

5.2. ኤች አይ ቪ/ኤድስ

5.1.የመንገድ ደህንነት

የተመደበ ክ/ጊዜ -6

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች! ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ፡-

- የትራፊክ ደንቦችን ይለያሉ፡፡
- የትራፊክ ደንቦችን ይተገብራሉ፡፡
- የመኪና አደጋ በልጆች እና በቤተሰብ ላይ የሚሳድረዉን ተፅዕኖ ይገለፃሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

የመንገድ ደህንነት ማለት በመንገድ ላይ በምንጓዝበት ጊዜ በተሽከርከሪ አደጋ እንዳይደርሰብን የሚያስችሉን የጥንቃቄ እርምጃዎች ናቸዉ፡፡ የመንገድ ደህንነት የትራፊክ ደንቦችን በመከተል በእግረኛም ይሁን በአሽከርካሪ ላይ ሊደርሱ የሚችሉትን አደጋዎች ይከላከላል ወይም ይቀንሳል፡፡ የትራፊክ ደንቦች የሚያካትታቸዉ፡-

- የመኪና መንገድ ስናቋርጥ ጥንቃቄ ማድረግ
- እግረኞች የመኪና መንገዱን ግራ ጠርዝ ይዞ መጓዝ
- የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማወቅና መጠቀም
- አሽከርካርዎችና እግረኞች የመንገድ ላይ የትራፊክ ምልክቶችን ማወቅና መጠቀም
- አሽከርካርዎች ለእግረኞች ቅድሚያ መስጠት
- መኪና ውስጥ ሆነን በምንጓዝባቸው ጊዜያት ሁሉ የደህንነት/የጥንቃቄ/ ቀበቶ መታጠቅ እና ወዘተ...

እግረኞች መኪና በሚንቀሳቀስባቸው መንገዶች ሲያቋርጡ የጥንቃቄ እርምጃዎች መፈፀም ይኖርባቸል፡፡ እነዚህም፡-

- የመኪና መንገድ በምናቋርጥበት ጊዜ የእግረኛ ማቋረጫ ነጭና ጥቁር ቀለም /ዜብራ/ የተቀባበት ምልክት ላይ በመጓዝ ማቋረጥ

- የእግረኛ ማቋረጫ ነጭና ጥቁር ቀለም /ዜብራ/ ምልክት ከሌለ በአጭሩና በቀጥተኛው አቅጣጫ የተሽከርካሪዎችን ሁኔታ በጥንቃቄ በማየት በፍጥነት ማቋረጥ ይገባናል
- መንገድ ሲናቋርጥ መጀመሪያ ወደ ግራና ቀኝ በማየት በቅርብ ርቀት መኪና አለመኖሩን አረጋግጠን ይበልጥ ጥንቃቄ በማድረግ ማቋረጥ
- የመኪና መንገድ ሲናቋርጥ መንገድ ዉስጥ አለመቆም፣ አለመቀመጥ ወይም አለመጫወት
- በመስቀለኛ መንገድ ወይም በአደባባይ ላይ በሰያፍ ያለማቋረጥ እና ወዘተ…

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የትራፊክ ደንቦችን የሚያሳዩ ምስሎችን መጠቀም
- የትራፊክ መብራቶችን የሚያሳዩ ምስሎችን መጠቀም

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ገለጻ
- የቡድን ውይይት
- ጥያቄና መልስ
- የመኪና አደጋ በቤተሰብ እና በልጆች ላይ ምን ተጽዕኖ እንደሚያሳድር ተማሪዎችን በመጠይቅ
- ሚና ጫወታ በማሳተፍ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- ያለፈዉን ት/ት ማስተሰወስ ፣ የሚጠበቅ አጥጋቤ የመማር ብቃት
- በዕለቱን ትምህርት ይዘት ላይ ማቢራሪያ መስጠትና እንድወያዩ ማድረግ
- የዕለቱን ትምህርት ይዘት ባጭሩ መከለስ
- የቤት ስራ፣ የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት መገምገም

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

➢ **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**

ትምህርቱን ወይም ርዕሱን ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡

➢ **የትምህርቱ አቀራረብ**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ
- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን ያስቡ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ ጥያቄዎቹን ይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ርዕስ ወይም ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፤ የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ… ናቸዉ

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- ተማሪዎቹ አሁን ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ይከታተሉ
- ተማሪዎች በቡድን የተወያዩትን ለክፍሉ እንዲያቀርቡ ማበረታት
- ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/
- የተማሪዎች ዕብረቃ መመልከት
- የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ
- አፈፃፀማቸውን በግላቸው፣ በአቻ፣ በቡድን እና በአመቻቻቸው በመገምገም ግብረ መልስ ይስጧቸዉ
- በርዕሱ ላይ እየተወያዩ እና ግብረ መልሶችን በሚወስዱበት ጊዜ ወደ አእምሮአቸው የሚመጣውን ሀሳብ ማስተላለፍ እንዲችሉ ያበረታቷቸዉ

ሽ.የተግባር መልሶች

ተግባር 5.1

1.የመንገድ ደህንነት ማለት በመንገድ ላይ በምንጓዝበት ጊዜ በተሽከርከሪ አደጋ እንዳይደርስብን የሚያስችሉን የጥንቃቄ እርምጃዎች ናቸዉ ፡፡

2.የትራፊክ ደንቦች የሚያካትታቸዉ፡-

- የመኪና መንገድ ስናቋርጥ ጥንቃቄ ማድረግ
- እግረኞች የመኪና መንገዱን ግራ ጠርዝ ይዞ መጓዝ
- የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማወቅና መጠቀም
- አሽከርካሪዎች ለእግረኞች ቅድሚያ መስጠት
- መኪና ውስጥ ሆነን በምንጓዝባቸው ጊዜያት ሁሉ የደህንነት/የጥንቃቄ/ ቀበቶ መታጠቅ፡ እና ወዘተ… ናቸዉ፡፡

ተግባር 5.2

1.እግረኞች መኪና በሚንቀሳቀስባቸው መንገዶች ሲያቋርጡ የጥንቃቄ እርምጃዎች መፈፀም ይኖርባቸል፡፡ እነዚህም፡-

- የመኪና መንገድ በምናቋርጥበት ጊዜ የእግረኛ ማቋረጫ ነጭና ጥቁር ቀለም /ዜብራ/ የተቀባበት ምልክት ላይ በመጓዝ ማቋረጥ
- የእግረኛ ማቋረጫ ነጭና ጥቁር ቀለም /ዜብራ/ ምልክት ከሌለ በአጭሩና በቀጥተኛው አቅጣጫ የተሽከርካሪዎችን ሁኔታ በጥንቃቄ በማየት በፍጥነት ማቋረጥ ይገባናል
- መንገድ ሲናቋርጥ መጀመሪያ ወደ ግራና ቀኝ በማየት በቅርብ ርቀት መኪና አለመኖሩን አረጋግጠን ይበልጥ ጥንቃቄ በማድረግ ማቋረጥ
- የመኪና መንገድ ሲናቋርጥ መንገድ ዉስጥ አለመቆም አለመቀመጥ ወይም አለመጫወት
- በመስቀለኛ መንገድ ወይም በአደባባይ ላይ በሰያፍ ያለማቋረጥ

ተግባር 5.3

1. የመንገድ ላይ የትራፊክ መብራት ጥቅም የመኪና እና የእግረኛ እንቅስቃሴ አደጋ በማይፈጥርበት ሁኔታ እንዲከናወን እገዛ ያደርጋሉ
2. የመንገድ ላይ የትራፊክ ማስተላለፊያ መብራቶች ሶስት ዓይነት ቀለም ያላቸው ሲሆኑ እነሱም፡- አረንጓዴ፣ ቢጫ እና ቀይ ናቸው

ተግባር 5.4

1.የመኪና አደጋ በልጆች እንዲሁም በቤተሰብ ላይ ከሚያደርሰዉ ተፅዕኖዎች መካከል፡-

- የአዕምሮ ጭንቀትና የስሜት መረበሽ
- ፍርሀትና ድንጋጤ
- ስብራት
- የአካል መጉደል ወይም የተጎዳዉ የአካል ክፍል በትክክል አለመስራት
- ሞት
- በአደጋዉ የሞቱት ወላጆች ከሆኑ ልጆች ወላጆቻቸዉን ያጣሉ
- ወላጅ በማጣት ከትምህርት ማቋረጥ
- በአደጋዉ የተጎዳዉን የቤተሰብ አባል ለማሳከም ለህክምና ወጭ መዳረግ
- የተጎዳዉን ቤተሰብ ለማሳከም ከሥራ መቅረት
- በመኪና አደጋዉ ሞት ምክንያት የቤተሰብ አባል መጉደል ወዘተ... የመሳሰሉት የመኪና አደጋ በደረሰባቸዉ ልጆች ወይም ቤተሰብ ላይ የሚደርሱ ተፅኖዎች ናቸዉ፡፡

5.2.ኤች አይ ቪ/ኤድስ

የተመደበ ክ/ጊዜ-15

ሀ. ከንዑስ ርዕሱ የሚጠበቁ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች!ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማሩ በኋላ፡-

- የኤች አይ ቪ እና የኤድስ ልዩነት ይገልፃሉ፡፡
- የኤች አይ ቪ በሽታ ምልክቶችን ይዘረዝራሉ፡፡
- የኤች አይ ቪ በሽታ መድሃኒቶችን ይለያሉ፡፡

ለ. የትምህርቱ መሰረታዊ ሀሳቦች

ኤች አይ ቪ ቫይረስ በዓይን የማይታይ ረቂቅ ሕዋስ ሲሆን የሚያጠቃውም በሽታ ተከላካይ የሆነውን የሰዎች ነጭ የደም ሕዋስ ነው። በዚህ ምክንያት ሰውነታችን ተፈጥሯዊ

የበሽታ መከላከያ ሃይልን ሲያጣ በቀላሉ በበሽታ ይጠቃል። በመሆኑም የሰውነታችን በሽታን የመከላከል አቅም ስዳከም በቀላሉ ወደ ኤድስ በሽተኛነት ይቀየራል፡፡

ይህ ቫይረስ በበሽታው በተያዙ ሰዎች ፡-

- ደም ውስጥ
- በወንድና በሴት የመራቢ አካላት ፈሳሽ ውስጥ
- በጡት ወተት ውስጥ እና
- በቫይረሱ ተበከሉ ሹልና ስለታም ነገሮች /መርፌ፣ ምላጭ / ውስጥ ይገኛል፡፡

ኤድስ ኤች አይ ቪ በሚባል በሽታ አምጪ ቫይረስ የሚከሰት የሰውነትን በሽታ የመከላከል አቅም ቀስ በቀስ በማዳከም ለሞት የሚዳርግ በሽታ ነው፡፡

ኤች አይ ቪ/ኤድስ ከበሽተኛዉ ወደ ጤናማ በሚከተሉት መንገዶች ሊተላለፍ ይችላል፡-

- ✓ ጥንቃቄ የጎደለው የግብረ ሥጋ ግንኙነት ወይም ወሲብ
- ✓ በደም ልገሳ/ቫይረሱ በደሙ ያለበት ሰዉ ለጤናማ ሰዉ ደም ከለገሰ
- ✓ ከእናት ወደ ልጅ /በወሊድ ጊዜ ወይም በማጥባት/
- ✓ በኤች አይቪ ቫይረስ የተበከሉ ስለታም ነገሮችን በጋራ በመጠቀም ሊተላለፍ ይችላል፡፡

የኤች አይ ቪ/ኤድስ በሽታ ዘር ፣ፆታ ፣ሐይማኖትና ዕድሜ ሳይለይ ሁሉንም የህብረተሰብ ክፍል ሊያጠቃ የሚችል በሽታ ነዉ፡፡ በመሆኑም ዋና ዋና የኤች አይ ቪ/ኤድስ የመከላከያ መንገዶችን ተግባራዊ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ እነዚህም፡-

- መታቀብ፡- ከጋብቻ በፊት ከግብረሥጋ ግንኙነት መቆጠብ
- አንድ ለአንድ መወሰን /አንድ ወንድ ለአንድት ሴት በትዳር ፀንቶ መኖር/
- አንዱ የተጠቀመበትን ሹልና ስለታም መሣሪያዎች ሌላ ሰው እንዲይጠቀ ማድረግ
- በጋራ የጥርስ ብሩሽ አለመጠቀም
- በደንብ ባልተቀቀለ የሕክምና መገልገያ መሣሪያዎች አለመጠቀም
- ከቫይረሱ ጋር የምትኖር ሴት ቫይረሱ በእርግዝና ወቅት ወደ ጽንሱ እንዳይተላለፍ መጠንቀቅ የቅርብ ሕክምና ክትትል ማድረግ ወዘተ… ናቸዉ፡፡

ሐ. የሚያስፈልጉ የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- በራሪ ወረቀቶች
- ብሮሸሮች ፖስተሮች እና ስለት ያላቸዉ ነገሮ ሞደል

መ. የማስተማሪያ ስነ ዘዴ

- ገለጻ
- በድራማ መልክ
- የቡድን ውይይት
- ጥያቄና መልስ
- በተጨማሪም መምህሩ እንደአስፈላጊነቱ ሌሎች አማራጭ የማስተማር ሥነ ዘዴዎች ሊጠቀም ይችላል

ሠ. ቅድመ ዝግጅት

- የመልመጃዎችና ተግባራትን ሠርቶ ያዘጋጁ
- በአግባቡ ርዕሱን ለማስተማር ምቹ የሆኑ ማስተማሪያ መርጃ መሳሪያዎችን፣ ምስሎችን ቀድመዉ ያዘጋጁ
- ዕለታዊ የትምህርት ዝግጅት ማዘጋጀትና ይዞ መገኘት
- ለርዕሱ ለተጠቆሙት ቁልፍ ቃላት ተማሪዎች ትርጉማቸዉን አፈላልገዉ በማምጣት ለክፍላቸዉ እንዲያቀርቡ ማድረግ
- የሚቀጥለዉን ክፍለ ጊዜ ርዕስ በቤት ሥራ መልክ አንብበዉ እንድመጡ ማድረግ
- የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ያሉትን ለዉይይት የሚሆኑ ጥያቄዎችን መመልከት፤ የተማሪዉ መጽሐፍ ላይ ጥያቄዎች ከሌሉ የዉይይት ጥያቄዎችን ማዘጋጀት
- ዕለቱ የታቀደዉ ይዘትን ማንበብ

ረ. የመማር ማስተማር ሂደት

- **ትምህርቱን ማስተዋወቅ**
  - ትምህርቱን ወይም ርዕሱን ካለፈዉ ይዘት ጋር ተያያዥነት እንዲኖረዉ ማድረግ፡፡ ይህንን ለማድረግ ባለፉት ክፍለ ጊዜያት ምን እንደተማሩ በመጠየቅ ከዚያም ወደ ዕለቱ ርዕስ በመግባት ማስተዋወቅና ርዕሱን የሚመለከቱ ጥያቄዎችን ተማሪዎችን መጠየቅ፡፡
- **ትምህርቱ አቀራረብ**

- የክፍሉን ተማሪዎች በቡድን በቡድን ከፋፍለዉ በተማሪዉ መማሪያ መጽሐፍ በርዕሱ ሥር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይተዉ መልሱን ለክፍሉ ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ማድረግ

- ልዩ ፍላጎት የሚሹ ተማሪዎችን ያስቡ
- ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰሌዳ ላይ ጥያቄዎቹንይፃፉ እና ያንብቡ
- የውይይት ርዕስ ወይም ጥያቄዎቹን እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ለተማሪዎች ያብራሩ

➢ **የትምህርቱ ማጠናከሪያና ማጠቃለያ**

- በመጨረሻም የርዕሱን ዋና ዋና ጭብጦች በማጠቃለያ መልክ በማንሳት የዕለቱን ትምህርት መቋጨት ያስፈልጋል
- የቃል ጥያቄ በመጠየቅ የቤት ስራ፣የክፍል ስራና የቡድን ስራ በመስጠት ወዘተ… ናቸዉ፡፡

ሰ. የምዘና ስልቶችና ዝርዝር ተግባራት

- የቡድን ሥራ
- የመረጃ ትንተና እና መደምደሚያ መንገድን ይገምግሙ
- ጽሑፍ መጻፍ
- ንባብ ማንበብ
- የግለሰብ ሥራ
- ጥያቄዎች እና መልመጃዎች ወዘተ…ናቸዉ፡፡

ሸ. የተግባርና መልመጃ መልሶች

ተግባር 5.5

1.ኤች አይ ቪ ቫይረስ ነው፡፡ ይህ ቫይረስ በዓይን የማይታይ ረቂቅ ሕዋስ ሲሆን የሚያጠቃውም በሽታ ተከላካይ የሆነውን የሰዎች ነጭ የደም ሕዋስ ውስጥ ነዉ፡፡ ኤድስ ማለት ደግሞ ኤች አይ ቪ በሚባል በሽታ አምጪ ቫይረስ የሚከሰት የሰውነትን በሽታ የመከላከል አቅም ቀስ በቀስ በማዳከም ለሞት የሚዳርግ በሽታ ነው፡፡

2. የኤች አይ ቪ ቫይረስ የሚገኘዉ በሰዉነታችን ነጭ የደም ሕዋስ ነው።

ተግባር 5.6

1. ኤች አይ ቪ/ኤድስ ከበሽተኛዉ ወደ ጤናማ በሚከተሉት መንገዶች ሊተላለፍ ይችላል፡-

✓ ጥንቃቄ የጎደለው የግብረ ሥጋ ግንኙነት ወይም ወሲብ

✓ በደም ልገሳ/ቫይረሱ በደሙ ያለበት ሰዉ ለጤናማ ሰዉ ደም ከለገሰ

✓ ከእናት ወደ ልጅ /በወሊድ ጊዜ ወይም በማጥባት/

- ✓ በኤች አ ይቪ ቫይረስ የተበከሉ ስለታም ነገሮችን በጋራ በመጠቀም ሊተላለፍ ይችላል፡፡

2. የኤች አይ ቪ/ኤድስ የመከላከያ መንገዶችን የሚከተሉት ናቸዉ፡-
   - መታቀብ፡- ከጋብቻ በፊት ከግብረሥጋ ግንኙነት መቆጠብ
   - አንድ ለአንድ መወሰን /አንድ ወንድ ለአንድት ሴት በትዳር ፀንቶ መኖር/
   - አንዱ የተጠቀመበትን ሹልና ስለታም መሣሪያዎች ሌላ ሰው እንዲይጠቀም ማድረግ
   - በጋራ የጥርስ ብሩሽ አለመጠቀም
   - በደንብ ባልተቀቀለ የሕክምና መገልገያ መሣሪያዎች አለመጠቀም
   - ከቫይረሱ ጋር የምትኖር ሴት ቫይረሱ በእርግዝና ወቅት ወደ ጽንሱ እንዳይተላለፍ መጠንቀቅ የቅርብ ሕክምና ክትትል ማድረግ የመሳሰሉት ናቸዉ፡፡

3.የኤች አይቪ/ኤድስ በሽታ ዋና ዋና ምልክቶች የሚከተሉት ናቸዉ:-
   - በተደጋጋሚ ከፍተኛ ትኩሳት
   - ድካም ወይም ኃይልን ማጣት
   - ራስ ምታት
   - የጉሮሮ ህመም (ጉሮሮ አካባቢ ያሉ ዕጢዎች ህመም)
   - የለሊት ላብ
   - ከፍተኛ የሆነ የክብደት መቀነስ
   - ተቅማጥ (ለረጅም ጊዜ ከሆነ)
   - የቆዳ ላይ ሽፍ ወዘተ… ናቸዉ፡፡

የምዕራፉ ማጠቃለያ መልመጃ/ የክለሳ ጥያቄዎች/ መልስ

ትዕዛዝ ሀ	ትዕዛዝ ለ
1. ሐሰት	1. ሀ
2. ሐሰት	2. ሐ
3. እዉነት	3. መ
4. እዉነት	4. መ
5. ሐሰት	5. መ
6. እዉነት	6. ሐ
7. እዉነት	

ዋቢ መጽሐፍት

- **ICDR (1999).Teachers Education handbook.**
- በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ የትምህርት ሚኒስቴር (2004). የሕብረተሰብ ሳይንስ 5ኛ ክፍል የመምህሩ መምሪያ
- ብሔራዊ መንገድ ደህንነት አስተዳደር ጽ/ቤት(2013). ከ1ኛ ክፍል እስከ 4ኛ ክፍል ላሉ ተማሪዎች የመንገድ ደህንነት ግንዛቤን ለማዳበር የተዘጋጀ መማሪያ ካሪኩለም ጋይድ
- MOE(2013),Teaching Social Studies I
- MOE(2013),Teaching Social Studies in Primary Schools

አባሪ

- ❖ **የ3ኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች**

ምዕራፍ አንድ- የዞናችን መገኛ

- አቅጣጫን የመለየት ችሎታን ያዳብራሉ፡፡
- ንድፎችን እና ካርታዎችን በመጠቀም ከሰዎች ጋር ለመግባባት ፈቃደኛነትን ያሳያሉ፡፡
- አካባቢ/አንጻራዊ ቦታን ይገልጻሉ፡፡
- ፍፁማዊ መገኛ ምን ማለት እንደሆነ ይገልጻሉ፡፡
- የአካባቢያቸውን አንጻራዊ መገኛ ይለያሉ፡፡
- የዞናቸውን ፍፁማዊ መገኛ ያመለክታሉ፡፡
- ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም በዞኑ ካርታ ላይ የቦታዎችን አቀማመጥ ያሳያሉ፡፡
- በዞኑ ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን ለማመልከት ኬክሮስ እና ኬንትሮስ ይጠቀማሉ፡፡
- በዞን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች ለማመልከት የጎግል ካርታ(Google map) እና የጎግል ምድር(Google earth) አጠቃቀም ዕውቀትን ያሳያሉ፡፡

ምዕራፍ ሁለት- ምግብና የቤተሰብ ደህንነት

- ጤናማ ምግብ እና መጠጥ ለይተዉ ይጠቁማሉ።
- ምግብን በአራት መሠረታዊ ቡድኖች ይመድባሉ።
- የምግብ ብክለትን ለማስወገድ ቀላል የንጽህና አሰራሮችን ይለያሉ፡፡
- የጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞችን ባህሪያትን ይገልጻሉ፡፡
- የንጽህና አያያዝ ዘዴዎችን ይገልጻሉ፡፡
- በነገሮች ሁኔታ ላይ የተደረጉ ለውጦችን ይገልጻሉ (ጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞች)፡፡
- የተለያዩ የብርሃን ተግባራትን ይዘረዝራሉ፡፡

ምዕራፍ ሦስት -የተፈጥሮ አካባቢ

- በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት ይወያያሉ፡፡
- በተለያዩ ወቅቶች የምንጠብቀውን የአየር ሁኔታ ልዩነት ይገልጻሉ ።
- በዞናቸዉ ውስጥ ያለውን የሙቀት ልዩነት ይገመግማሉ፡፡
- የዞናቸዉን የዝናብ ስርጭት ያወዳድራሉ፡፡
- የዞናቸዉን ዋና የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ይለያሉ፡፡
- የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶችን ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ይለያሉ፡፡

- የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴት ይገልጻሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብት መመናመንን በመግለፅ በዞናቸው የተፈጥሮ ሃብት የመበላሸት ዋና ዋና ምክንያቶችንና ውጤቶችን ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው ውስጥ የአገር በቀል እና የተለመደው የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ እርምጃዎችን ይገልጻሉ፡፡
- የተፈጥሮ ሀብቶችን የመጠበቅ እና የመንከባከብ አስፈላጊነት ለቀጣይ ትውልድ ፍላጎት ለማሟላት እሴትን ያዳብራሉ፡፡
- በትምህርት ቤታቸው እና በወረዳ ውስጥ የተፈጥሮ ሀብት ብክለትን ለመቀነስ እና እንደገና ጥቅም ላይ ለመዋል መንገዶችን ይጠቁማሉ፡፡
- .በትምህርት ቤት እና በወረዳ ውስጥ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ አሰራሮች፤ ተፅእኖዎችን እና ጥቅሞቹን ይጠቁማሉ፡፡

ምዕራፍ አራት- ማህበራዊ አካባቢ

- ባህልን ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑ ባህላዊ አሠራሮችን ይለያሉ፡፡
- የባህል ብዝሃነትን በኪነጥበ ያደንቃሉ፡፡
- በዞናቸው ውስጥ የአየር ንብረት በባህል ላይ ያለውን ተጽዕኖ ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ያብራራሉ፡፡
- የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎቻቸው በዞናቸው በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን አሉታዊ ተፅእኖ ይለያሉ፡፡
- ግብይትን ይተረጉማሉ፡፡
- በዞናቸውየተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶችን ይገልጻሉ፡፡
- በዞናቸው ውስጥ የመጓጓዣ ሁኔታን ይገልጻሉ፡፡

ምዕራፍ አምስት - የተለየ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች

- የትራፊክ ደንቦችን ይገልጻሉ እና ይተግብራሉ፡፡
- የኤች አይ ቪ/ኤዲስ ምልክቶች እና መድኃኒቶችን ይለያሉ፡፡

❖ የ3ኛ ክፍል የአካባቢ ሳይንስ መርሀ ትምህርት (ሲለበስ)

አጥጋቢ የመማር ብቃት	ይዘት	የመማርያ ዘዴ	ግምገማ
ምእራፍ-1	1.የዞናችን መገኛ (34 ክ/ጊዜ)		
• አቅጣጫን የመለየት ችሎታን ያዳብራሉ • ንድፎችን እና ካርታዎችን በመጠቀም ከሰዎች ጋር ለመግባባት ፈቃደኛነትን ያሳያሉ • አካባቢ/አንጻራዊ ቦታን ይገልጻሉ • ፍፁማዊ መገኛ ምን ማለት እንደሆነ ይገልጻሉ • የአካባቢያቸውን አንጻራዊ መገኛ ይለያሉ • የዞናቸውን ፍፁማዊ መገኛ ያመለክታሉ • ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም በዞኑ ካርታ ላይ የቦታዎችን አቀማመጥ ያሳያሉ • በዞኑ ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን ለማመልከት ኬክሮስ እና ኬንትሮስ ይጠቀማሉ • በዞን ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች ለማመልከት የጎግል ካርታ(Google map) እና የጎግል ምድር(Google earth) አጠቃቀም ዕውቀትን ያሳያሉ	1.1 .የዞናቸው አንጻራዊ መገኛ 1.2.የዞናቸው ፍፁም መገኛ 1.3.በዞናቸው ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎች መገኛ 1.4.የአጎራባች ዞኖቻችን መገኛ እና ስሞች	• ተማሪዎች ስለ ኬክሮስ እና ኬንትሮስ የሚያውቁትን እንዲናገሩ በመጠይቅ • ተማሪዎቹ የዞኑን አንጻራዊ ቦታዎች እንዲገልጹ በመጠይቅ • ኬክሮስ እና ኬንትሮስ በመጠቀም የዞኑን አቀማመጥ ለማሳየት ተማሪዎችን በካርታዎች በማሳተፉ • የኬክሮስ እና ኬንትሮስ መስመር በመጠቀም ተማሪዎች የተሰጣቸዉን ቦታ እንዲለዩ በማድረግ • ተማሪዎች ከአጎራባች ዞኖች ጋር በተያያዘ የዞናቸውን ንድፍ ይስላሉ • የጉግል ካርታ እና የጉግል ምድርን ትክክለኛ አጠቃቀም እንዲያሳዩ ተማሪዎችን በመጠይቅ • ለጠቅላላው ተማሪዎች ሥራቸውን እንዲያቀርቡ በማመቻቸት • ለተማሪዎችን የቤት ሥራ ተሠጥቶ„ ያቅርቡ እና በዞናቸዉቸው ውስጥ አስፈላጊ ቦታዎችን እንዲያስሱ በመጠየቅ	• ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾችይመልከቱ/ያስተውሉ/ • በዞናቸው ውስጥ የቦታዎችን አቀማመጥ የሚያመለክቱ የተሻሻሉ መንገዶችን ይለያሉ • በሚያቀርቡበት ጊዜ ተማሪዎችን ያስተውሉ • በቦታ መመልከቻ እንቅስቃሴዎች ውስጥ የተማሪዎችን ተሳትፎ ተመልክተዉ ይመዝገቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ • የምርመራ ግምገማ ያካሂዱ

ምእራፍ-2	ምእራፍ-2- ምግብና የቤተሰብ ደህንነት (54 ክ/ጊዜ)	የመማርያ ዘዴዎች	ግምገማ
• ጤናማ ምግብ እና መጠጥ ለይተዉ ይጠቁማሉ። • ምግብን በአራት መሠረታዊ ቡድኖች ይመድባሉ። • የምግብ ብክለትን ለማስወገድ ቀላል የንጽህና አሰራሮችን ይለያሉ፤ • የጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞችን ባህሪያትን ይገልጻሉ • የንጽህና አያያዝ ዘዴዎችን ይገልጻሉ • በነገሮች ሁኔታ ላይ የተደረጉ ለውጦችን ይገልጻሉ (ጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞች) • የተለያዩ የብርሃን ተግባራትን ይዘርዝራሉ	2.1. ምግብ እና ጤና 2.2. የምግብ አስፈላጊነት • አራቱ መሠረታዊ የምግብ ክፍሎች (ጥራጥሬ ፣ ሥጋ ፣ ወተት እንዲሁም ፍራፍሬ እና አትክልቶች) • የምግብ ብክለት መንስኤዎች 2.3. የግል ጤና አጠባበቅ • ንፅህናችንን ለምን እንጠብቃለን? • ንፁህ ካልሆንን በሌሎች ሰዎች ላይ ምን ሊደርስ ይችላል? • በንጽህና ጉድለት ምክንያት የሚከሰቱ በሽታዎች • ጤናማ እና የታመሙ ሰዎችን ማወዳደር። • ለታመሙ ሰዎች ትኩረት እና እንክብካቤ መስጠት 2.4. የቁስ አካላዊ ለውጦች • ጠጣር ፣ ፈሳሽ እና ጋዞች 2.5. የብርሃን አስፈላጊነት	• የመማሪያ መጽሐፍ ንባብ ፣ ውይይት ፣ ንግግር እና ማሳያ በመጠቀም • ተማሪዎቹን በቡድን በመከፋፈል ቀላል ጥያቄን በመጠይቅ • የሚያውቋቸውን የምግብ ዓይነቶች በአራቱ መሠረታዊ የምግብ ቡድኖች እንዲከፋፈሉት በማረታታት • ተማሪዎቹን የምግብ ብክለት ምንጮችን እንዲጠይቁ እና እንዲወያዮ በመፍቀድ። ለምሳሌ :- እጅ መታጠብ እና ጥርስ መቦረሽ ወዘተ... • ተማሪዎች በጤና እና በበሽታ መካከል እንዲወያዩ እና እንዲለዩ በመፍቀድ • በጠጣር ፣ በፈሳሽ እና በጋዞች መካከል ባለው ልዩነት ላይ ለመወያየት ተማሪዎቹን በመመደብ • በብርሃን ምንጮች እና አስፈላጊነት ላይ ለመዘርዘር እና ለመወያየት የቤት ሥራን እንዲያቅርቡ በማድረግ ለምሳሌ ፣ ፀሐይ ፣ ኮከብ ፣ ጨረቃ ፣	• ምግቦቹን በአራት መሠረታዊ ክፍሎች በመከፋፈል ጥያቄ እና መልስ ያድርጉ። • ተማሪዎቹ በምግብ መበከል ምንጮች ላይ ሲወያዩ የዓይን ግንኙነት ያድርጉ። • ስለ ተማሪዎቹ አፈፃፀም ይመዝግቡ • ትምህርታቸውን ለማሻሻል ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ። • የብርሃንን ተግባር ሲዘረዝሩ የተማሪውን ዕውቀት ይገምግሙ

		ሻማ ፣ ችቦ ፣ አምፖል ወዘተ ፣ አስፈላጊነት (ነገሮችን ለማየት ይረዳል ፣ ተክሎች ለማደግና ምግብ ለመሥራት እና የኃይል ምንጮች)	
ምእራፍ-3	ምእራፍ-3 -የተፈጥሮ አካባቢ (54 ክ/ጊዜ)	የመማርያ ዘዴዎች	ግምገማ
• በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት ይወያያሉ • በተለያዩ ወቅቶች የምንጠብቀውን የአየር ሁኔታ ልዩነት ይገልጻሉ ። • በዞናቸዉ ውስጥ ያለውን የሙቀት ልዩነት ይገመግማሉ • የዞናቸዉን የዝናብ ስርጭት ያወዳድራሉ • የዞናቸዉን ዋና የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ይለያሉ • የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶችን ይገልጻሉ • በዞናቸው የሚገኙ የተፈጥሮ ሀብቶችን ይለያሉ • የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴትይገልጻሉ • የተፈጥሮ ሀብት	3.1. የዞናችን የአየር ንብረት • በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለው ልዩነት • የአየር ንብረት አካላት • የአየር ንብረት ቁጥጥር 3.2. የተፈጥሮ ሀብት • የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶች ፍቺ(ትርጉም) • የተፈጥሮ ሀብቶች በዞናቸው ውስጥ ማዕድናትን እና የዱር እንስሳትን ጨምሮ • በዞናቸው ውስጥ የእያንዳንዱ የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶች 3.3.በዞናቸው ውስጥ ለመኖር እና ለልማት የተፈጥሮ ሀብቶች አስፈላጊነት • በዞናቸው.የተፈጥሮ ሀብት የመመናመን ፣ የመበላሸት መንስኤዎች እና ውጤቶች • በዞናቸው የሀገር በቀል እና	• ስለ አየር ሁኔታ እና የአየር ንብረት የሚያውቁትን እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠየቅ • የዞኑን አጠቃላይ የአየር ሁኔታ እንዲገልጹ ተማሪዎችን በመጠየቅ • የዞኑን እርጥብ እና ደረቅ የአየር ጠባይ ለማሳየት ተማሪዎችን የዝናብ ሰርጭት በሚያሳይ ካርታ በማሳትፉ • በዞኑ ውስጥ ያለውን የሙቀት ልዩነት ለማሳየት ተማሪዎችን የሙቀት ስርጭት በሚያሳይ ካርታ በማሳትፉ • ተማሪዎች በዞናቸው ዋና ዋና የአየር ንብረት መቆጣጠሪያዎች ላይ ይወያዩና ሥራውን ለጠቅላላው ክፍል እንዲየቀርቡ በማመቻቸት • ተማሪዎችን የቤት ሥራ ሰርተዉ ያቅርቡ እና	• ለጥያቄዎች የተማሪዎችን ምላሾች ይመልከቱ/ያስተውሉ/ • በአየር ሁኔታ እና በአየር ንብረት መካከል ያለውን ልዩነት በማብራራት የተሻሻሉ አሰራሮችን ይከታተሉ • የክትትል እንቅስቃሴን ይስጡ ፣ ለምሳሌ። የሙቀት እና የዝናብ ሰርጭት ካርታ የማንበብ ችሎታ ይመዝግቡ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ • የተማሪዎችን ሪፖርቶች ይፈትሹ እና ገንቢ ግብረመልስ ይስጡ • ተከታታይ ግምገማ ማካሄድ

መመናመንን በመግለፅ በዞናቸው የተፈጥሮ ሃብት የመበላሸት ዋና ዋና ምክንያቶችንና ውጤቶችን ይገልጻሉ • በዞናቸው ውስጥ የአገር በቀል እና የተለመደው የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ እርምጃዎችን ይገልጻሉ • የተፈጥሮ ሀብቶችን የመጠበቅ እና የመንከባከብ አስፈላጊነት ለቀጣይ ትውልድ ፍላጎት ለማሟላት እሴትን ያዳብራሉ • በትምህርት ቤታቸው እና በወረዳ ውስጥ የተፈጥሮ ሀብት ብክለትን ለመቀነስ እና እንደገና ጥቅም ላይ ለመዋል መንገዶችን ይጠቁማሉ • .በትምህርት ቤት እና በወረዳ ውስጥ ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ አሰራሮች፣ ተፅእኖዎችን እና ጥቅሞቹን ይጠቁማሉ	መደበኛ የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ እርምጃዎች • በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና የጥበቃ ጥቅሞች 3.4.በትምህርት፣ ቤታቸው እና በወረዳቸው ተገቢ የሆኑና ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች 3.5. ተገቢ ያልሆኑ የቆሻሻ አወጋገድ ልምዶች እና ውጤቶች	ሳምንታዊውን የአየር ሁኔታ እንዲያደንቁ በመጠይቅ • የተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ሀብቶች ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠየቅ • ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነው እንዲወያዩ እና በዞናቸው ውስጥ ያሉትን ማዕድናት እና የዱር አራዊትን ጨምሮ የተፈጥሮ ሀብቶችን በመንገር። • ተማሪዎች በቡድን በቡድን ሆነው እንዲወያዩ እና በዞናቸው ውስጥ ያሉትን ማዕድናት የዱር አራዊትን ለመኖር እና ለልማት ያላቸውን ጠቀሜታ ጨምሮ የእያንዳንዱን የተፈጥሮ ሀብቶች አጠቃቀም እና እሴቶችን በመንገር ። • የተፈጥሮ ሀብት መበላሸት ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠየቅ	• የተወሳሰበውን/ቁልፍ የውይይት ርዕስ እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ያብራሩ • ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት በሰለዳ ላይ መሪ ጥያቄዎችን ዝርዝር ይፃፉ እና ያንብቡ • የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው መሳተፉ እንዳለባቸዉ ይንገሯቸው (የሁሉንም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ) • ተማሪዎቹ አሁን ባለው ርዕስ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ • እርስ በእርስ መግባባትን ማመቻቸት ለምሳሌ ፣ ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው በሀሳቦች ላይ ቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ ተስፋ እንዳይቁረጡ ያበረታቱ

ምእራፍ-4	ምእራፍ- 4 -ማህበራዊ አካባቢ (54 ክ/ጊዜ)	የመማርያ ዘዴዎች	ግምገማ
• ባህልን ይገልጻሉ • በዞናቸው ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ይገልጻሉ • በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑ ባህላዊ አሠራሮችን ይለያሉ • የባህል ብዝሃነትን በኪነጥበ ያደንቃሉ • በዞናቸው ውስጥ የአየር ንብረት በባህል ላይ ያለውን ተጽዕኖ ይገልጻሉ • በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎችን ያብራራሉ • የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎቻቸው በዞናቸው በተፈጥሮ ሀብቶች ላይ የሚያሳድሩትን አሉታዊ ተፅእኖ ይለያሉ • ግብይትን ይተረጉማሉ • በዞናቸውየተፈጥሮ ሀብትን እና የምርቶቻቸውን የግብይት ልምዶችን ይገልጻሉ • በዞናቸው ውስጥ የመጓጓዣ ሁኔታን ይገልጻሉ	4.1. የባህል ብዝሃነት • የባህል እና የባህል ልምዶች ትርጓሜ እና ምሳሌዎች • የተለያዩ ባህሎች በዞናቸው (አለባበስ ፣ አመጋገብ ፣ የግጭት አፈታት ወዘተ) • በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃ እና የጥበቃ አስፈላጊ ባህላዊ ልምዶች • በዞናቸው ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች • የተለያዩ የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብት ላይ ያለዉ አሉታዊ ተፅኖዎች • የግብይት ትርጓሜ • በዞናቸው ለገበያ የሚቀርብ የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸው • በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብት እና ምርቶቻቸው የግብይት ልምዶች • ለሰዉ እና ሸቀጦች የተለያዩ የመጓጓዣ መንገዶች	• ተማሪዎች ባህል ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ እና ምሳሌ እንዲሰጡ በመጠየቅ • ተማሪዎቹ በዞናቸው ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ባህላዊ ልምዶች ከታላላቆቻቸዉ/ሽማግሌዎች/ አሰባስበዉ ለጠቅላላው ተማሪ በማቅረብ • በዞናቸው ለተፈጥሮ ሀብት ጥበቃና ለጥበቃ አስፈላጊ የሆኑትን ባህላዊ ልምዶች ለክፍል ተማሪዎች እንዲናገሩ ታላላቆቻቸዉን /ሽማግሌዎችን/ በመጋበዝ • በዞናቸው የተፈጥሮ ሀብቶች በባህል ላይ የሚያሳድሩትን ተጽዕኖ ለመመርመር ተማሪዎች የቤት ሥራ ሰርተዉ እንዲ ያቅርቡ እና እንዲያነቡ በማድረግ። • ተማሪዎች በዞናቸው ውስጥ ያሉትን ዋና ዋና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴዎች እንዲጠቅሱ በመጠይቅ • ተማሪዎችን በቡድን በቡድን በመመደብ ተፈጥሮአዊ ሀብቶች	• የተወሳሰበውን/ትልቁን የውይይት ርዕስ እና ከውይይቱ የሚጠብቁትን ያብራሩ • ውይይቱ ከመጀመሩ በፊት ሰሌዳ ላይ መሪ ጥያቄዎችን ዝርዝር ይፃፉ እና ያንብቡ • የዓይን ግንኙነት ያድርጉ ፣ በክፍሉ ዉስጥ ይንቀሳቀሱ እና እያንዳንዳቸው እንዲሳተፉ እንደሚጠብቁ ይንገሯቸው (የሁሉም የቡድን አባላት ተሳትፎ ያረጋግጡ) • ተማሪዎቹ አሁን ባለው ርዕሰ ጉዳይ ላይ እንዲያተኩሩ ያድርጉ • እርስ በእርስ መግባባትን ያመቻቹ ፣ ለምሳሌ ፣ ተማሪዎች እርስ በእርሳቸው ሀሳቦች በቀጥታ ምላሽ እንዲሰጡ ይጠይቁ ፣ እርስ በእርስ

		ላይ አሉታዊ ተፅእኖዎችን እንዲወያዩ እና እንዲናገሩ በመምራት። • የበይነ-መረብ ግብይትን (online marketing)ጨምሮ ገቢያ እና ግብይት ምን ማለት እንደሆነ እንዲናገሩ ተማሪዎችን በመጠይቅ • የግብይት ተፈጥሮአዊ ሀብትን እና ምርቶቻቸውን በዞናቸው ውስጥ እንዲያስሱ ተማሪዎች የቤት ሥራ ሰርተዉ ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ በማድረግ። • ተማሪዎች በቡድን በቡድን በመሆን በዞናቸው ውስጥ ያሉ ዋና የተፈጥሮ ሀብት እና የምርቶች የግብይት ስርዓቶች እንዲወያዩ በመንገር • ተማሪዎች በዞናቸው ላሉት ሰዎች እና ዕቃዎች(ቁሳቁሶች) የተለያዩ የመጓጓዣ ዘዴዎችን እንዲናገሩ በመጠየቅ	እንዳይለያዩ እና የሌሎች ነጥቦች/ሀሳቦች በምክንያታዊ እይታ እንዲያስቡ ያድርጉ • በተሰጠው ክፍለ -ጊዜ ውስጥ በተቻለ መጠን የብዙ ተማሪዎችን ተሳትፎ ይፈልጉ/ይመኙ/ እና ውይይቱን በብቸኝነት እንዳይይዙ ተማሪዎችን ይቆጣጠሩ • በውይይቱ ውስጥ ተማሪዎችን በጥልቀት እና ከተለያዩ አመለካከቶች ጉዳዮችን እንዲያስሱ ሊያደርጋቸው የሚችል የተወሰኑ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት • ዋናዎቹን ሀሳቦች ይጠቁሙ ፣ ያብራሩ እና ጠቅለል አድርገው በቦርዱ ላይ ይፃፉ • የቤት ሥራ በመዉሰድ ላይ ላሉ ተማሪዎች ገንቢ አስተያየት ይስጡ • ተማሪዎችን ወደ አስተሳሰብዎ ብቻ ለማምጣት አይሞክሩ ፣

			የብዙ እይታ ነጥቦችን ለማጤን ዝግጁ ይሁኑ። • የተማሪውን ሀሳብ በጥንቃቄ እና በቁም ነገር ያዳምጡ እና ማስታወሻ ይያዙ እንዲሁም አስፈላጊ መረጃዎችን ያስቀምጡ። • ለሁሉም ጥያቄዎች እና አስተያየቶች አክብሮት ያሳዩ ፣ ለተማሪዎች አስተዋፅኦም ምስጋና ያቅርቡ • ተማሪዎች ለክርክሮቻቸው ማስረጃ በመጠየቅ ነጥቦቻቸውን እንዲያብራሩ እና በሌሎች ተማሪዎች ቅር ለተሰኙ ሀሳቦች እና ክርክሮች ምላሽ እንዲሰጡ እርዷቸው • እያንዳንዱ ውይይት እና አቀራረብ እንዴት እንደሄደ አጭር ማስታወሻ ይያዙ እና ቀጣዩን ውይይት እና አቀራረብን እንደገና ለማደራጀት እነዚህን እንደ መሠረት

			ይጠቀሙባቸው • ልዩ ፍላጎቶችን የሚሹ ተማሪዎችን ያስቡ • ተማሪዎች ዋናዎቹን ሀሳቦች ከታላላቆቻቸዉ እንዲመዘግቡ ያድርጉ
ምእራፍ-5	ምእራፍ-5- የተለየ ትኩረት የሚሹ ጉዳዮች -30 ክ/ጊዜ)	የመማርያ ዘዴዎች	ግምገማ
• የትራፊክ ደንቦችን ይገልጻሉ እና ይተግብራሉ • የኤች አይ ቪ/ኤዲስ ምልክቶች እና መድኃኒቶችን ይለያሉ	5.1. የመንገድ ደህንነት 5.2. ኤች አይ ቪ/ኤዲስ	• የመኪና አደጋ በቤተሰብ እና በልጆች ላይ ምን ተጽዕኖ እንደሚያሳድር ተማሪዎችን በመጠየቅ • እንደ ትራፊክ ፖሊስ እና በመንገድ ላይ እግር ኳስ ሚና ጫወታ በማሳትፉ • ስለ ኤች አይ ቪ ቫይረስ እና ኤድስ ትንሽ ንግግር /ገለጻ/ በማድረግ	• የተማሪዎች ፅብረቃ መመልከት • የመረጃ ትንተና እና መደምደሚያ መንገድን ይገምግሙ